

Karelia-ammattikorkeakoulu
Geronomi (AMK)

Etsimistä, löytämistä ja välittä- mistä Etelä-Karjalan hyvinvointi- alueella

Selvitys etsivän vanhustyön menetelmistä ja
kehittämisen tarpeesta

Jonna Sepponen

Opinnäytetyö, toukokuu 2025

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2025
Geronomikoulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Jonna Sepponen

Nimeke
Etsimistä, löytämistä ja välittämistä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella : Selvitys etsivän vanhustyön menetelmistä ja kehittämisen tarpeesta

Toimeksiantaja Etelä-Karjalan hyvinvointialue
Toimeksiantajayhteisön nimi Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö

Tiivistelmä

Elinajan odote Suomessa on pidentynyt, ja sen myötä ikääntyneiden osuus väestössä kasvaa. Ikääntyneiden yksinäisyys on yleistä – noin joka kolmas ikääntynyt kokee yksinäisyyttä. Etsivän vanhustyön tarkoituksena on ikääntyneen mielekkään ja ihmisarvoisen kotona asumisen tukeminen ja yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemusten ehkäiseminen. Siksi olisi tärkeää löytää ja auttaa tarvitsemansa avun ulkopuolelle jääneitä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ikääntyvien parissa työskentelevien ammattilaisten käsityksiä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella tehtävästä etsivästä vanhustyöstä. Tavoitteena oli tuottaa tietoa toimeksiantajalle Etelä-Karjalan hyvinvointialueen etsivän vanhustyön nykytilasta ja tarpeista. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Menetelmänä oli teemoitettu ryhmähaastattelu. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti käyttäen fenomenografista lähestymistapaa.

Opinnäytetyön tulosten mukaan etsivää vanhustyötä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella tehdään tiedostaen ja tiedostamatta, vuorovaikutuksellisesti, moniammatillisesti ja monitahoisesti. Kehitettävää on ennakoinnissa ja ennaltaehkäisyssä, palvelujärjestelmän sujuvoittamisessa sekä palvelutarjonnan ja kysynnän yhteensovittamisessa.

Kieli
suomi

Sivuja 78
Liitteet 3
Liitesivumäärä 3

Asiasanat
ikäntyneet, yksinäisyys, käsitykset, etsivä vanhustyö

THESIS
May 2025
Degree Programme in Applied Gerontology

Tikkarinne 9
FI-80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. + 358 13 260 600

Author
Jonna Sepponen

Title
Searching, Finding and Caring in the Wellbeing Services County of South Karelia : A Study of Methods and Development Needs of Outreach Work Among Older People
Commissioned by Wellbeing Services County of South Karelia
Commissioner Health and Wellbeing Promotion Unit

Abstract

Life expectancy has increased, and with it the proportion of older people in the population is growing rapidly. About one in three of older people experiences loneliness. The purpose of outreach work is to support the meaningful and dignified living of older people in their own homes and to prevent the experiences of loneliness and insecurity. It is important to find and help those who are excluded from the help and support they need.

The purpose of this study was to explore perceptions regarding outreach work among the professionals working with older people in the Wellbeing Services County of South Karelia. The aim was to produce information of the present state and needs of outreach work in the Wellbeing Services County of South Karelia. The thesis was implemented as a qualitative study. Material was collected through focused group interview, which was analysed using data-driven analysis and phenomenographic approach.

Based on the results of the thesis, outreach work in the Wellbeing Services County of South Karelia is implemented in an informed and uninformed, interactive, multidisciplinary and multifaceted manner. Improvements are needed in anticipation and prevention, in rationalising the service system and in coordinating supply and demand for services.

Language
Finnish

Pages 78
Appendices 3
Pages of Appendices 3

Keywords
older people, loneliness, perceptions, outreach work with older people

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Ikääntyneet Suomessa 2000-luvulla	6
2.1	Ikääntyneiden toimintakyky, osallisuus ja toimijuus	6
2.2	Ikääntyneiden yksinäisyys ja syrjäytyneisyys	9
3	Etsivä vanhustyö	15
3.1	Etsivä vanhustyö Euroopassa	15
3.2	Etsivä vanhustyö Suomessa.....	18
3.3	Etsivä vanhustyö Etelä-Karjalassa	21
4	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.....	24
5	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	25
5.1	Toimeksiantaja	25
5.2	Laadullinen opinnäytetyö	26
5.3	Aineistonhankintamenetelmänä teemoitettu ryhmähaastattelu.....	28
5.4	Informanttien valinta.....	29
5.5	Haastattelun eteneminen.....	30
5.6	Aineiston käsittely ja analyysi	31
6	Tulokset	37
6.1	Ammattilaisten näkemyksiä etsivästä vanhustyöstä	37
6.1.1	Vuorovaikutuksen merkitys.....	38
6.1.2	Ammatillisuus etsivässä vanhustyössä	40
6.1.3	Moniammatillista ja monitahoista työtä.....	45
6.2	Ammattilaisten näkökulmasta kehitettävää	47
6.2.1	Kohti välittävämpää vanhustyötä	48
6.2.2	Panostaminen ennakointiin ja ennaltaehkäisyyn	50
6.2.3	Palvelujärjestelmän sujuvoittaminen	52
6.2.4	Palvelutarjonnan ja kysynnän yhteensovittaminen	55
6.3	Tulosten kokoaminen yhteen.....	56
7	Pohdinta.....	58
7.1	Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset.....	58
7.2	Luotettavuus ja eettisyys	62
7.3	Oppimisprosessi.....	65
7.4	Jatkotutkimusideat ja hyödynnettävyys	68
	Lähteet	69

Liitteet

Liite 1	Saatekirje haastatteluun osallistuville
Liite 2	Teemahaastattelun runko
Liite 3	Haastattelulupa

1 Johdanto

Ikääntyneiden palveluille ja tuelle on säädetty monenlaisia lakeja, säädöksiä, suosituksia ja toimintamalleja. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista (980/2012) velvoittaa hyvinvointialueen henkilöstön ilmoittamaan havaitsemansa iäkkään henkilön sosiaali- ja terveystalvueluiden tarpeesta. Laki myös velvoittaa järjestämään hyvinvointia edistäviä palveluita, muun muassa neuvontapalveluita. Vanhustalvueluista kerätään seurantatietoa Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen Vanhustalvuelujen tila - seurannalla. Seuranta tehdään muun muassa Vanhustalvuelulain ja laatusuositusten toteutumisen osalta. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, THL 2025a.)

Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027 suosittelee vahvistamaan etsivän ja löytävän vanhustyön toimintaedellytyksiä ja -mahdollisuuksia (Sosiaali- ja terveystalvueluministeriö 2024, 30). Digitalisaation vaikutukset iäkkäitä syrjäyttävänä tekijöinä näkyvät muun muassa ikääntyneiden tiedon, asioinnin ja osallistumisen vaikeuksina sekä hakemattomina sosiaali-etuuksina, ilmeisestä tarpeesta huolimatta (Topo, Ahosola, Backman, Niemi & Vuorela 2024, 15).

Tämän opinnäytetyön aihe on etsivän vanhustyön nykytilan kartoitus Etelä-Karjalan hyvinvointialueella. Tarkoituksena on selvittää hyvinvointialueella ikääntyneiden parissa työskentelevien ammattilaisten käsityksiä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella tehtävästä etsivästä vanhustyöstä. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa toimeksiantajalle Etelä-Karjalan hyvinvointialueen etsivän vanhustyön nykytilasta ja tarpeista. Etelä-Karjalan hyvinvointialueella asuu noin 125 000 asukasta, ja hyvinvointialue vastaa muun muassa julkisista sosiaali- ja terveystalvueluista sekä pelastustoimen palveluista (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2024a).

Aihe ei valikoitunut sattumalta, sillä olen ollut huolissani monen ikääntyneen yksinäisyyden tuntemuksista ja syrjäytymisen uhasta. Alkuperäinen kiinnostus aiheeseen liittyi IkäArvokas -hankkeen puitteissa kehitettyyn Hoksauta minut -yhteydenottokorttiin, joka oli otettu Etelä-Karjalassakin käyttöön vuonna 2021

(Myllymäki 2022, Myllymäki & Huuhka 2017). Hoksauta minut -kortin avulla on mahdollista toivoa yhteydenottoa itselle tai ilmaista huolensa lähimmäisen avun tarpeesta. Koska kortin toimintaperiaate perustuu lähinnä ikääntyneen itsensä tai hänen läheisensä toivomaan yhteydenottoon, oli aiheellista selvittää, onko Etelä-Karjalan alueen etsivä vanhustyö jäänyt yksistään Hoksauta minut -kortin varaan. Opinnäytetyön aihe selkiytyi toimeksiantajan, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikön (HYTE) kautta tulleesta toiveesta selvittää Etelä-Karjalan hyvinvointialueen työntekijöiden käsitystä etsivästä vanhustyöstä, tunnistaako sitä ja onko sitä ollenkaan hyvinvointialueella.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena opinnäytetyönä, teemoitetulla ryhmähaastattelulla. Haastattelun tulokset analysoitiin aineistolähtöisesti käyttäen fenomenografista lähestymistapaa. Kyseinen laadullisen tutkimuksen tutkimussuuntaus tarkastelee ihmisten erilaisia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä (Kettunen 2021). Lähtökohtana oli selkeyttää etsivän vanhustyön käsitettä ja kartoittaa etsivän vanhustyön tarvetta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten näkemysten pohjalta.

2 Ikääntyneet Suomessa 2000-luvulla

2.1 Ikääntyneiden toimintakyky, osallisuus ja toimijuus

Vuoden 2023 lopussa Suomessa oli yli 65-vuotiaita 1,3 miljoonaa, ja väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaita olisi vuonna 2070 kaksi miljoonaa (Sivistysalari 2025). Elinajanodote nousee ja sairauksien ennuste paranee lääketieteen ja terveydenhuollon kehittymisen myötä. Miesten ja naisten yhteinen elinajanodote oli noin 82 vuotta vuonna 2020. (Koskinen 2021.) Fyysisen vanhenemisen aiheuttamat toimintakyvyn muutokset, liikkumisen vaikeudet, työroolin vaihtuminen eläkeläisen rooliin, menetykset ja taloudellinen tilanne ovat monen ikääntyvän elämään vaikuttavia muutoksia (Mielenterveystalo 2024a).

Osallisuuden käsite voidaan määritellä eri tavoin. Osallisuus muun muassa edellyttää yksilön mahdollisuuksia olla osana yhteisöä ja sen toimintaa, ja se

kehittyy vuorovaikutuksessa. Oman mielipiteen kertominen ja vaikuttamisen mahdollisuus esimerkiksi omiin asioihinsa lisäävät kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi tulemistä. (Nivala 2021.) Toimijuus pyrkii painottamaan esimerkiksi yksilön valmiutta, kykyä ja mahdollisuutta tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja (Tieteen termipankki 2025).

Puhutaan onnistuneesta vanhenemisestä ja siitä, onko se mahdollista. Onnistuneen vanhenemisen keskeisenä ajatuksena on terveyden ja toimintakykyisyyden säilyttäminen. Se vaatii fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn säilyttämistä, ja myöhemmällä iällä sen merkitys vain kasvaa. Ennakoivat palvelut, toimintavajeiden riskissä olevien tunnistaminen ja palvelujen oikea-aikaisuus painottuvat, kun yhteiskunnassa halutaan tehdä ikääntyneiden hyvää elämäntilaa tukevia päätöksiä. Toimijuuden ja osallisuuden tuen turvin omannäköisen ja mielekkään elämän eläminen on mahdollista, joskin sen saavuttaa tällä hetkellä noin 35 % iäkkäistä. (Urtamo 2021.) Strandberg, Kivimäki ja Urtamo (2024) pohtivat lisäksi ihmisen koko elämänkaaren merkitystä onnistuneessa vanhenemisessä. Heidän katsauksensa mukaan onnistunutta vanhenemistä tukee muun muassa onnistunut lapsuus. Lapsuudessa ja nuoruudessa haitallisiin psykososiaalisiin tekijöihin puuttuminen ehkäisisi monia keski-ikäisen ja vanhuuden ongelmia. Fyysisen, psyykkisen ja kognitiivisen kunnon lisäksi sosiaalinen osallistuminen ja sitoutuminen liittyvät oleellisesti onnistuneeseen vanhenemiseen. (Strandberg, Kivimäki & Urtamo 2024, 473.)

Ikääntyneiden palveluita ajatellen rahoitusjärjestelyt ja palvelujärjestelmä ovat osaltaan määränneet ikääntyneiden tarpeita. Ikääntynyt on joutunut tyytymään palveluun, jota hänelle tarjotaan riippumatta siitä, onko palvelu oikea ja häntä hyödyttävä. Ikääntyneiden osallisuus omien palvelujensa suunnittelussa on ollut vajavaista. (Räsänen 2019, 36.) Sosiaalista osallisuutta taas on pidetty syrjäytymisen vastakohtana, ja sitä on tarkasteltu kokemuksellisenä ja tunneperäisenä ilmiönä. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma (Kaste) on painottanut terveyttä ja hyvinvointia yhtenä sosiaalisen osallisuuden muotona. Keskeisenä asiana pidetään yhteiskunnan ulkopuolelle jäävien ihmisten tukemista, ja heidän oikeuksiensa ja mahdollisuuksiensa turvaamista yhteiskunnan toimintaan osallistumisessa. Tämä ilmenee muun muassa pääsynä sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveystalouden piiriin. Euroopan komission laatimassa

raportissa painotetaan lisäksi riittävien voimavarojen varmistamista, joka vaikuttaa mahdollisuuteen osallistua omaan elämään vaikuttavaan päätöksentekoon. Sosiaalinen osallisuus myös jakaantuu eri tavalla ihmisten sosiaalisten suhteiden, sosiaalisen toimintakyvyn ja osallisuuden kokemusten osalta. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 1–4.)

Toimijuutta ikääntyneillä tutkinut Reetta-Kaisa Laurila (2020) kertoo, että päivittäisten toimintojen onnistumisen kannalta oleellista on oman arjen rakentaminen. Tämä on osoitus aktiivisesta toimijuudesta, ja helpottaa liikkumista. Lisäksi toimijuutta ja tunnetta elämänhallinnasta lisää kyky sosiaaliseen toimintaan. Toimijuutta estäviä tekijöitä ovat fyysisten rajoitteiden lisäksi rakenteelliset tekijät kuten kodin sijainti ja kunto. Myös yhteiskunnalliset tekijät, esimerkiksi kriiseihin liittyvät pelot voivat rajoittaa ja estää toimijuutta. Toimijuutta lisäävät muun muassa kotona liikkumisen helpottaminen, kotiavun vastaanottaminen ja järjestelyt asioiden hoitamisen suhteen. Sosiaaliset suhteet mahdollistavat eniten toimijuutta. (Laurila 2020.)

Tea-viisari julkaisee terveyden edistämisen vertailutietoa koko maan hyvinvointialueilta. Sen mukaan esimerkiksi Osallisuus-osion kohdalla näkyy, että Etelä-Karjalan hyvinvointialueella osallistumis- ja vaikuttamistapojen osalta vuonna 2024 Ekhvalla on tuettu 50 %:sti asukkaiden, järjestöjen tai muiden yhteisöjen oma-aloitteista suunnittelua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2025b.) Muiden ydintoimintojen osiossa näkyy olevan parannettavaa ikääntyneen väestön palvelujen osalta. Etelä-Karjalassa puuttuvat terveystarkastukset yli 75-vuotiaille. Ikääntyneen väestön palveluista puuttuu myös seniorineuvolatoiminta ja osallisuutta edistävät kohtaamispaikat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2025c.)

Sosioekonominen asema vaikuttaa terveyseroihin, vaikka yleinen hyvinvointi on maassamme lisääntynyt. Silti hyvinvointi ja terveys jakautuu yhä eriarvoisemmin. Muun muassa koulutustaustaltaan ja tulotasoltaan paremmalla väestöryhmällä on parempi terveys, hyvinvointi ja toimintakyky, kun taas toimintakyvyn ongelmat kasaantuvat vähemmän koulutettuun väestön osaan. Myös elintapojen vaikutus terveyseroihin on yhteydessä sosioekonomiseen taustaan, ja elinajan odote on lyhyempi pienituloisimmilla. Palvelujärjestelmässä eriarvoisuus näkyy hyvinvointi- ja terveyseroissa myös ennaltaehkäisyn suhteen.

Työssäkäyvien käyttämät ennaltaehkäisevät palvelut vähentävät muun muassa terveystalouden käytön tarvetta. Palvelujen hinta, tiedonpuute palveluista, vaikeasti saavutettavat ja kaukana olevat palvelut sekä asenneongelmat vaikuttavat siihen, etteivät heikommassa asemassa olevat käytä tarvitsemiansa ennaltaehkäiseviä palveluita. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024.)

2.2 Ikääntyneiden yksinäisyys ja syrjäytyneisyys

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemässä seurannassa Vanhuspalvelujen asiakastyytyväisyys vuonna 2022 seurattiin kotihoidon, tavallisen palveluasumisen sekä ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaiden asiakastyytyvyyttä. Kyselyn kohderyhmään kuuluivat palvelujen piirissä olevat 65 vuotta täyttäneet säännölliset ja pitkäaikaiset asiakkaat. Kyselyyn vastanneista 42 000 asiakkaasta viidesosa kertoi kärsivänsä yksinäisyydestä joko usein tai koko ajan. (Leppäaho, Kehusmaa, & Havakka 2022.) Tämä sai miettimään, kuinka paljon palvelujen ulkopuolella mahdollisesti on yksinäisyydestä kärsiviä ikääntyneitä, ja mitä asialle voisi tehdä. Sinänsä paradoksaalista on, että yksinäisten on tutkittu käyttävän enemmän terveystalouksia, mutta jäävän muissa toiminnoissa yhteiskunnan ulkopuolelle (Suomen Punainen Risti 2021).

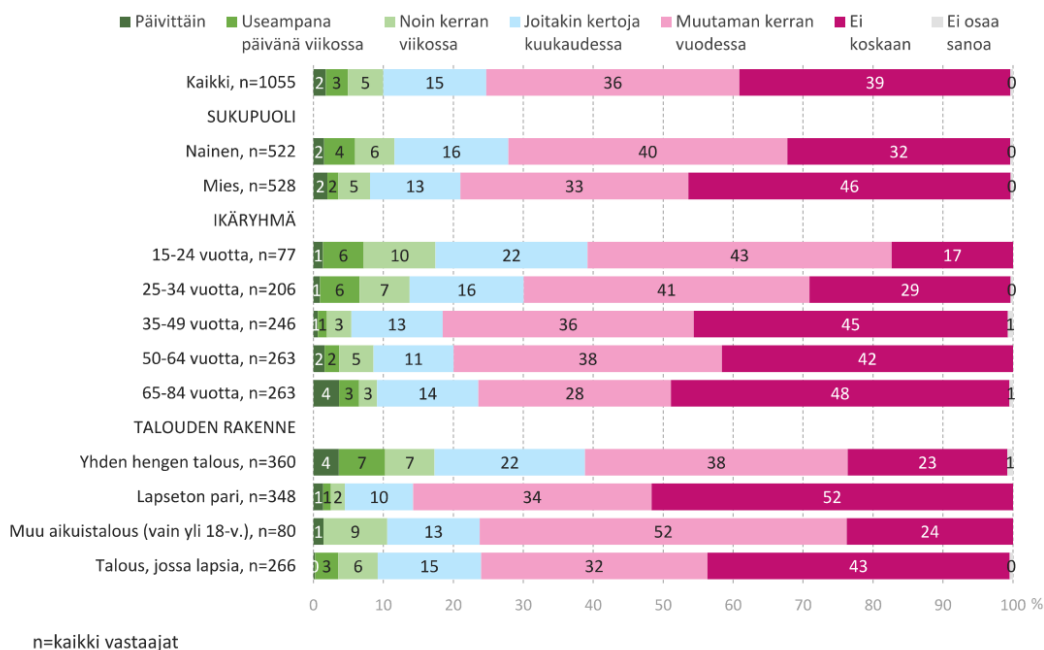
Yksinäisyys on lisääntynyt kaikissa ikäluokissa, mutta ikääntyneet ovat edelleen yksinäisimpiä. Yksinäisyyden vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin on tutkittu, ja etenkin pitkittynyt yksinäisyys heikentää terveyttä altistaen sairauksille, muun muassa masennukselle. Korona-aika pahensi etenkin ikääntyneiden yksinäisyyttä. (Suomen Punainen Risti 2021.) Yksinäisyyden aiheuttamien inhimillisten ja yhteiskunnallisten kustannusten lisäksi rahassa laskettavat kustannukset ovat merkittäviä. Eduskuntaan perustettiin vuonna 2023 työryhmä edistämään kansallisen yksinäisyysstrategian luomista Suomeen. Ryhmän tavoitteena on yksinäisyydenvastaisen työn tekeminen johdonmukaisemmaksi, tutkimusperusteisemmäksi ja pitkäaikaisesti vaikuttavammaksi. (HelsinkiMissio 2023a.)

Kansallinen Osallistujien Suomi -toimenpideohjelma julkaistiin loppuvuodesta 2024, tarkoituksenaan yksinäisyyden vähentämisen ohella osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Kokonaisuuden koordinoinnista vastaa eduskunnan

yksinäisyyden ja okstrakismin (ulossulkeminen) vähentämisen koolle kutsuma asiantuntijaryhmä. Ohjelmassa on 21 tavoitetta, ja keinot tavoitteisiin pääsemiseksi. Yhteisöjen merkitystä korostetaan, kuten myös jokaisen yksilön omanlaisen roolin lisäämistä yhteisöissä ja yhteiskunnassa. (Osallistujien Suomi 2025a.) Hyvinvointi- ja terveysongelmien juurisyyinä ovat usein yksinäisyys ja ulkopuolisuus, ja ne vaikuttavat yhteiskunnallisiin kustannuksiin joko suoraan tai epäsuorasti. Toimenpideohjelman työstämistä ohjaa strateginen kehys, jossa esiin nousee ajatus jo olemassa olevan työn yhteen kokoamisesta ja voimien laajamittaisesta yhdistämisestä olemassa olevilla resursseilla. Toimenpiteiden kehittäminen ja tarkasteleminen on tarkoitus juurruttaa pysyväksi toimintata- vaksi. Ikääntyneitä ajatellen yhtenä tavoitteena on tunnistaa ja ottaa puheeksi yksinäisyys jo peruspalveluissa muun muassa yksinäisyysmittarin systemaattisella käyttöönotolla. Yhtenä toimenpiteenä ehdotetaan tietopankin kokoamista järjestötason toimintamalleista liittyen esimerkiksi ystäväpiiritoimintaan (65+) sekä yhteisöllisyyttä lisääviin tukimuotoihin ja etsivään työhön. (Osallistujien Suomi 2025b, 2–4, 17, 22.)

Suomen Punainen Risti on teettänyt yksinäisyysbarometreja Taloustutkimus Oy:llä ja Verianilla, viimeisimmät vuosina 2023 (kuva 1 ja 2) ja 2025. Vuoden 2023 barometristä selviää, että yli vuoden kestänyt yksinäisyys korostuu yli 50-vuotiailla ja pienituloisilla. Barometristä selviää myös, että halutessaan seuraa löytää vain harva yli 65-vuotias tai eläkeläinen, yksinasuva ja pienituloinen, jos ylipäättään löytävät seuraa. (Turja 2023, 7–8.)

Kuinka usein koet yksinäisyyttä? Koetko sitä...

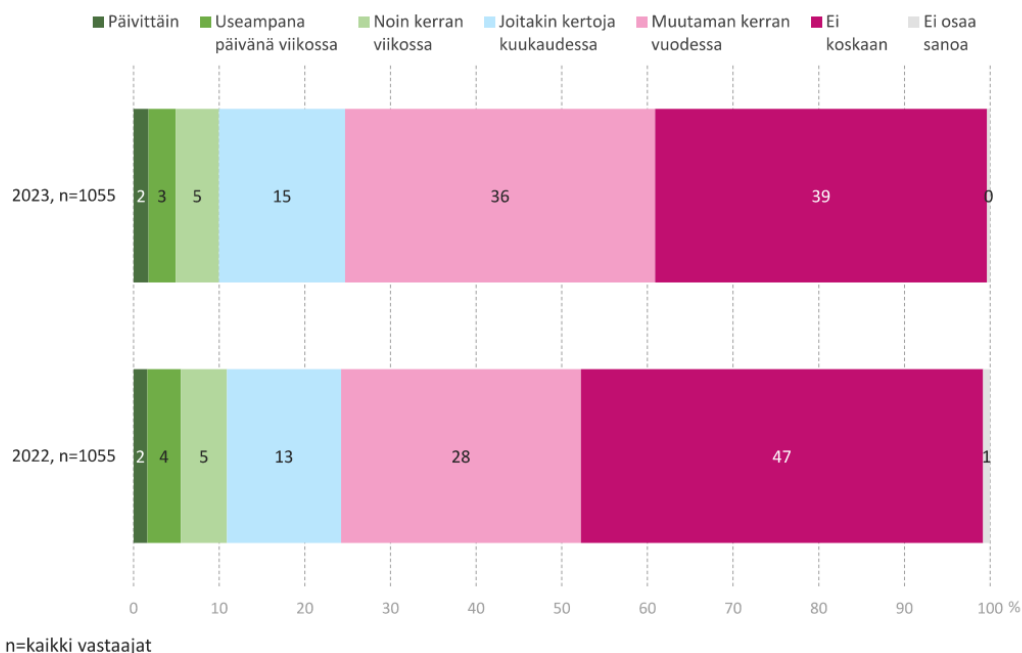

Kuva 1. SPR:n teettämän Yksinäisyysbarometrin grafiikkaa. Taloustutkimus Oy. 2023. (Turja 2023.)

Yksinäisyyden kokemukset vanhemman väestön keskuudessa ovat kuitenkin laskeneet vuodesta 2023. Vuoden 2025 barometrin mukaan keskimääräistä useammin seuraa löytäviin kuuluvatkin jo muun muassa yli 65-vuotiaat. Kokeemus usein saatavilla olevasta seurasta tai itseä ymmärtävästä ihmisestä korostuu barometrin mukaan etenkin yli 85-vuotiaiden keskuudessa. (Soivio & Hyry 2025, 20.)

Yksinäisyyden kokeminen on yksilöllistä, ja sosiaalisen osallistumisen merkitystä saatetaan jopa korostaa liikaakin. Oma rauha voi olla ihmissuhteita tärkeämpää. Sosiaalinen vuorovaikutus ei välttämättä ole aina myönteistä, vaan epäasiallinen käytös ja kaltoinkohtelu ovat kielteisiä asioita ajatellen elämänlaatua. Ihmissuhteet eivät siis aina ole positiivista elämänlaatua tukevia. (Räsänen 2019, 26–27.) Joskus yksinäisyys on omaehtoista, eikä sosiaalisesti eristäytyntykään aina välttämättä kärsi yksinäisyydestä (HelsinkiMissio 2023b).

Kuinka usein koet yksinäisyyttä? Koetko sitä...

Kuva 2. SPR:n teettämän yksinäisyysbarometrin grafiikkaa, sivu 2. Taloustutkimus Oy. 2023. (Turja 2023.)

Yksinäisyyden käsitteistä on erotettava sosiaalinen ja emotionaalinen yksinäisyys. Sosiaalisessa yksinäisyydessä piirteinä on sosiaalisten verkostojen riittämättömyys ja emotionaalisessa yksinäisyydessä puuttuvat merkityksellisyys ja läheisyys. (Mielenterveystalo 2024b.) Yksinäisyyttä ja sosiaalista eristäytyneisyyttä tutkinut Fakoya (2020) totesi tutkimusryhmänsä kanssa, että huolimatta sosiaalisesta verkostosta ikääntynyt voi tuntea itsensä yksinäiseksi (Fakoya, McCorry & Donnelly 2020).

Pietilä ja Saarenheimo (2017) kuvaavat Vanhustyön keskusliiton 2012–2017 koordinoiman Eloisa ikä -ohjelman pohjalta tehdyssä Ilmeikäs arki -tutkimukseen, millaisia ikääntyneitä hankkeen pohjalta löytyi. Eloisan etsivä työ -hankkeessa löydetty ikäihminen oli yksin, yksinäinen ja ehkä moniongelmainen, hänellä oli vaikeuksien kasaantumisen aiheuttama syvä avuttomuus ja ulkopuolisuuden tunne, ja kotiin oli henkisesti ja fyysisesti jumiuduttu. Tukea kohdistettiin etenkin heille, joilla oli vaikeuksia elämänhallinnassaan, tai jotka ovat pienituloisia, tai muutostilanteissa muun muassa eläkkeelle siirtymisen, läheisen sairastuminen tai kuoleman takia. (Pietilä & Saarenheimo 2017, 52–53.) He kaikki olivat kuitenkin kotihoidon piirissä, jolla oli suuri merkitys heidän löytämisessään.

Kaikki ikääntyneet eivät kuitenkaan ole minkään palvelun piirissä, ja heitä etsivän vanhustyön on tarkoitus löytää. Tarvitsemansa avun ulkopuolelle jääneitä olisi pystyttävä auttamaan etenkin, että he saisivat psykologista tukea ja palveluohjausta (Pietilä & Saarenheimo 2018, 2). Varsinkin näissä tapauksissa ennakoiden palvelujen luominen ja palvelujen kohdentaminen hyödyttää asiakasta. Elämänlaatua tasapainottaa yksilöllisten tarpeiden huomioiminen ja niihin vastaaminen menetelmillä, jotka parhaiten hänelle sopivat. (Räsänen & Valvanne 2017, 35.)

Vuonna 2019 tehdyssä Digi arkeen -toimintakertomuksessa todettiin, ettei digitalisaatio saa syrjäyttää. Toimintakertomuksessa esitettiin mahdollisuuksia ja uhkia liittyen digitalisaatioon. (Valtiovarainministeriö, VVM 2019, 25.) Huoli yhdenvertaisuudesta on noussut esiin puhuttaessa digitalisaatiosta. Ikääntyneillä muun muassa puuttuva uskallus käyttää digitaalisia palveluja voi johtaa palvelujen ulkopuolelle jäämiseen ja digisyrjäytymiseen. Muita tekijöitä ovat muun muassa voimavarojen puute, eriarvoisuus, taloudellinen eriarvoisuus ja laitteiden puute. (Valtiovarainministeriö 2019, 13.) Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) velvoittaa suunnittelemaan ja tarjoamaan helppokäyttöisiä, saavutettavia digitaalisia palveluja sekä niiden neuvontaa. Kuitenkin tietoverkkojen katvealueet, motoriset ongelmat, kielitaito, talous, ikä ja terveys ovat monesti saavutettavuuden esteenä. Tilastokeskuksen vuoden 2017 arvion mukaan 65–74-vuotiaista kolme neljästä, ja 75–89-vuotiaista vain noin kolmasosa käytti internetiä. (Valtiovarainministeriö 2019, 25-27.)

Kaikki ikääntyneet eivät toki kuitenkaan ole digipalveluja vastaan. Yli 65-vuotiaiden digiasioinnissa on ollut selkeää kasvua. Vajaa viidennes kuitenkin kaipasi opastusta palvelujen käyttöön. Tiedonkeruu hyvinvointialueiden digipalvelujen vaikutuksista ja vaikuttavuudesta on vielä kesken. (Vehko ym. 2025, 264, 269.) Yli 75-vuotiaiden kokemuksia digitaalisten sosiaali- ja terveystalouden palveluiden käytöstä tutkittiin vuonna 2023 yhteistyössä Valli ry:n Ikäteknologiakeskuksen ja Helsingin yliopiston kanssa. Vastaajista 85 % käytti digitaalisia sote-palveluita, ja 15 % tutkituista ei käyttänyt ollenkaan. Käyttöä rajoitti jokin aistirajoite, liikerajoite tai taloudellinen tilanne. Puolet vastaajista koki sähköisten palvelujen helppottavan asiointia ja yhteistyötä sote-ammattilaisten kanssa. Ikääntyneet

vastaajat myös toivoivat etävastaanottoja, chatteja ja laajempia ajanvarauspalveluita. (Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto, Valli ry 2023.)

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen hyvinvointialueiden tilannekuvaraportissa kerrotaan, että hyvinvointialueilla on lakisääteinen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta, ja sen toteutuminen on yksi sote-uudistuksen tavoitteista. Nopeasti etenevä digitalisaatio kyseenalaistaa etenkin ikääntyneiden palvelujen saataavuuden ja saavutettavuuden yhdenvertaisuuden. Esimerkiksi vain vajaa neljännes hyvinvointialueista on ilmoittanut asettaneensa konkreettisia tavoitteita ja toimia digipalveluihin. Palvelujen kehittämisessä edetään vauhdilla digitaalisia palveluja kohti. Tästä on esimerkkinä Suomen kestävä kasvun ohjelma. (Sahrio 2025, 39–40.)

Iso-Britanniassa ikääntyneiden sosiaalinen eristäytyminen ja yksinäisyys on ollut kasvava ongelma, ja vuonna 2019 yksinäisiä ennustettiin vuoteen 2023 mennessä olevan jo kaksi miljoonaa. Ongelma tiedostettiin, ja vaikeimmin löydettävien ikääntyneiden löytämiseen panostettiin erilaisin projektein sekä kampanjoimalla yksinäisyyden torjumiseksi. Yksinäisten ikääntyneiden tunnistamisen keinoja tutkittiin, jotta heitä voitaisiin rohkaista ottamaan apua vastaan. Monesti kuitenkin esimerkiksi huoli-ilmoitus-tyyppiset keinot perustuvat siihen, että ikääntyneellä on ystäviä tai perhettä, jotka ilmaisevat huolensa hänen avuntarpeestaan. Ikääntyneillä, joita ei löydetä avun piiriin, ei yleensä ole ketään ja he ovat niin sanotusti näkymättömiä. (MacIntyre, Collins & Stapleton 2023.)

Iso-Britanniassa Office for National Statistics (ONS), kansallisen tilastokeskuksen mukaan kroonisesti yksinäisten ihmisten osuus oli noussut vuoteen 2023 mennessä jo 3,83 miljoonaan. Tuon datan pohjalta tehdyn analyysin perusteella oli selvää, että Covid-19 edesauttoi yksinäisyyden kasvua Iso-Britanniassa. Eniten kasvua oli 30–70-vuotiaiden yksinäisyydessä. Yksinäisten ikääntyneiden osuus oli kuitenkin sadoissatuhansissa, ja he kärsivät eristäytyneisyydestä surun, menetysten, toimintakyvyttömyyden ja heikkouden ohella, ja olivat todennäköisesti joko fyysisesti tai psyykkisesti sairaampia verrattaessa aikaan ennen Covid-19:ää. (Tackling Loneliness hub 2023.)

Covid 19:n aikana käynnistettiin mittavat toimenpiteet yksinäisyyden torjumiseksi. Se muun muassa sisälsi kampanjan Let's talk Loneliness (suom. Puhutaanpa yksinäisyydestä). Hyväntekeväisyysjärjestöille ja organisaatioille järjestettiin tukea ja rahoitusta, ja hallituksen toimesta perustettiin verkosto syrjäytymisriskissä olevien ryhmien yhteen saattamiseksi. Connected society -strategia (suom. Yhdistynyt yhteiskunta) julkaistiin maailman ensimmäisenä hallitusstrategiana yksinäisyyden ehkäisemiseksi. Vuodesta 2020 lähtien sen edistymisestä on julkaistu vuosittainen raportti. (GOV.UK 2023.)

Liljas (2019) paneutui tutkimusryhmänsä kanssa Englannissa vaikeasti tavoitettavien ryhmien tilanteeseen. Vaikeasti tavoitettaviin ryhmiin luettiin mustaihoisten ja muiden etnisten vähemmistöryhmien lisäksi yli 85-vuotiaat vanhukset. Tutkimuksessa ilmeni, että vaikeimmin tavoitettavat ihmiset halusivat säilyttää itsenäisyytensä, sillä heillä oli hyvä sosiaalinen verkosto. Vanhimmat syrjäytyneet vaikeasti tavoitettavat ja köyhimmillä alueilla asuvat henkilöt olivat vastahakoisia aloittamaan terveyden edistämistoimia, ilmaisivat kärsivänsä apatiasta eivätkä olleet liiemmästi sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kehenkään. Juuri heihin aiottiin hallituksen toimesta kohdentaa huolellisesti kaavailtua toimintasuunnitelmaa. (Liljas ym. 2019.)

3 Etsivä vanhustyö

3.1 Etsivä vanhustyö Euroopassa

Etsivän vanhustyön käsite ei ole ollenkaan vieras ilmiö Euroopassa. Esimerkiksi Britanniassa ja Saksassa tehdään etsivää vanhustyötä, mutta tässä opinnäytetyössä tarkasteltujen projektien osalta ne hieman eroavat toisistaan. Molemmissa halutaan löytää ikääntyneitä palveluiden piiriin ja ehkäistä yksinäisyyttä. Saksassa etsivän vanhustyön nimikkeen alla toimii yhdistyksiä, joilta voi tilata esimerkiksi vapaaehtoisen pitämään seuraa kotiin, tai tilata ikääntyneille järjestettyihin tapahtumiin noutopalvelun paikan päälle pääsemiseksi. Seuraavissa kappaleissa esitellään Iso-Britannian ja Saksan etsivään vanhustyöhön liittyvien yhdistysten toimintaa lyhyesti.

Iso-Britanniassa julkaistiin Ageing Better in Camden (ABC) etsivän vanhustyön tiimin jalkautuneen toimintamallin perusteella raportti vuonna 2023. Raportissa viitattiin Björn Anderssonin (2013) Ruotsissa tekemään tutkimukseen, jossa etsivän työn avaintekijöinä on kolme asiaa: kontaktin luominen, sosiaalisen muutosprosessin aloittaminen ja tuen tarjoaminen sen ylläpitämisessä. Anderssonin mukaan oleellista on saada ikääntynyt osallistumaan ja ottamaan ensimmäinen askel kohti sosiaalisia kontakteja. Tällaiselle toiminnalle on luotava puitteet, ja asioita on osattava ennakoida. Etsivää vanhustyötä tekevien työntekijöiden sitoutuminen ja kunnioitus korostuvat tärkeinä ammattitaidollisina ominaisuuksina. Olisi panostettava työntekijöiden tietoisuuteen alueista, joissa on paljon ikääntyneitä, sekä tiedottamiseen paikallisista palveluista ja verkostoista. Ennen kaikkea empaattisuuden ja sosiaalisten taitojen merkitys painottuu etsivässä vanhustyössä. Keskusteluuyhteyden aloittaminen ja säilyttäminen, keskusteluun rohkaiseminen, luottamuksen luominen, muutoksen aloittamiseen motivoiminen sekä rohkaiseminen yksinäisyyden myöntämiseen voivat lopulta johtaa ystävyyssuhteiden luomiseen. (MacIntyre, Collins & Stapleton 2023.)

Ageing better in Camden -etsivän vanhustyön tiimi jalkautui kaduille, oville ja pop-up-tapahtumiin, ja sisällyttivät Andersonin avaintekijöinä pitämät tehtävät toimintaansa. Esityönä he käyttivät mainoslehtisiä, joita laitettiin esille sekä jaettiin koteihin. Esitteissä nimenomaan vältettiin mainostamasta yksinäisten tai eristäytyneiden etsintää, vaan tapahtumaa mainostettiin enemmän keskustelun ja tapaamisen periaatteella. Myös yksinäiseksi leimaamista tai vanhukseksi kutsumista vältettiin, ja mainoksissa sana vanhus oli korvattu luvulla 60+. Vuorovaikutus oli lämmin ja tapaaminen epämuodollinen, ja se painottui kuuntelemiseen ja kiireettömään keskusteluun. Ymmärrettiin, että luottamuksen luomiseen menee aikaa. Tiimi muun muassa tarjosi keskustelijoille omia yhteystietojaan vierastojen puhelinnumeroiden sijaan. Suuri osa osallistuneista ikääntyneistä ei ollut yksinäisiä tai sosiaalisesti eristäytyneitä, mutta tapahtuma saattoi mahdollisesti vaikuttaa ennaltaehkäisevästi heidän tulevaisuudessaan kokemaansa sosiaaliseen kanssakäymiseen. (MacIntyre, Collins & Stapleton 2023.)

Aufsuchende Altenarbeit – Hausbesuche tai Aufsuchende Altenarbeit plus (AAA+), (suom. etsivä vanhustyö – kotikäynnit), 10 vuoden pioneeriprojekti

pohjautuu noin sadan vapaaehtoisen työhön, ja se esiteltiin vuonna 2019 sosiaalisenäattorin toimesta Saksan Bremenissä (Aufsuchende Altenarbeit 2025; Pressestelle des Senats 2019). Caritas on maailmanlaajuinen katolisen kirkon avustus- ja yhteistyöjärjestö tehden työtä eriarvoisuuden vähentämiseksi, kaikkien ihmisarvoa kunnioittaen sekä yhdenvertaisia yhteiskuntia yhdistäen. Suomen Caritas ry toimii osana verkostoa, tehden muun muassa kehitysyhteistyötä Suomessa tehtävän avustustyön lisäksi, mutta ei niinkään etsivää vanhustyötä. Suomen Caritas on Sininauhaliiton jäsenyhdistys. (Suomen Caritas 2025.) Saksassa Caritas -järjestössä toimii noin puoli miljoonaa työntekijää. Muun muassa Caritas Bremenin nettisivuilla mainostetaan edellä mainittua pilottihanketta nimellä Aufsuchende Altenarbeit + (Plus), jonka avulla ikääntyneet saavat tukea ja neuvontaa selvittääkseen arjessa. Tavoitteena on tukea kotona asumista mahdollisimman pitkään. Apua saa ennaltaehkäisevästi myös esimerkiksi puolison kuoltua tai yllättävän vaikean sairauden kohdattua. Toiminnassa on mukana vapaaehtoisia, jotka tekevät kotikäyntejä. (Caritas Bremen 2025; Lause 2025.)

Verein Fundus Basel, baselilainen yhdistys toimii ikääntyneimpien hyväksi, tehden etsivää vanhustyötä yhteistyöverkoston kanssa. Yhdistys tarjoaa tukea ja toimii niin sanottuna kytköksenä organisaatioiden ja alueiden asukkaiden välillä. On havaittu, että ikääntyneet saattavat jumiutua koteihinsa, josta poistuvat vain kauppa-asiointien ajaksi. Etsivää vanhustyötä tekevät voivat jalkautua säännöllisesti kauppojen läheisyyteen palveluista kertovien materiaalien kanssa, ja ilmaista halunsa keskustella ohikulkevien ikääntyneiden kanssa. Kontaktien luominen aloitetaan tervehtimällä, eikä kenellekään tuputeta mitään. Tervehdykseen joko vastataan heti, myöhemmin tai ei koskaan. Se on ikääntyneen omassa päätäntävallassa. Keskusteluissa muun muassa huomattiin, että tapahtumiin kyllä haluttiin, mutta siirtymiset paikan päälle eivät aina olleet mahdollisia. Tällöin voitiin esimerkiksi järjestää noutopalvelua ikääntyneen kotiovelta. (Stalder 2022.)

Aaraun kaupungissa toimi 2020–2024 Programm Socius2 -pilottihankkeen rinnalla Mobile Altersarbeit Aarau (MoA), joilla pyrittiin vastaamaan ikääntyneiden tarpeisiin ja toiveisiin kotona asumista ja itsenäistä elämää tukien ja edistään. Toiminta perustui liikkuvan vanhustyön periaatteeseen, jossa jalkaannuttiin ikääntyneiden asuinalueille kuunnellen herkäällä korvalla heidän toiveitaan,

tarpeitaan ja ideoitaan. Toiminnassa kannustettiin yhteisölliseen toimintaan ja yhdessä tekemiseen omissa asuinympäristöissään. (Mobile Altersarbeit MoA 2025.)

3.2 Etsivä vanhustyö Suomessa

Etsivää vanhustyötä on tehty Suomessa vasta muutaman vuosikymmenen ajan, pääosin järjestöjen ja seurakuntien toimesta. Etsivän vanhustyön tavoitteena on tukea yli 65-vuotiaiden kotona-asumista ja tunnistaa sosiaalisen tuen ja avun tarvetta pyrkien ehkäisemään yksinäisyyttä, turvattomuuden kokemusta ja negatiivista kehää. Negatiivinen kehä muun muassa kaventaa elämänpiiriä, mikä johtaa yksinäisyyteen, alakuloon, ja sitä kautta masennukseen ja eristäytymiseen ja toimintakyvyn heikentymiseen. (Tiittula & Lauhde 2023, 6, 10.) Nuorisotyönä tunnettua etsivää työtä on tehty noin kolmekymmentä vuotta, ja sen toimintaympäristö on painottunut esim. kauppakeskuksiin ja kirjastoihin. Etsivään työhön on rinnastettu jalkautuva sosiaalihuoltotyö, jota muun muassa Kaupunkilähetysyhdistykset ovat tehneet 1940-luvulta lähtien. (Kuikka 2015, 8.)

Etsivää vanhustyötä ei saisi säilyttää pelkästään vapaaehtoisten, seurakuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden niskaan. Suomessa ei ole yhtenevää toimintamallia etsivän vanhustyön pohjaksi, mutta joillain vanhusjärjestöillä, kaupungeilla ja hyvinvointialueilla voi olla omat mallinsa. Kuikka peräänkuuluttikin vuonna 2015 systemaattista ja organisoitua etsivää vanhustyötä, yhteistyön laajentamista, etsivän vanhustyön sisällyttämistä sosionomi- ja geronomiopintoihin, ja osaamisen kehittämistä aina vanhustyön johtamistasolle asti muun muassa tiedolla johtamiseen ja palvelujen kehittämiseen (Kuikka 2015, 61–63).

Lisääntyvä yksinasuminen korostaa kotona asumista tukevan toiminnan tarvetta. Valli ry:n toteuttama Etsivä mieli -projektin kehittämistyö 2012–2016 painottui etsivään työhön, verkostotyöhön ja erilaisiin ryhmätoimintoihin. Etsivä vanhustyö on pikkuhiljaa kehittynyt ammatillisesti toteutettavaksi työksi, ja tämän taustalla ovat olleet useat pohdinnat, miten tavoittaa ilman palveluja olevat ikääntyneet. (Kuikka 2015, 61–62.) Vuonna 2023 julkaistussa Valli ry:n Etsivä vanhustyö auttaa katveeseen jääneitä ikäihmisiä -julkaisussa kuvataan muun

muassa yhteiskehittämistä sekä pohditaan etsivän vanhustyön tulevaisuusnäky-
miä. Sen mukaan tuloksellista etsivää vanhustyötä on koordinoitava valtakun-
nallisesti, järjestöpohjaista toimintamallia on kehitettävä vahvemmin sote-palve-
luiden rinnalle ja julkisen sektorin toimijoiden tietoa toimintamallista, sen tulok-
sellisuudesta ja ennaltaehkäisevyydestä on lisättävä. (Tiittula & Lauhde 2023,
42.)

Aiempiä tutkimuksia ja hankkeita liittyen etsivään vanhustyöhön on tehty useita.
Asiantuntijajärjestö Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto (Valli ry) on tuottanut
useita raportteja ja oppaita vanhustyöstä, viimeisimpänä edellä mainittu marras-
kuussa 2023 julkaistu Etsivä vanhustyö auttaa katveeseen jääneitä ikäihmisiä.
Kansallisen senioriliiton toteuttama Rohkeasti seniori -hanke 2019–2022 sisälsi
myös etsivää vanhustyötä (Kansallinen senioriliitto 2024).

Etsivän vanhustyön malleja on luotu muun muassa Diakonissalaitoksella (2020)
ja Mereolla (Lempiö 2022), jossa verkostotyöllä ja ennaltaehkäisevällä työllä on
keskeinen rooli. Vuosina 2018–2021 toteutetun Elämänote -ohjelman verkoston
Löydetyksi tuleminen -toimintamalleista mainittakoon IkäArvokas -hanke, Siskot
ja Simot ry:n Kokeva -hanke Keravalla, TampereMissio ry:n Kaiku -hanke,
Omakotisäätiön KANTO -hanke sekä ViaDia Joensuu ry:n Ehtoovirkku -hanke
(Ikäinstituutti 2021). IkäArvokas -hanke oli Kirkkopalvelut ry:n ja Oulun Diako-
nissalaitoksen säätiön hanke, jonka työmuotona oli muun muassa monialainen
verkostoyhteistyö (Väisänen 2019). Nämä kaikki, sekä 15 muuta hanketta tähtä-
sivät ikäihmisen osallisuuden lisäämiseen ja elämönhallinnan edistämiseen.
Ohjelman toteutukseen kuuluneiden 20 hankkeen lisäksi mukana oli Ikäinstitu-
tin ja Valli ry:n yhteinen koordinaatiohanke. (Ikäinstituutti 2024.)

Myös ikääntyneiden yksinäisyyteen liittyviä tutkimuksia on tehty lukuisia, muun
muassa Yksinäisyys ja toive asua muualla kuin kotona (Aaltonen ym. 2023)
sekä Vanhuspalvelujen asiakastytyväisyys vuonna 2022 (Leppäaho, Kehus-
maa & Havakka, 2022). Tässä opinnäytetyössä keskityttiin kuitenkin yksinäisten
ikäntyneiden etsimiseen enemmän kuin yksinäisyyden syihin perehtymiseen.
Opinnäytetyön ideointia varten tutustuttiin myös muutamaankin opinnäytetyöhön,
jotka käsittelevät etsivää vanhustyötä, ja huomioitiin, että monessa kaupungissa

etsivän vanhustyön malli tai kehittäminen on syntynyt AMK- tai YAMK-opiskelijoiden opinnäytetöinä tai niissä tehdyn tutkimustyön pohjalta.

Etsivää vanhustyötä on tehty eri tavoin, joten ei ole ihme, että etsivän vanhustyön käsitekin on jäänyt hämäräksi (Tiittula & Lauhde 2023, 6). Paljon puhutaan myös löytävästä, tai etsivästä ja löytävästä vanhustyöstä eri kaupungeissa, muun muassa Oulussa. Oulun löytävä vanhustyö kannustaa ikääntyneitä palvelujen ja toiminnan pariin etenkin kolmannen sektorin suuntaan. (Oulun löytävä vanhustyö 2024.) Helsingin Diakonissalaitoksen Etsivän vanhustyön toimintamalli vaikuttavaan verkostotyöhön pohjautuu kahteen Seniori Vamos-hankkeeseen (2013–2017 ja 2018–2020). Toimintamallin vakiintuminen ja levittäminen -hanke toteutettiin 2021. Mallissa nousee esiin luottamus, kohtaava työote, voimavarojen tukeminen sekä ratkaisujen etsiminen ikääntyneitä osallistaen. Yhdessä yritetään löytää avain omannäköisen ja mielekkään elämän toteuttamiseen sekä tukea palveluiden löytymiseen, jos esimerkiksi palvelu ja palvelun tarve eivät kohtaa, tai palvelua ei löydy. (Diakonissalaitos 2020, 8–11.)

Pohdinnoissa Puheenvuoroja etsivästä vanhustyöstä muun muassa Mäkelä (2022, 10) toteaa, ettei etsivää vanhustyötä saa säilyttää ikääntyneen aktivoimisen ja osallistamisen verukkeella ikääntyneen oman aktiivisuuden varaan. Menetelmien ja tavoitteiden kirjavuus ja yhdenmukaisen määritelmän sekä yhdenmukaisten työmuotojen puuttuminen tekee etsivän vanhustyön tekemisestä vaikeaa. Mäkelän mukaan kotihoidon palvelujen piiriin pääsemiseen tiukentunut kriteeristö, palvelujärjestelmää vaivaava vaikea hahmotettavuus sekä kokonaisvaltaisten kohtaamisten puutos tarvitsevat etsivää vanhustyötä toimimaan tulkina ja tukena ikääntyneelle palvelujen löytämiseksi ja kiinnittymiseksi niihin. Myös palvelujen tarjonta ei aina kohtaa ikääntyneiden tarvetta palveluun. Jollei tietynlaista ja tarvittavaa palvelua ole tarjolla, on mahdollista jäädä ilman minikäänlaista palvelua. (Mäkelä 2022, 11–12.) Elina Kvist (2022) taas kertoo puheenvuorossaan etsivästä vanhustyöstä, että hän tunnisti työryhmänsä kanssa tarpeita, muttei keinoja niihin vastaamiseen. Myös tärkeää olisi saavutettavuus ja realismi tuen saamisessa sekä jatkopolkujen mahdollistaminen asiakkaan tarpeita ja voimavaroja tukeviksi. (Kvist 2022, 16.)

Etsivää vanhustyötä tehdään myös seksuaalivähemmistöjen parissa. Sateenkaarivähemmistöt näkyviksi -hanke toteutetaan Pohjois-Pohjanmaalla Vanhustyön keskusliiton toimesta vuosina 2024–2026, tavoitteinaan muun muassa sateenkaarisenioreiden osallisuuden ja hyvinvoinnin vahvistaminen sekä mahdollisten yksinäisyyden ja näkymättömyyden kokemusten lievittäminen. Yhdenvertaisuuden vahvistamisen ohella tehdään sateenkaarevaa etsivää vanhustyötä. (Vanhustyön keskusliitto 2024.)

3.3 Etsivä vanhustyö Etelä-Karjalassa

HYTE-kärkiohjelmat vuosille 2024–2025, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet Etelä-Karjalan hyvinvointialueella painottuvat muun muassa hyvinvointia uhkaavien haasteiden ennaltaehkäisyyn. Yhtenä kärkiohjelmana on Ikäystävällinen Etelä-Karjala, ja sen keskiössä ovat ikääntyneet eteläkarjalaiset. Tavoitteina ohjelmassa ovat ikääntyneiden parempi pystyssä pysyminen, elämänlaadun ja osallisuuden kokemusten paraneminen sekä vajaaravitsemuksen väheneminen. Hyvinvointialue toivoo tukea järjestöiltä ikääntyneiden yksinäisyyden vähenemisen ja osallisuuden paranemisen osalta, sekä yhteistyötä kaatumisen ehkäisemisen ja vajaaravitsemuksen ehkäisyn osalta. (Rautio 2024a.)

Etelä-Karjalassa etsivää vanhustyötä on tehty niin kutsutun korttihankkeen ympärillä toimivan verkoston kanssa. Etsivän vanhustyön verkostolla on käytössä Hoksauta minut -yhteydenottokortti (kuva 3) helpottamaan ikäihmisen yhteydenottoa auttaviin tahoihin. (Lappeenrannan ev.lut. seurakunnat 2024.) Kortti on alun perin ollut osa Tuusulasta Ouluun ulottuvaa IkäArvokas -hanketta, ja on otettu pysyväksi ehkäisevän vanhustyön menetelmäksi Etelä-Karjalassa (Oulun seurakunnat 2025).

Kuva 3. Hoksauta minut -yhteydenottokortti. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2024, Lappeenrannan ev.lut. seurakunnat 2024.)

Korttihankkeen toimijaverkoston kuuluvat Etelä-Karjalan hyvinvointialueen ohjaus ja neuvonta, Etelä-Karjalan Muistiluotsi, Lappeenrannan kaupungin liikuntaneuvonta, MIELI Etelä-Karjalan mielenterveys ry, Etelä-Karjalan Omaishoitajat ry/OmaisOiva ja Lappeenrannan evankelisluterilaisten seurakuntien diakoniatyö. Hoksauta minut -kortti on tähän asti löytynyt Etelä-Karjalan hyvinvointialueen nettisivuilta vapaaehtoistoiminta -osion kohdalta, mutta hyvinvointialue luopuu ikäihmisten vapaaehtoistoiminnasta keväällä 2025. Kortti löytyy nykyisin edellä mainittujen toimijoiden toimipisteistä sekä monista julkisista tiloista, joissa ikääntyneet käyvät. Näitä ovat muun muassa kirjastot, hyvinvointiasemat, uimahallit, uusimmat apteekit sekä seurakuntien kirkot ja palvelupisteet. (Lappeenrannan ev-lut. seurakunnat 2024.) Vuonna 2021 käyttöön otettu kortti on vielä käytössä eri toimipisteissä, mutta kortista on tehty uudistettu versio vuonna 2024.

Tämän opinnäytetyön työelämän yhteyshenkilönä toimi vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Vapaaehtoistoiminta on ollut osa edellä mainittua etsivän vanhustyön toimijaverkoston. Hoksauta minut -korttien tilastoihin tutustuttiin hänen kauttaan keväällä 2024. Vuosittaiset yhteydenotot kortin kautta ovat vähäisiä, vuonna 2022 111 (kuva 4), ja vuonna 2023 vain 38 yhteydenottoa (kuva 5).

Korttiin rastitetaan edellä mainitun verkoston toimijoista palvelu, josta toivotaan yhteydenottoa, ja kortti lähetetään ilmaiseksi Lappeenrannan Iso apu -palvelukeskukseen.

Kotihoito Etelä-Karjalan hyvinvointialueella on yksi taho, joka voisi osaltaan vaikuttaa ikääntyneiden syrjäytymisen ehkäisyyn. Kotihoidon palveluakin saadaksesen on kuitenkin otettava yhteys ensin esimerkiksi matalan kynnyksen asiakasohjausta antavaan Iso avun tiloissa toimivaan asiakasohjausyksikköön, josta palvelukoordinaattori ohjaa eteenpäin. Kotihoidon työntekijät näkevät etenkin syrjäisemmällä seudulla toimiessaan toimintakyvyltään eritasoisia ikääntyneitä. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2024b.)

Julkisen liikenteen vähäisyys ja jopa toimimattomuus voi johtaa siihen, ettei palvelujen piiriin hakeuduta ennen kuin on pakko. Yli 65-vuotiaista useat kokivat vuoden 2022 asukasbarometrin mukaan asuinalueensa joukkoliikennepalvelut riittämättömiksi tai niitä ei ollut ollenkaan (Strandell & Nyberg 2023, 90–92). Lappeenrannassa toimii haja-asutusalueilla seurakuntien liikkuvan sosiaalityön koordinoimana SerkKu-auto. Se tarjoaa monialaisen neuvonnan ohella ohjausta ja keskusteluapua. Hankkeessa mukana olevia tahoja ovat muun muassa evankelisluterilaisten seurakuntien diakoniatyö, hyvinvointialueen päihdekliniikka ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen piiri. (Lappeenrannan seurakunnat 2025.)

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen (ent. Eksote) visiona oli vuonna 2019 ikääntyneen toimintakykyisyys kotona arjessa ja elämässä. MAA-toimintamalli, eli Maaseudulla asuvien ikääntyvien toimintakyvyn ja hyvinvoinnin tukeminen kehitettiin maaseudulla tai maaseutumaisilla alueilla asuville ikäihmisille. Etelä-Karjalassa hanke painottui hyvinvoinnin, aktiivisen elämän ja liikkumisen palveluketjuun kotiin vietävine palveluineen ja hyvinvoinnin ennakoivine toimineen. Lähtökohtana oli maaseudulla omassa kodissaan asuvat ikääntyneet, joiden toimintakyvyssä oli havaittu heikentymistä, ja heillä tai läheisillään oli epätietoisuutta saatavista palveluista. Tässä hankkeessa mukaan otettiin edellä mainittu Hoksauta minut -kortti, josta kehitettiin oma malli Etelä-Karjalaan. Palautuneiden korttien määrä, yhteydenottoja ja tarvittua tukea on seurattu raportointitaulukossa (kuvat 4 ja 5). (Innokylä 2024.)

Tilasto 6-12/2022 – 111 korttia, 204 yhteydenottopyyntöä

Yhteydenoton sisältö/aihe	Yht. kpl	Imatra	Lappeenranta	Lemi	Luumäki	Parikkala	Rautjärvi	Ruokolahti	Savitaipale	Taipalsaari
Kunnan liikuntaneuvonta	48	25	11	2	2	4	0	1	2	1
Etelä-Karjalan Muistiluotsi	45	19	13	2	4	3	1	2	1	0
Kaakkois-Suomen Sydänpiiri	20	12	4	1	1	1	0	1	0	0
Seurakunnan diakonityö	22	8	8	1	1	1	1	1	1	0
EKHVA:n ohjaus ja neuvonta	62	24	20	0	4	5	1	3	4	1
Punainen risti	7	0	0	0	0	0	0	0	7	0

 ETELÄ-KARJALAN
hyvinvointialue

Kuva 4. Yhteydenottopyynnot Hoksauta minut -kortin tiimoilta vuoden 2022 kesäkuusta joulukuuhun. Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2022.

Tilasto 2023 – 38 korttia, 66 yhteydenottopyyntöä

Yhteydenoton sisältö/aihe	Yht. kpl	Imatra	Lappeenranta	Lemi	Luumäki	Parikkala	Rautjärvi	Ruokolahti	Savitaipale	Taipalsaari
Kunnan liikuntaneuvonta	13	5	3	0	2	2	0	1	0	0
Etelä-Karjalan Muistiluotsi	13	2	7	0	0	1	1	2	0	0
Kaakkois-Suomen Sydänpiiri	7	2	3	0	0	0	0	2	0	0
Seurakunnan diakonityö	14	2	9	0	0	2	0	1	0	0
EKHVA:n ohjaus ja neuvonta	19	7	7	0	1	1	0	2	1	0
Punainen risti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

 ETELÄ-KARJALAN
hyvinvointialue

Kuva 5. Hoksauta minut -kortin yhteydenottopyynnot vuodelta 2023. Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2023.

4 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ikääntyvien parissa työskentelevien ammattilaisten käsityksiä Etelä-Karjalan

hyvinvointialueella tehtävästä etsivästä vanhustyöstä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa toimeksiantajalle Etelä-Karjalan hyvinvointialueen etsivän vanhustyön nykytilasta ja tarpeista.

Tutkimuskysymykset:

1. Millä tavalla etsivä vanhustyö tunnistetaan ja ymmärretään Etelä-Karjalan hyvinvointialueella?
2. Miten etsivää vanhustyötä voitaisiin kehittää Etelä-Karjalan hyvinvointialueella?

5 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

5.1 Toimeksiantaja

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö (HYTE) on toimeksiantajana tässä opinnäytetyössä. Hyvinvointia ja terveyttä edistetään maassamme eri tavoin, ja monilla hyvinvointialueilla toimii nykyisin HYTE-yksiköitä. Etelä-Karjalan hyvinvointialueella toimii maakunnallinen HYTE-johtoryhmä, Ekhva / HYTE-ohjausryhmä ja HYTE-tiimi, sekä kuntien HYTE-työryhmät ja koordinaattorit. Hyvinvointialueiden on lakivelvoitteisesti toimittava yhteistyössä esimerkiksi järjestöjen kanssa terveyden edistämisen suhteen sekä edistettävä järjestöjen toimintaa ja vaikutusmahdollisuuksia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2025d).

THL:n hyvinvointialueiden tilannekuvaraportin mukaan yhdyspintatyö on tunnistettu tärkeäksi osaksi hyvinvointialueiden toimintaa, ja sillä on roolinsa palveluiden onnistuneessa toteutuksessa. Parhaimman mahdollisen palvelun saaminen järjestäjästä riippumatta on asukkaan näkökulmasta tärkeintä. (Savolainen ym. 2025, 87.)

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen strategian kärkinä on henkilöstöön panostaminen, prosessit ja sujuvuus sekä palveluiden porrastus. Strategiassa mukana

kulkevat arvot: Mie turvaan. Mie uskallan. Mie vastaan. Mie välitän., (kuva 6). Etelä-Karjalan alueella HYTE-työ edistää muun muassa osallisuutta elintapaneuvonnan, ehkäisevän päihdetyön ja järjestötoiminnan osalta. Maakunnallisen hyvinvointisuunnitelman vuosille 2021–2025 yhteisesti sovittujen tavoitteiden pohjalta yhdyspinta- ja verkostotyötä tehdään elintapojen, mielen hyvinvoinnin ja työllisyyden eteen. (Rautio 2024b.)

Kuva 6. Etelä-Karjalan hyvinvointialueen strategian kärjet. (Rautio. 2024b. Etelä-Karjalan hyvinvointialue.)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella järjestöyhteistyö ja kulttuurihyvinvointi ovat osa kokonaisuutta ennaltaehkäisyn kannalta. Kulttuurihyvinvointia tukee muun muassa Kaikukortti, joka tukee eri ikäryhmien, myös ikääntyneiden osallistumismahdollisuutta kulttuurielämään. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2025.)

5.2 Laadullinen opinnäytetyö

Karelia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeistuksen mukaan Kareliassa tehtävän opinnäytetyön ollessa laadullinen tutkimustyö, opinnäytetyössä toteutetaan esimerkiksi työelämää palvelevaa soveltavaa tutkimusta, ja sen on

nojauduttava teoreettisesti pitävään tietopohjaan (Karelia-ammattikorkeakoulu 2024).

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena, eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus keskittyy ilmiöön, josta pyritään saamaan ymmärrys, eli vastaus kysymykseen ”Mistä tässä on kyse?” (Kananen 2014, 16). Ilmiönä etsivä vanhustyö on yleisesti tunnettu. Etsivälle vanhustyölle on luotu erilaisia malleja, ja tutkimustakin on tehty. Kuitenkin etsivä vanhustyö on vaikeasti selitettävää, eri puolella Suomea erilaista, ja jopa joiltain osin melko tunnistamatonta. Tässä opinnäytetyössä ilmiön tutkiminen on rajattu Etelä-Karjalan hyvinvointialueelle, ja toimitetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikköön (HYTE). Tämä opinnäytetyö perustuu informanttien kokemuksiin ja näkemyksiin ilmiöstä, joka on etsivä vanhustyö Etelä-Karjalan hyvinvointialueella, etsivän vanhustyön tunnistaminen ja sen tarpeen tunnistaminen.

Opinnäytetyössä on oltava tutkimusongelma, johon etsitään vastauksia tutkimuskysymyksillä, ja jonka määrittelyssä koko opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus kiteytetään. Ilman tutkimusongelmaa tieteellisen tutkimuksen tekeminen ei ole mahdollista, tai on ainakin turhaa. Ongelman asettelu, määrittely ja rajaaminen ovat keskeisessä asemassa tutkimusprosessissa, joka voi epäonnistua väärin asetetun ongelman takia. (Kananen 2014, 32.) Tutkimuskysymykset, joita tässä työssä on kaksi, hakevat vastauksia tutkimusongelmaan, joka on epäselvä etsivän vanhustyön nykytila Etelä-Karjalan hyvinvointialueella.

Tutkimusaiheen rajaamisen suhteen olisi oltava tarkkana, ettei tutkimusaiheesta tulisi liian laajaa ja se olisi vaikea toteuttaa. Rajaaminen auttaa hallitsemaan ilmiötä ja löytämään selitystä sille, jolloin tutkimus on mahdollista toteuttaa. (Kananen 2014, 33.) Tutkimusaihe on täten rajattu koskemaan vain Etelä-Karjalan hyvinvointialueen, ei muiden hyvinvointialueiden etsivää vanhustyötä.

Laadullisen tutkimuksen käsikirjassa (2021) laadullisen tutkimuksen ominaispiirteiksi kuvataan muun muassa kvalitatiivisen aineiston suosimista, subjektiivisten arvostamien ja analyysivetoisuutta. Ja että tyypillistä on asianomaisten omien merkitysten ja tulkintojen korostaminen, eli laadullisen tutkimuksen keskittyminen esimerkiksi merkityksiin, joita ihmiset antavat sisäisille kokemuksilleen.

Kysymykset voivat olla Millainen/Millaisia tai Miten -alkuisia. Tutkittavaa asiaa ei välttämättä ole helppo esittää tai analysoida. (Juhila 2021.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkitaan ilmiötä jostain rajatusta näkökulmasta ja oleellista olisi myös sen rajaaminen toteuttamiskelpoiseksi. Näkökulman tulisi ohjata tutkijan valintoja. Tutkittavan todellisuuden ollessa kokemusnäkökulman, on se moninainen ja subjektiivinen. Tutkijan on oltava kiinnostunut yksilöllisistä kokemuksista, eikä objektiivinen tieto ole tutkijan tiedontuottamisen tarkoitus, vaan kokemusten ymmärtäminen. (Jokinen 2021.)

Tässä opinnäytetyössä tuotetaan ikääntyneiden parissa työskentelevien sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöstön näkökulmaan pohjautuvaa kokemustietoa. He tapaavat työssään eniten ikääntyneitä Etelä-Karjalan hyvinvointialueen kaikista sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista, ja monilla työntekijöillä voi olla vuosikymmenten työkokemus sote-alalta. Heidän työnsä, kokemuksensa ja näkökulmansa perusteella oli mahdollista saada tietoa ikääntyneiden tilanteesta myös ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Tämä tuotiin myös ilmi saatekirjeessä (liite 1). Lähikäsitteinä opinnäytetyössä kulkevat ikääntyneiden yksinäisyys, yksinasuminen, syrjäytyminen, osallisuus ja toimijuus. Opinnäytetyössä etsivä vanhustyö ja edellä mainitut lähikäsitteet kulkevat rinnakkain.

5.3 Aineistonhankintamenetelmänä teemoitettu ryhmähaastattelu

Laadullisen tutkimuksen yleisimpiin tiedonkeruumenetelmiin kuuluvat kysely ja haastattelu. Niitä käytetään, kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee, tai miksi toimii jollain tavalla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83–85.) Tässä opinnäytetyössä aineistonhankintamenetelmänä toimi teemoitettu ryhmähaastattelu, jonka teemat käsittelivät muun muassa työskentelyä ikääntyneiden parissa ja etsivää vanhustyötä käsitteenä. Teemahaastattelu, eli puolistrukturoitu haastattelu etenee etukäteen valittujen teemojen mukaisesti, ja kysymysten tarkentaminen ja syventäminen on mahdollista (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88).

Teemahaastattelun runko (liite 2) muodostui neljästä teemasta. Teema 1 käsitteli työskentelyä ikääntyneiden parissa, teemassa 2 oli kysymyksiä etsivästä vanhustyöstä käsitteenä, osiossa 3 kysyttiin ikääntyneiden palveluista, ja

osiossa 4 kysyttiin etsivän vanhustyön kehittämisestä ja siitä, miten etsivää vanhustyötä voitaisiin tehdä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella. Teemat käsittelivät aiheita, jotka esiintyvät tietoperustassa, ja liittyvät oleellisesti opinnäytetyön tavoitteeseen kuvata etsivää vanhustyötä ja sen tarvetta Etelä-Karjalan hyvinvointialueella. Haastattelun avulla kerätyllä aineistolla vastataan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

Haastattelulomakkeen rungon laatimisen jälkeen opinnäytetyölle haettiin tutkimuslupa. Tutkimuslupa vaaditaan Etelä-Karjalan hyvinvointialueen toimiessa toimeksiantajana opinnäytetöille ja tutkimuksille. Hyvinvointialueen tutkimuslupaprosessissa lupahakemukseen tuli liittää muun muassa haastattelun runko.

5.4 Informanttien valinta

Informantit valittiin tutkimuslupahakemuksen jälkeen, mikä tapahtui joulukuun 2024 aikana. Laadullisen tutkimuksen informanttien olisi hyvä olla osuvia ja edustaa oleellisia havaintoyksikköjä ilmiön kannalta (Kananen 2017, 128). Haastatteluun valitut informantit ovat Etelä-Karjalan hyvinvointialueen ikääntyneiden parissa toimivia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Haastattelun avulla pyrittiin saamaan kyselyä syvempää tietoa etsivän vanhustyön nykytilan kartoittamiseksi Etelä-Karjalan hyvinvointialueella.

Etelä-Karjalassa osallistuttiin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeeseen vuosina 2020–2023. Kehittämistyön tuloksena hyvinvointialueella otettiin käyttöön hyvinvointi- ja terveysasemien omatiimimalli, jossa on terveysasemia kiertävä moniammatillinen tiimi. Moniammatillisessa tiimissä toimivat lääkäri, sairaanhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja sekä kuntoutuksen fysioterapeutti. Sen toimintaperiaatteena on ollut muun muassa asiakkaan asiakaspolon sujuvoittaminen ja asiakkaan toimintakyvyn kannalta merkityksellisiin tekijöihin ja tavoitteiden tukemiseen keskittyminen. Hyvinvointialueella Iso avun tiloissa toimii Sosiaalipalveluiden neuvonta ja ohjaus (aiemmin asiakasohjausyksikkö Sujuva), jossa työskentelee asiakasvastaavia, omaishoidon työntekijöitä, ensineuvon työntekijöitä sekä vanhustyöntekijä. (Parviainen 2024.)

Haastattelun informanteiksi valikoitui ammattilaisia sosiaalipalveluiden neuvon-
nasta ja ohjauksesta, teoreettisen otannan ollessa kuusi henkilöä. Heidän rekry-
tointinsa hoiti opinnäytetyön työelämän ohjaaja, jolla on opinnäytetyön tekijää
parempi tietämys ja tuntemus kokeneista ikääntyneiden parissa työskentele-
vistä ammattilaisista Etelä-Karjalan hyvinvointialueella. Työelämän ohjaaja teki
ennakkokyselyn muutamille vanhustyön ammattilaisille, olisiko heillä kiinnos-
tusta osallistua tutkimukseen. Kaikki ilmaisivat halukkuutensa osallistua haas-
tatteluun. Käytännön järjestelyistä, joita olivat muun muassa aikataulujen yh-
teensovittaminen ja tapaamispaikka, sovittiin erikseen. Informanteille lähetettiin
etukäteen saatekirje, haastattelun runko teemoineen (liite 2), tietosuojalomake
sekä haastattelun suostumuslomake (liite 3), joka allekirjoitettiin sähköisesti.
Sähköiset allekirjoitukset hävitettiin opinnäytetyön valmistuttua tietoturvas-
tisesti.

5.5 Haastattelun eteneminen

Haastattelutilana toimi Iso Apu -palvelukeskuksen pieni kokoustila. Haastatte-
luun osallistujille oli tarjolla mehua ja pullaa. Ennen haastattelua käytiin läpi ly-
hyesti haastattelun eteneminen teemoittain sekä aineiston käsittelyyn liittyviä
asioita, joita saatekirjeessä ja haastattelulupalomakkeessa (liite 1) oli kerrottu.
Näitä olivat anonymiteettiin ja luotettavuuteen sekä aineiston jälkikäsittelyyn liit-
tyvät asiat. Myös mahdollisuus haastattelusta kieltäytymiseen käytiin vielä läpi.

Haastattelu eteni teemoittain, ja jo läpikäytyihin teemoihin oli mahdollista palata
vielä haastattelun edetessä, jos jotain tärkeää tai oleellista tuli myöhemmin mie-
leen. Teemojen välillä sekä haastattelun lopussa oli myös mahdollisuus vapaa-
seen sanoa, ja tätä mahdollisuutta käytettiinkin hyvin. Teemahaastattelut suo-
sittelaa aina nauhoittamaan. Tallennuksen onnistumiseen voidaan vaikuttaa
laitteiden hallinnan varmistamisella ja esimerkiksi vara-akulla, jotta ainutker-
taista tilannetta ei menetettäisi. (Kananen 2017, 124.) Haastattelu nauhoitettiin
puhelimien ääninauhurilla. Myös tietokoneen kameran nauhoitus oli päällä,
mutta äänentoistoltaan nauhoite oli huono, ja nauhoite poistettiin heti haastatte-
luun jälkeen tietoturvas-
tisesti.

5.6 Aineiston käsittely ja analyysi

Aineiston käsittely aloitettiin siirtämällä nauhoite puhelimelta tietokoneelle, jonka aukaisemiseen vaaditaan PIN-koodi. Tallenne poistettiin puhelimen ääninauhurilta. Tietokonetta säilytettiin turvassa lukollisessa kaapissa tutkimuksen vaatima aika, jonka jälkeen nauhoite hävitettiin tietoturvallisesti. Nauhoitettu tallenne, eli tutkimusaineisto käsiteltiin puhtaaksikirjoittamalla (litteroimalla) se kirjalliseksi dokumentiksi. Aineiston litterointi aloitettiin heti haastattelua seuraavana päivänä, ja se valmistui muutaman päivän sisällä. Litteroitu aineisto tuhottiin polttamalla tutkimuksen valmistuttua. Fyysinen tallenne kasvattaa työmäärää, ja on otettava huomioon ajankäytön kannalta, sillä litterointiin voi hyvinkin kulua moninkertainen aika nauhoitteen kestoon nähden (Kananen 2017, 124). Ryhmähaastattelu kesti 1 h 45 minuuttia, sen litterointiin kului 20 tuntia, ja kirjoitettua tekstiä kertyi 33 sivua käyttäen fonttia Arial rivivälin ollessa yksi.

Litteroinnin jälkeen alkoi varsinainen aineistoon tutustuminen. Kirjoitettua tekstiä luettiin uudelleen useaan kertaan merkatien samalla kirjoitettuun tekstiin osioita punaisella värillä. Jokaisella lukukerralla löytyi lisää merkityksellisiä lauseita tai lausekokonaisuuksia.

Aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti käyttäen fenomenografista lähestymistapaa, tutkimusaineiston toimiessa kategorisoinnin pohjana. Ference Marton on ottanut fenomenografiassa käsiteparin ensimmäisen ja toisen asteen näkökulmista esille 1980-luvulla. Sen mukaan maailma esittäytyy meille sen suhteen kautta, mikä meillä on maailmaan. Käsitämme ja koemme yhteisen todellisuuden yksilöllisesti. Koska fenomenografiassa tutkitaan toisen asteen näkökulmaa, tarkoittaa se ihmisten erilaisten kokemisen, käsittämisen ja käsitteellistämisen tapojen tutkimista eri ilmiöistä. Pyrkimys ei ole tuottaa kuvauksia yksilötasolta, vaan käsitysten erojen selvittäminen tietyssä ryhmässä. (Huusko & Palo-niemi 2006, 165.) Suomi Sanakirjan mukaan käsitys on synonyymi sanalle ymmärrys, ja käsitys on henkilökohtainen uskomus, käsitys tai ymmärrys jostain (Suomi Sanakirja 2025).

Fenomenografisesta näkökulmasta ajatellen tarkastelun kohteena olevaa ilmiötä ymmärretään eri tavoin. Analyysin tulosten on vastattava

tutkimuskysymyksiin. Aineiston analyysi on induktiivinen, eli aineistolähtöinen aineiston koon ollessa pieni ja rajattu, maksimissaan muutamia kymmeniä. (Kettunen 2021.) Teoriaa ei käytetä olettamusten testaamisen perustana, mutta teoreettista perehtyneisyyttä pidetään välttämättömänä tutkijan omien käsitysten ja olettamusten tiedostamisessa tutkimuksen etenemisen kannalta. (Huusko & Paloniemi 2006, 166.)

Aineistonkeruumenetelmänä käytetty haastattelu sopi tähän analyysitapaan. Myös kysymystenasettelun avoimuus tuki tätä tapaa. Koska fenomenografia keskittyy analyysiin käsityksistä, niitä ei voida teorialla todentaa todeksi tai epätodeksi. Induktiivisuus eli aineistolähtöisyys tässä opinnäytetyössä tarkoittavat sitä, että tutkimuksen käsitteet ja kategoriat perustuvat tutkimusaineistoon. Todellisuutta ei tutkita sellaisenaan, vaan epäsuorasti käsitysten eroavaisuuksien kautta. Tutkimusta ei ole myöskään mahdollista toistaa niin, että saataisiin aina samanlainen analyysi ja samanlaiset tulokset. Käsitteisiin ja niiden eroavaisuuksiin perustuva analyysi on lopulta tutkijan omien valintojen ja tulkinnan summa. Koska tavoitteena ei ole testata teoriasta johdettuja oletuksia, tulkintaa tehdään vuorovaikutuksessa aineiston kanssa. (Kettunen 2021.)

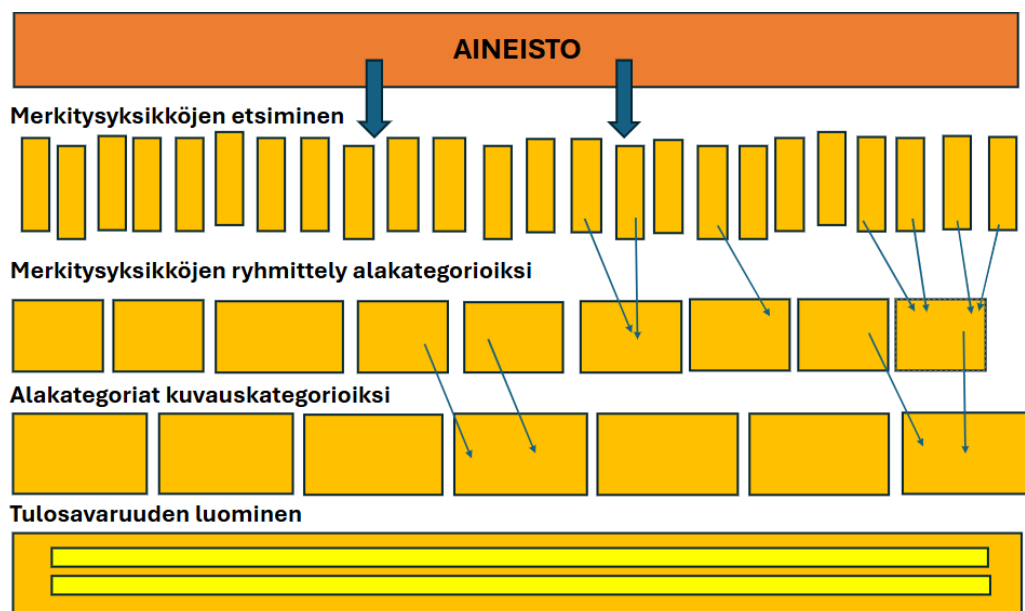
Fenomenografisen analyysin vaiheista ensimmäisessä etsitään merkityksiä, analyysiyksiköitä, jotka pelkistetään merkitysyksiköiksi. Apuna aineiston käsitteilyssä voidaan käyttää apukysymyksiä. (Huusko & Paloniemi 2006, 167.) Merkityksellisiä ilmaisuja löytyi hyvin useasta puheenvuorosta. Samalla pidettiin kuitenkin koko ajan mielessä haastattelu kokonaisuutena, tutkimuksellinen näkökulma, samoin tutkimuskysymykset ja tutkimusongelma. Aineistoon palattiin moneen kertaan varmistamaan, että tutkimuskysymykset ohjasivat merkityksellisten ilmaisujen valintaa. Aineistoon palaaminen oli välttämätöntä, koska aineiston rajaamisessa oli oltava tarkkana. Tutkittavan ilmiön haltuunotto tapahtuu jostakin rajatusta näkökulmasta, ja tutkijan tulisi onnistua tekemään rajaukset niin, että tutkimus on toteuttamiskelpoinen (Jokinen 2021).

Tarkoitus ei ollut käyttää opinnäytetyössä koko aineistoa, vaan vain siitä poimituja ilmaisuja ja yhteyksiä, jotka liittyivät etsivään vanhustyöhön. Haastattelun eri teemoilla oli kuitenkin tarkoituksensa, ja muun muassa teemassa yksi kysytyjä taustoja vanhustyön ammattilaisten työtehtävistä ja -kokemuksesta pidettiin

tärkeänä ammattilaisten kokemusten kartoittamisen kannalta. Informanteista osalla oli koko työuran kattava kokemus ikääntyneiden parissa työskentelystä. Myös erilaisissa vanhustyöhön liittyvissä työryhmissä työskentelystä oli osalla kokemusta.

Apukysymyksinä aineistoon tutustumisessa käytettiin kahta kysymystä: Mitä tällä lausumalla tarkoitetaan? Liittyykö tämä, tai miten tämä liittyy etsivään vanhustyöhön? Aineistomateriaalia jäi myös hyödyntämättä, koska kaikki ilmaiset eivät varsinaisesti liittyneet etsivään vanhustyöhön. Toisaalta etsivän vanhustyön käsite on niin laajasti ymmärrettävissä, että esimerkiksi ikääntyneiden palveluihin, haasteisiin ja ongelmiin liittyvät aiheet voivat olla joko suoraan tai välillisesti yhteydessä etsivään vanhustyöhön. Esimerkiksi jokin lause tai virke saattoi liittyä aiemmin ilmaistuun ajatuskokonaisuuteen. Aineistoon oli palattava vielä etsimään ja tulkitsemaan ilmaisuja ja ajatuksellisia kokonaisuuksia ennen lopullisia merkityksellisten ilmaisujen valintaa.

Aineistosta poimittiin lausumista pelkistettyjä merkitysyksiköjä yhteensä 212 kappaletta. Osa liittyi suoraan yksinäisyyteen, sosiaaliseen eristäytymiseen tai ikääntyneiden sote-palveluihin, mutta samassa yhteydessä mainittiin etsivä työllä tavalla tai lausuma liittyi aiemmin mainittuun tapaan tehdä etsivää vanhustyötä. Nämä merkitysyksiköt olivat siten laajempia kokonaisuuksia kuin esimerkiksi pelkkä lause tai virke, ja niiden ajatusyhteydet voivat ulottua tekstissä laajemmallekin. Fenomenografisessa analyysissä tutkija määrittelee merkitysyksikön muun muassa noiden ajatusyhteyksien ja vastaajien tuottamien käsitysten perusteella (Huusko & Paloniemi 2006, 167). Kuviossa 1 esitetään tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön analyysivaiheet.

Kuvio 1. Fenomenografinen analyysi Uljensia (1989, 41) mukailleen.

Aluksi merkitysyksiköt valikoitiin aihealueeltaan samanlaatuisten kesken eri otsikkojen alle. Valinnat tehtiin karkeasti jakaen yhteyksiin, jotka liittyivät etsivän vanhustyön käsitteeseen itsessään, tai yhdistettynä ikääntyneiden arjen haasteisiin, ikääntyneiden palveluihin ja ammattilaisille haastaviin tilanteisiin sekä etsivän vanhustyön kehittämiseen. Tämä tehtiin niin, että merkitysyksiköt (212 kpl) kirjoitettiin paperilapuille, joita siirrettiin edellä mainittujen otsikkojen alle. Paperilapuille merkittiin merkitysyksikköjen perään eri väreillä kirjainyhdistelmiä, jotka viittasivat eri aihealueisiin. EVT tarkoitti etsivää vanhustyötä, TK etsivän vanhustyön kehittämistä, PL palveluja, AH ammattilaisten työhön liittyviä haastavia tilanteita ja IH ikääntyneiden arjen haasteita. Etsivä vanhustyö -otsikon alle kertyi 61 merkitysyksikköä, palvelujen ja ammattilaisille haastavien tilanteiden alle 80, ikääntyneiden haasteiden alle 30, ja etsivän vanhustyön kehittämisen alle 41 merkitysyksikköä.

Analyysin toiseen vaiheeseen mennessä aineistoa oli luettu jo useaan kertaan. Erilaisuuksia, samankaltaisuuksia ja poikkeavuuksia ryhmiteltiin ja vertailtiin, kun merkitysyksiköitä jaoteltiin pienempiin ryhmiin. Ryhmissä voi olla eri määrät merkitysyksiköitä, eikä tavatonta olisi yksittäisenkään merkitysyksikön muodostama ryhmä. Analyysin toinen vaihe keskittyy merkitysyksikköjen muodostamien ryhmien yhdistämiseen kategorioiksi (taulukko 1).

Alkuperäinen ilmaus	Merkitysyksikkö	Pelkistys	Alakategoria
"Sen pitäis lähtee sielt, et ois enemmän monialaista. Ku opiskelijat, mitä oon haastattanu, ni onks teil jotai vaik yhteisii projektei vaik fyssarien tai sairaanhoitajien kanssa ni ei. Saattaa olla jotai yhteisiä kursseja, mut neki on luentopohjaisia. Hyvin vähän on sitä, et tehdään yhdessä, vaik case-pohjaisia juttuja."	Sen pitäis lähtee sieltä, et ois enemmän monialaista Hyvin vähän on sitä, et tehdään yhdessä, vaik case-pohjaisia juttuja	Monialainen opetus ja yhteisprojektit koulussa Tarvitaan monialaista yhteistä tekemistä kouluihin	Koulutukseen panostaminen Koulutukseen panostaminen
"Et se ois koulussakin se ensimmäinen, et opittais tekemään muitten ammattilaisten kanssa"	Opittais tekemään muitten ammattilaisten kanssa	Moniammatillinen oppiminen	Koulutukseen panostaminen
"Ja tavallaan suun terveydenkin kautta paljastuu paljon sen ihmisen elämästä, ja miten päästään hoitamaan. Ja toisaalta suun terveyskin voi johtaa siihen eristämiseen."	Ja tavallaan suun terveydenkin kautta paljastuu paljon sen ihmisen elämästä, ja miten päästään hoitamaan Suun terveyskin voi johtaa siihen eristämiseen	Suun terveyden hoitaminen Suun terveyden yhteys eristämiseen	Toimijoiden tunnistaminen Asiakkaan tunnistaminen muissa sote-palveluissa
"Niin, ja onko ne palvelut saavutettavia? Onko niiden pariin helppo löytää?"	Onko ne palvelut saavutettavia	Palvelujen saavutettavuus	Palvelujen saavutettavuuteen panostaminen

Taulukko 1. Esimerkkitaulukko alkuperäisilmaisuista alakategorioiksi

Näiden kategorioiden sisällä olevien merkitysyksikköjen keskinäistä vertailua tekemällä sekä suhteessa toisten kategorioiden merkitysyksikköihin vertailua tekemällä löydetään kriteerit sekä erot kategorioille. (Huusko & Paloniemi 2006, 168.)

Fenomenografisen tutkimuksen ongelmaksi voi muodostua esimerkiksi se, ettei tutkija ymmärrä käsitysten ja kuvauskategorioiden välistä eroa. Analyysissa on tarkoitus löytää aineistosta rakenteelliset erot, ja analyysin jokainen vaihe vaikuttaa seuraavan vaiheen valintoihin. (Huusko & Paloniemi 2006, 166.)

Laadulliset erot kategorioissa ovat määrää tai niiden edustavuutta kiinnostavampia, kategoriajärjestelmän tulisi kattaa käsitysten vaihtelun, eivätkä

kategoriat saisi mennä limittäin toistensa kanssa. Kategorioiden välisiä suhteita kuvataan kirjoittamalla ne auki. Tässä vaiheessa voidaan käyttää suoria lainauksia, jotka toimivat esimerkkeinä aineiston sisällöstä. (Huusko & Paloniemi 2006, 168–169.) Taulukossa 2 kuvataan alakategorioiden muodostumista kuvauskategorioiksi.

Alakategoria	Kuvauskategoria
Kohtaamista ja läsnäoloa Luottamuksen rakentamista Aikaa Kokonaistilanteen huomioimista	Vuorovaikutuksen merkitys
Ongelmien ja haasteiden tunnistamista Työotetta ja työkuultuuria Omaisten ja läheisten huomioimista Tarpeiden sanoittamista	Ammatillisuus etsivässä vanhustyössä
Asiakkaan tunnistaminen muissa sote-palveluissa Yhteistyö pelastuslaitoksen kanssa Muut toimijat ja tahot	Moniammatillista ja monitahoista työtä

Taulukko 2. Esimerkki alakategorioiden muodostumisesta kuvauskategorioiksi

Kuvauskategoriat etsivän vanhustyön käsitteen osalta jakoutuivat kolmeen. Ne olivat vuorovaikutuksen merkitys, ammatillisuus etsivässä vanhustyössä, sekä moniammatillista ja monitahoista työtä. Kehittämisen ja tarpeiden osalta kategoriat jakoutuivat neljään. Ne olivat kohti välittävämpää vanhustyötä, panostaminen ennakointiin ja ennaltaehkäisyyn, palvelujärjestelmän sujuvoittaminen sekä palvelutarjonnan ja kysynnän yhteensovittaminen (kuvio 2).

Kuvio 2. Kategoriat horisontaalisessa suhteessa toisiinsa.

Kategorioiden suhde toisiinsa voidaan esittää horisontaalisesti, vertikaalisesti tai hierarkkisesti. Horisontaalisessa suhteessa kategoriat ovat samanarvoisia

keskenään, sillä erot niiden välillä ovat sisällöllisiä. (Huusko & Paloniemi 2006, 169.) Tässä opinnäytetyössä kuvauskategoriat ovat keskenään horisontaalisessa suhteessa, eli ne eroavat sisällöltään.

Fenomenografisen tutkimuksen viimeisimpänä vaiheena muodostetaan kuvauskategorioiden pohjalta kuvauskategorijärjestelmä tai tulosavaruus (engl. outcome space) (Huusko & Paloniemi 2006, 167). Empiirisestä aineistosta on edetty kuvauskategorioihin, jotka ovat tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön päätulos. Etsivän vanhustyön osalta kuvauskategoriat olivat tässä vaiheessa selvillä, ja ne tuli esittää osana koko järjestelmää.

Kategorioille ja kategorioiden välisille suhteille on vaatimuksia, joiden mukaan niiden jokaisen on kerrottava jotain erilaista tavasta kokea ilmiö, niiden on oltava loogisessa suhteessa toisiinsa sekä niistä muodostuvan kuvausmallin olisi oltava mahdollisimman niukka, toisin sanoen kategorioita ei saisi olla montaa (Laitila, Nikkonen & Pietilä 2012, 264). Analyysin tulos voi olla jäsentynyt kuvaus eroista kohderyhmän käsityksissä ja kokemuksissa. Se voidaan tiivistää taulukkoon, ja erot esitetään luokituksina. Aineiston ja kehittyvien kuvauskategorioiden vertailun kautta saadaan erilaisia käsityksiä ilmiöstä. (Kettunen 2021.) Kategoriat edustavat erilaisia ajattelutapoja yleensä, eivät yksittäisen ihmisen ajattelua. Käsitykset voivat tukea toisiaan, olla keskenään ristiriidassa tai vastakkaisia. (Huusko & Paloniemi 2006, 169.)

6 Tulokset

6.1 Ammattilaisten näkemyksiä etsivästä vanhustyöstä

Opinnäytetyön tulokset esitellään vastaamalla luvusta 6.1.1 lukuun 6.1.3 tutkimuskysymykseen: ”Millä tavalla etsivä vanhustyö tunnistetaan ja ymmärretään Etelä-Karjalan hyvinvointialueella?”.

Etsivän vanhustyön käsite ymmärrettiin vastaajien omien kokemusten tai käsitysten, tai molempien perusteella. Jokaisella oli oma tapansa käsittää etsivän

vanhustyön ilmiötä, ja vastauksista ilmenikin kirjo eri tavalla tehtävästä etsivästä vanhustyöstä ammattilaisten kokemana. Haastattelun edetessä myös käsitys saattoi muuttua, tai sitä alettiin miettimään toisesta näkökulmasta. Aihe oli selvästi kiinnostava, ja ajatuksia herättävä. Vaikka haastattelussa vain teema 2 käsittelee etsivän vanhustyön piirteitä ja työssä kohdattua etsivää vanhustyötä, siihen palattiin haastattelun aikana useasti, kun eri näkökulmia alkoi tulla lisää. Etsivä vanhustyö Etelä-Karjalan hyvinvointialueella tunnustetaan ja ymmärretään analyysin tulosten perusteella vuorovaikutuksellisesti, ammatillisesti, sekä moniammatillisesti ja monitahoisesti tehtävänä työnä.

6.1.1 Vuorovaikutuksen merkitys

Analyysin tuloksista käy ensimmäisenä ilmi se, että ammattilaisten käsitysten ja näkemysten mukaan etsivää vanhustyötä tehdään kohtaamalla ikääntynyt vuorovaikutuksellisesti. Palveluihin hakeutuva voi olla hätäntynyt, eikä itsekään välttämättä tiedä, mitä on hakemassa. Vuorovaikutus on tekijä, jossa yhdistyvät analyysin perusteella kohtaaminen ja läsnäolo, luottamus, ajan antaminen sekä ammattilaisen halu ja tahto paneutua ikääntyneen kertomukseen. Tämän pohjalta päästäisiin kiinni elämänhistoriaan ja arvioimaan ikääntyneen kokonaistilannetta. Etenkin yksinäiset tai syrjäytyneet ikääntyneet voivat olla epäluuloisia ammattilaisia kohtaan, eivätkä välttämättä usko mahdollisuuksiinsa saada apua ja tukea tilanteeseensa. Myös aiemmat, ehkä huonosti sujuneet kohtaamiset vaikuttavat, ja ikääntynyt on voinut kokea, ettei ole tullut kuulluksi.

Voi olla paljon ihmisiä ympärillä, mutta se tunnetason kohtaaminen ja kohdatuksi tuleminen puuttuu.

Ikäihmiset kaipaa ihan hirveästi sitä, että saa kertoa, mitä elämässä on tapahtunut ja sit se tulee useesti hyvin vuolaasti se heidän tarina sieltä.

Kaipaavat sellasta kohtaamista tosi kovasti.

Ja usein kartoitetaan kokonaistilanne, mikä se nyt on se elämäntilanne, ja minkälaisia tarpeita, että siinä se tulee sillä tavalla esille sitten.

Ajan käyttämisestä ikääntyneen asioiden läpikäymiseen koettiin tärkeänä, sillä monesti tapaamisia voi olla vain yksi, jonka aikana on tehtävä arvio tuen tai

palvelun tarpeesta. Luottamuksen rakentaminen vaatii aikaa. Vuorovaikutuksella on suuri rooli saada ikääntynyt avautumaan ja kertomaan asioistaan.

Ja just niist kohtaamisist tavallaan, mitä tulee sitten jostain syystä, että tulis just aito kiinnostus tilannetta kohtaan. Ettei asiakas olisi vain yksi työtehtävä, minkä mie teen vaa täst pois, vaan että miulla ois aito halu ja tahto, että kuunneltais, että päästäis niihin juurisyihin.

Onkse sit myös sitä, mist ollaa täs puhuttu, et etsitään sitä luottamusta ja juurisyytä, ja sit sellast oikeet raidetta, millä saatais sitä elämää niin, ettei tarteis koko ajan hakea sitä apua.

Niin, ja onhan meidän jokaisen tämmösellä alalla olevan tietyllä tavalla, kuten sanoit, niin sitähan se on, kohtaaminen... velvollisuuskin jotenkin napata.

Avun pyytäminen voi olla myös vaikeaa, koska on menetetty luottamus viranomaisiin ja muihin ammattilaisiin jossain vaiheessa. Näissä tilanteissa luottamuksen rakentamiseen menee monesti paljon enemmän aikaa.

Kerran menetetty luottamus on aika iso kysymys. Jos ei luota terveydenhuoltoon tai sosiaalipalveluihin, tai on tullut kohdatuksi niin, ettei oo tullu ymmärretyksi niin ei välttämättä oo helppo palata uudestaan.

Se on se yks lause, mikä voi pilata sen koko suhteen.

Ja sit se, et ku monta kertaa kun on taloudellisia ongelmia, niin jotenkin ne yhistetään siihen päihteidenkäyttöön. Eikä se ihminen oo ollu sen takia rahaton tai talousongelmissa, että se ois käyttänyt päihteitä. Sille on vaa joku menny sanomaa, et tarviitsie mielenterveys- ja päihdepalveluja ni se on niinku se vihonviiminen, et sit siin on se seinä välissä.

Myös ajan käyttämistä tiedonkeruuseen ikääntyneestä painotettiin. Nykyisessä kirjaamisjärjestelmässä ei ole mahdollista nähdä asiakkaiden tietoja kuin omaa ammattiryhmää koskevan kirjaamisjärjestelmän kautta. Ammatilainen joutuu käyttämään eri kanavia saadakseen tietoa asiakkaasta. Tämä koettiin haasteellisenä ja aikaa vievänä. Työssä ikääntynyt kohdataan ihmisenä, ja sen jälkeen kohtaamiset voivat muuttua ammatilliseksi suhteeksi.

Ja myöskin kerätä tietoa, koska mehän toimitaan edelleen niin, että me hoidetaan, kirjataan sille omalle, ja luetaan ehkä just ja just ne oman puolen tekstit. Kun ihmisistä on niin pirstaleisesti tietoa eri paikoissa, että jollakin ois aikaa paneutua, että mitä tää historia on, et mist on tultu, ja mitä kaikkea on tapahtunut, ja sais koottua sen. Että ei aina vaan toimittais sillee ripeesti sen yhden tiedon perusteella.

6.1.2 Ammatillisuus etsivässä vanhustyössä

Erään haastattelun mukaan haastattelu koski itse asiassa koko heidän ammattitaitoaan. Ammatillisuus etsivässä vanhustyössä oli sinänsä vaikea erotella omaksi kategoriakseen, koska juuri näin olikin. Analyysivaiheessa ammatillisuus etsivässä vanhustyössä -kategoriaan valikoituivat asiat, joita pystyttiin sanoittamaan termeillä tunnistaminen, havaitseminen, sanoittaminen, ratkaiseminen tai puuttuminen. Ammatillisuus on muun muassa vastuuta, osaamista ja asiantuntijuutta, omaiset ja läheiset huomioiden.

Haastattelussa tuli ilmi se, ettei ammattilainen aina itsekään välttämättä tiedä tekevänsä juuri etsivää vanhustyötä. Työkulttuuri velvoittaa tietäntyyppiseen toimintaan, ja työn termistö ei välttämättä sisällä etsivää vanhustyötä, vaikka työ siihen jollain tavalla liittyisikin. Ammattilaisten käsitykset etsivän vanhustyön kohderyhmästä vaihtelivat palveluiden ääreen jatkuvasti hakeutuneista ikääntyneistä niihin, jotka eivät hakeudu mihinkään. Koska etsivän vanhustyön kohderyhmään voi kuulua kuka tahansa ikääntynyt, ja missä tilanteessa tahansa, on vastaajien mukaan pidettävä silmät auki, ja kuunneltava herkällä korvalla.

Se on ehkä terminä sellainen, että eihän me puhuta, että tehdään etsivää vanhustyötä, vaan se on se ammatillisuus, mitä sinä käytät siinä. Työmenetelmät on monenlaisia, ja se kuuluu siihen normaaliin työhön ajattelematta, että tää on juuri sitä.

Palaa uudestaan ja uudestaan palvelujen äärelle ja sitä on varmasti meillä kaikilla, mä luulen et jossain kohtaa huomataan, että palveluntarve lisääntyy.

Oikeesti ne, jotka ois sen käynnin tarvinnu, ni eipä niitä sitten oikein tavoitettu.

Analyysi osoitti, että ongelmien ja haasteiden tunnistaminen kuuluu kaikkeen ikääntyneiden parissa tehtävään työhön oleellisesti. Palveluista esimerkiksi kieltäytyään eri syistä. Selvä arjessa pärjäämättömyys, mutta tuesta ja avusta kieltäytyminen ovat huono yhdistelmä. Tällaisiin haastaviin tilanteisiin usein myös ammattilaisilta puuttuu valmiita keinoja ratkaista asioita. Se ei kuitenkaan

vastaajista osan mielestä sulje pois sitä, etteikö voitaisi toimia vielä valppaammin tai puuttua herkemmin havaittuihin ongelmiin. Myös läheisten ja omaisten huomioiminen kuuluu ammatillisuuteen. Esimerkiksi omaishoitajan arki on raskas, ja omaishoitaja voi olla itse avun tarpeessa.

Tavallaanhan se on, että pyrittäis oikeesti löytämään ne todella apua tarvitsevat.

Pitää olla hereillä.

Niin, ja jos yhteyttä ottaa puoliso, ja sit on joku sivulause, voidaan tarttua siihenkin, että onko hänellä se avuntarve.

Niin sen pitäis olla mielestäni sillee, et hyvin valppaalla ajatuksella.

Moniongelmaisuus on yleistynyt ikääntyneiden joukossa, ja esimerkiksi riippuvuudet aiheuttavat talouden epätasapainoa ja lisää ongelmia. Ongelma tunnistetaan, mutta ammattilaisellakaan ei aina löydy keinoja puuttua esimerkiksi omaisen tai läheisen harjoittamaan hyväksikäyttöön. Se voi olla taloudellista hyväksikäyttöä, mutta ikääntyneelle läheisenä pitämän ihmisen tekemää, jolloin siihen on ammattilaisen vaikea puuttua. Tämän tyyppisiäkin ongelmia on kuitenkin pyrittävä ratkaisemaan ammattitaidolla.

Ja nyt on ollu vähän sellaista buumia, että en nyt voi syyttää omaisia, mut omaisilla on valta ja suuri rooli siinä, että miks esimerkiks äidin rahat ei nyt riitä. Että on selkeesti ihan taloudellista hyväksikäyttöä.

Väkivaltaa, sitä on aika paljon. Tulee niitä ilmoituksia nykyisin, että vaikka se peräkammarissa asuva tytär tai poika. Niin siinä vois ajatella, vaikka se mummo tai patu, ni ne ei välttämättä koe, että olenpas minä nyt osallinen tähän yhteiskuntaan ja elämään, kun pelkää jossain makuuhuoneen nurkassa, että mitä nyt seuraavaksi tapahtuu.

Myös ongelmien ja haasteiden kieltäminen tai avuntarpeen torjuminen eri syistä on tullut esille haastateltujen ammattilaisten työssä. Tämänkaltaisiinkaan haasteisiin ei aina ole löytynyt valmiita keinoja, vaan asiaa on jouduttu ratkomaan pidemmän aikaa. Ammatillisuus oli erään vastaajan mukaan myös sitä, että myöntää rajallisuutensa, ja osaa pyytää apua toiselta ammattilaiselta.

No tuli mieleen, että jos niitä huoli-ilmoituksia tulee, ja sitten niitä aletaan setviä, mutta sit ne mokomat kieltäytyy siitä kaikesta. Hyö ite ei näe sitä ongelmaa, ja avuntarvetta. Hyö itse on yks ryhmä. Meilläkin PTA:ssa

(palvelutarpeen arviointi) on vaan se yksi ainoa käynti, ja sitä asiaa pitäisi herätellä sitkeällä työotteella.

Ja tuohon vielä ne ristiriitaiset näkemykset omaisista. Ne mummot ja papat saattaa sanoa, että kyllä miun tytär auttaa ja saattaa. Ja että toinen on aina käynyt miulla kaupassa. Mutta toinen saattaa olla voimavarojen suhteen niin, että nyt en enää jaksa, kykene enkä pysty. Ja sit edelleen kieltäytyään niistä palveluista. Ite koen ne aika haastaviksi tilanteiksi.

Ja kun kysyy, että oletko ottanut äitisi kanssa puheeksi tämän, niin sanotaan, etteihän sille nyt mitään voi sanoa. Kukapa lähtis kertomaa?

Lasten suhde ikääntyneisiin vanhempiin on muuttunut. Nykyisin ei asuta enää samassa taloudessa, eikä välttämättä edes samalla paikkakunnalla vanhempien kanssa. Ikääntyneiden asioiden hoitaminen jää monesti ammattilaisen harteille. Ammatillisuutta vaaditaan asioiden järjestelmissä sekä ikääntyneen ja hänen lastensa välillä yhteyshenkilönä toimimisessa.

Miun työssä on korostunut tosi paljon viime aikoina myös se, että omaiset haluaa jättäytyä pois, että niin kuin hoitakaa työ, ja tehkää, kun teillähän on ne keinot. Kun siehän pääset kattoo pankin saldot ja kaikki. Ja oletetaan kauheesti, että kun on sairaalassa, niin sittenhän ne asiat vaan järjestetään ja hoidetaan.

Ja on sitäkin, ettei oo enää niitä läheisiä välejä vaikka niihin vanheneviin vanhempiin. Jos oltais tiiviisti yhdessä, ja keskusteltais asioista, niin ne asiat tulis ehkä ilmi arjessa. Jos asutaan kaukana, ja käydään kerran kolmessa kuukaudessa piipahtamassa, niin sit ollaan vähän niiku vieraita ihmisiä, jotka tulee ja kattoo et hui ku tääl on kamalaa, ja nyt tähän pitää kyllä saada jotain. Ja ei oo enää niin se läheisyys olemassa, mikä helpottais näitä.

Ikääntyneen yksinäisyyden tunteen kokeminen koettiin yksilölliseksi. Osa ikääntyneistä osaa sanoittaa kontaktiensa puutteen ja tarpeensa sosiaaliselle kanssakäymiselle. Ammatillaiset tuntevat, että heille jää silloin tehtäväksi järjestää palveluja tai sosiaalista toimintaa ikääntyneelle. Joskus ei pystytty sanoittamaan vaikeaa elämäntilannetta, jolloin juurisyytä tilanteessa joudutaan etsimään yhdessä asiakkaan kanssa.

Joillakin on kauheasti kaikkee sitä kontaktia, ja on sosiaalisia tapahtumia, mutta silti hyö kokee, et ovat yksinäisiä.

On oikeesti niitä, jotka on todellakin yksin, ja he kaipaavat juttuseuraa ja kontakteja, ja jotain sellaista ulkopuolista verkostoa ja muuta.

Yksinäisyys on tavallaan psyykkinen ongelma tai haaste ihmisellä, että siihen on aika vaikeaa millään konkreettisella vastata, että hanki ystäviä.

No onhan se (yksinäisyys) kasvanut. Ja välillä...kotiutustilanteissa jopa korostui se että tuntu siltä, että jopa seuraavana aamuna ollaan mahdollisesti jo jossain päivystyksessä. Ettei sitä selittävää syytä, semmosta lääketieteellistä syytä näyttänyt löytyvän. Ja se varmaan on yks esimerkki siitä, että sitä on.

Ikääntyneiden haastavissa arjen tilanteissa on myös huomattu luovuttamista. Vedotaan ikään tai huonoon toimintakykyyn, eikä uskota omiin mahdollisuuksiin saada tukia tai palveluita. Hakemukset ovat pitkiä ja vaikeitakin täyttää, eivätkä osaaminen tai voimavarat välttämättä riitä niiden täyttämiseen. Tämäkin voi olla haastateltujen mukaan etsivää vanhustyötä, kun yhdessä etsitään ratkaisuja vaikeisiin tilanteisiin asiakkaan kanssa. Ikääntynyt voi myös jäädä yksin ongelmiensa kanssa siksi, ettei halua myöntää tarvitsevänsä apua. Tähän voi liittyä ongelmien paljastumisen tuottamaa häpeää.

Niin, se on persoonakohtaista. Toinen hakee helposti pienestäkin asiasta, ja sitten toinen ei halua olla vaivaksi. Ja...olen jo näin vanha, ettei miun tarvitse vaikka lonkkaleikkaukseen lähteä. Toimintakyky laskee, ja tulee yksinäisyyttä sen takia, että jää sinne kotiin. Jos ajattelee niin, ettei oo oikeutettu johonkin, koska on ikääntynyt.

Tai sit jotain tukia ei haeta sen takia, että koska eihän niitä kuitenkaan saa. Se on tosi yleistä.

Vaikka eläkkeensaajan hoitotuki on ainakin meidän asiakkailla hyvin alikäytetty, vaikka olis tarvetta ja olis perusteita. Niin ei he sitä oikein oo osanneet hakea.

Ja kui paljo sit jää hakematta niitä tukia tavallaan, että jos vaikka käy josakin pisteellä, jossa vaik kartotetaan ja huomataan, ja vaikka saatais se lääkärinlausuntokin matkaan, mutta jos siinä hakemuksessa ei auteta yhtään.

Kuinka moneen paikkaan jää oikeesti hakematta, vaikka itse ehkä olisit, että ehkä nyt tarvitsisin. Ihan mihin vaan, törmään varmaan viikoittain, että enhän mie nyt sinne pääse.

Pitää viel sanoa tuosta palveluihin hakeutumisesta, mitä aiemmin puhuttiin, ja mikä vois olla este niin häpeän tunne. Että jos puhutaan mielenterveys- ja päihde-porukasta, että jos tulee ilmi jotain semmoista, että ei halua muille näyttää.

Tulosten mukaan digitalisaatio kokonaisuudessaan aiheuttaa usealle ikääntyneelle ongelmia. Tiedotus keskittyy yhä enemmän internettiin. Myös edellä mainitut hakemattomat tuet voidaan laittaa monesti digitalisoitumisen syyksi. Hakuprosessi koetaan vaikeaksi, eikä läheisistäkään aina ole avuksi. Ajanvaraus palveluihin on monesti hankalaa, koska ei ole tarvittavia laitteita tai nettipankkitunnuksia.

Niin ei meidän vanhukset osaa varata sitä aikaa.

Ja sit itse asiassa toi digi, ku mei sote-palveluissakii aika paljon kuvataan meidän palveluja digisti. Ja miten jäädään niiden palvelujen ulkopuolelle, kun sanotaan, et ei oo enää, tai ei tuu sitä lehteä, jost ennen luki, tai sitä esitettä josta pystyi katsoo ne miun palvelut, et mihin voisin hakeutua.

Nii ja jos ajattelee sit sellasta henkilöä, joka ei niitä digipalveluita käytä, niin on se aika karua oikeesti.

Se on se yks pari numeroo sosiaalipalveluneuvontaan, ja sit on se 116 117, mitkä ne varmaa muistaa ulkoo, ja sitte jos on tosi hätä, niin ne soittaa hätäkeskukseen.

Nii sit niillä se asioitten hoitaminenkii, jos ei oo puhelinta tai pankkitunnuk-sii. Kaikkien asioitten hoitaminenkii jysähtää sit siihen.

Ja kun me aika paljon paikataan myös muitten tahojen digitalisaatiota sillä mein läsnäololla. Että just kun pankkeihin ei pääse enää juuri ollenkaan. Mut ne muuttuu koko ajan. Kela muuttuu koko ajan enemmän digiksi.

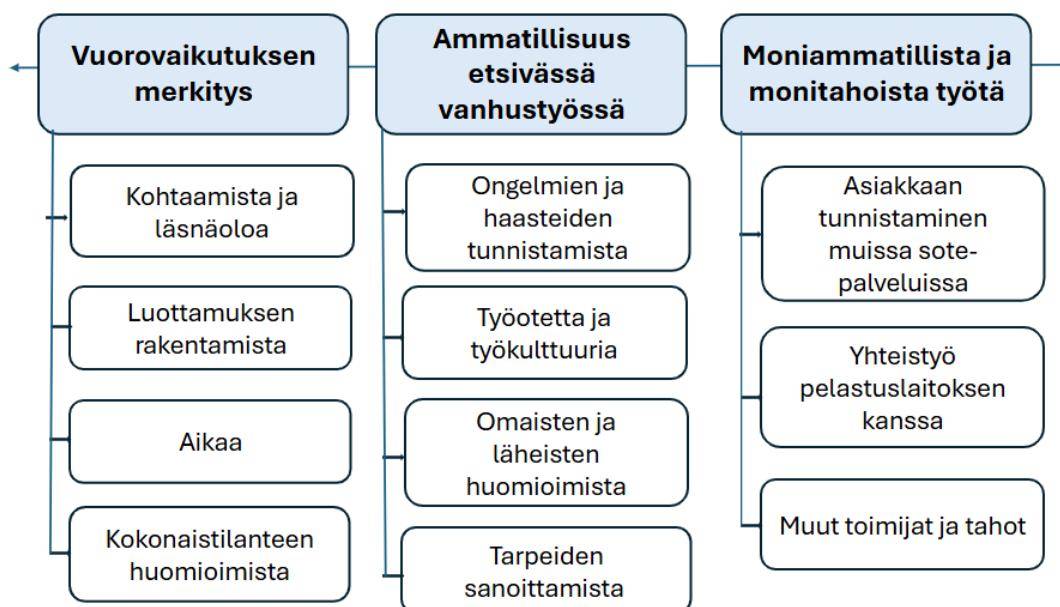
Vaikka osa ikääntyneistä osaa käyttää digilaitteita, voi virhepainalluksen tai laiteongelman ilmaantuessa menettää kyvyn toimia laitteen kanssa. Yksi haasteltavista koki kuitenkin, että digipalvelua käyttävät ikääntyneet vapauttavat ammattilaisen aikaa niille, joilla on tarve kasvokkain tapahtuvalle ohjaukselle.

Toisaalta ajattelen, et jos ne vapautuu, jos joku pystyy käyttää digipalveluita, niin se asiakasaika on niille, jotka on sitten läsnä, kun tarvii sen kontaktin asiakasohjauksessa.

Ja hirveen kivaa, et mein digipalvelut kehitty, mutta se tahtoo ikääntyneelle se kehitystahti olla liian kova. Että ensin oot oppinut käyttämään jotain, ja sit tulee taas uutta.

6.1.3 Moniammatillista ja monitahoista työtä

Kolmantena kuvauskategoriana analyysissä etsivän vanhustyön käsitteen osalta oli moniammatillista ja monitahoista työtä. Se sisältää asiakkaan tunnistamisen muissa sote-palveluissa, yhteistyön pelastuslaitoksen kanssa sekä muut toimijat ja tahot. Kuviossa 3 esitetään kategoriajärjestelmä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella tehtävästä etsivästä vanhustyöstä ammattilaisten käsityksiin perustuen.

Kuvio 3. Kategoriajärjestelmä etsivästä vanhustyöstä

Analyysin tuloksena moniammatillinen ja monitahoinen työ pitää sisällään koko yhteistyöverkoston. Etsivää vanhustyötä nähtiin tehtävän sekä moniammatillisesti että muiden toimijoiden ja tahojen tekemänä. Esimerkiksi kuka tahansa voi tehdä huoli-ilmoituksen tai huolehtia naapuristaan.

Kyl mä nään, että etsivä vanhustyö on erityisesti verkostoyhteistyötä, että se ei oo yhden ihmisen tekemää työtä. Et sitä ei voida ajatella näin, että meillä on jossain etsivän työn tekijä, joka löytää kaikki mein ikääntyneet, vaan sitä pitää tehdä verkostoissa ja moniammatillisesti ja niissä kohtaamisissa, joissa me luontaisesti meidän ikääntyneet kohdataan. Ja sitä voidaan tehdä vaikka eläkeläisjärjestöjen kohtaamisissa tai minkä tahansa muun meidän kumppanin tekemänä, et se ei oo pelkästään sote-työtä.

Etsivä työhän koskettaa kaikkia asiakasryhmiä.

Kyllä mä ajattelen niin, et se on moniammatillista. Et silloin kun mä en itse kykene jotain asiaa tekemään, tai huomaan, että se on mun osaamisen ulkopuolella, ni mä osaan konsultoida oikeita ihmisiä, ja tehdä oikeiden ihmisten kans yhteistyötä. Löytää vaik sen vapaaehtosenki siihen rinnalle.

Vaikka eri alojen ammattiryhmillä on oma ohjeistuksensa työn tekemiseen, on joillekin toimipisteille tehty myös ikääntyneisiin liittyvää ohjeistusta. Tämä voi olla toimintaohje, jos esimerkiksi huomataan ikääntyneen asiakkaan tilassa puutteita. Ammatilainen voi yleissilmäyksellä huomioda ikääntyneen käyttäytymiseen ja ulkoiseen olemukseen liittyviä asioita, ja olla tarvittaessa yhteydessä johonkin muuhun yksikköön.

Lausunnon saamiset on juuri niitä hyviä kohtia tälle etsivälle puolelle, kun ajattelee omasta työstä, että miten hakeutuu, niin tulee hakemaan sen terveyspuolen lausunnon. Oli se sitten kyse ajokortista tai jostain muusta lausunnosta, niin kun ne tarvii niitä, niin on pakko hakeutua jonkin palvelun äärelle. Niin terveydentila usein siinä kohtaa myös katsotaan.

...ja sitten tulee tapaturma, tai tulee joku muu, miks pitää hakeutua sinne palveluihin, niin siinä yhteydessä saatetaan huomata, et hetkinen, tää ihminen ei oo käyny vuosikymmeniin missään. Tilanne näyttää nyt siltä, että pitää puuttua, vaikka hygienian puutteena. Aletaan tunnistamaan, että tässä nyt on muutakin ongelmaa kuin se tapaturma.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue vastaa myös pelastustoimen palveluista hyvinvointialueella. Pelastusviranomaiset ja ensihoito nähtiin tärkeänä osana yhteistyöverkostoa, jossa kiinnitetään huomiota muun muassa ikääntyneiden turvallisuuteen.

Mä jäin miettimään...mikä voimavara meillä on myöskin ensihoidossa. Kun käyvät asiakkaiden kotona, ja sieltä ehkä löytävät jotain. Huoli-ilmoituksia taitaa sitäkin kautta tulla.

Sit on se yks työryhmä...Siin on pelastuslaitos, ympäristöterveydenhuolto, ensihoito, poliisi, ja sosiaalityöt tietenkin. Ja vammaispalvelut. Niin luotiin sellainen ketterä yhteydenottotapa, että sen ei aina tarvinnu mennä jonkin ilmoituksen kautta ja kankeesti... Se on kuulemma ollu jotenkin jäissä, ja nyt se on ponnistettu kai viime vuoden aikana uudelleene pystyyn.

Se ensihoito – pelastusviranomaiset on kyl aika tärkees osas siinä, et saadaan sitä tietoo sielt kotoo, jos siel on siivottomuutta tai jotain muita puutteita.

Huoli-ilmoitukset, eli yhteydenotot sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi, kuuluvat yhtenä tärkeänä osana etsivään vanhustyöhön. Huoli-ilmoituksia tekevät eri tahot: ammattilaiset, naapurit, läheiset ja sivulliset. Huoli-ilmoituksen tekeminen ei kuitenkaan aina johda toivottuun lopputulokseen. Itsemääräämisoikeuteen pohjaten ketään ei voi pakottaa ottamaan vastaan palveluja tai tukea.

Niin, ja kun meillä tehdään näitä huoli-ilmoja, niin kansalainenhan voi tehdä, kun huomaa, että nyt menee päin vihkoo, niin hänhän voi tehdä sen huoli-ilmon.

Ja kaikki etsivä työhän ei tule huoli-ilmoitusten kautta läpi, vaan se voi olla naapuri, joka vie vaikka sen sinne päivystykseen.

Kyllä meille tulee kansalaisilta jonkin verran Huoli-ilmoituksia naapureista. Ja isännöitsijöiltä.

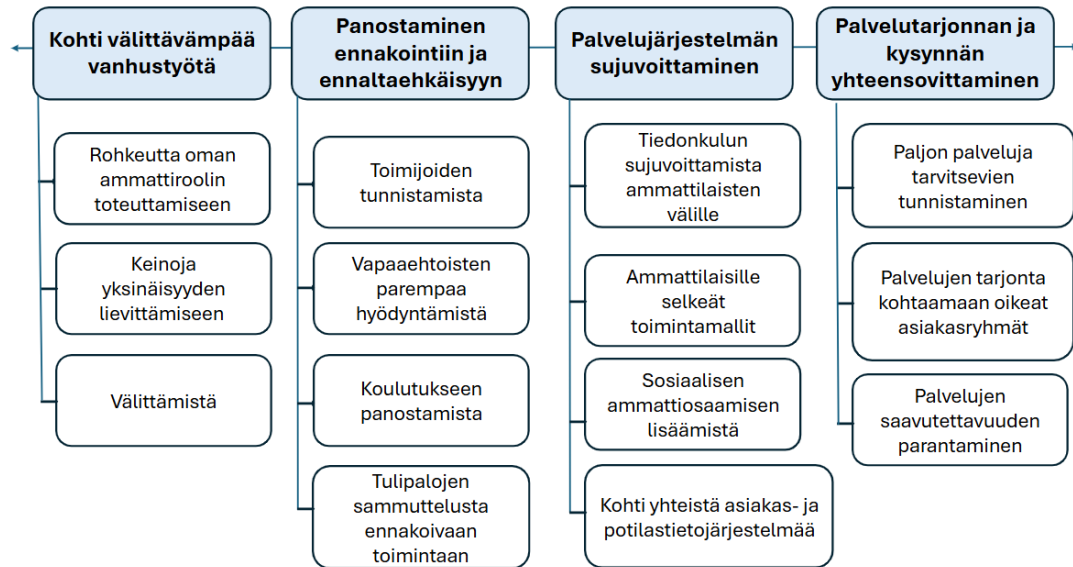
Ja onhan se tavallaan kansalaisvelvollisuuskin, et ku sie näät jotain huolestuttavaa, siviili-ihmisenä.

Ja että uskalletais ottaa koppia siitä naapurista, läheisestä tai omaisesta.

6.2 Ammattilaisten näkökulmasta kehitettävää

Luvusta 6.2.1 lukuun 6.2.4 vastataan kysymykseen: ”Miten etsivää vanhustyötä voitaisiin tehdä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella?”. Luvussa 6.3 esitellään yhteenveto tuloksista.

Analyysin tuloksena kuvauskategorioita etsivän vanhustyön kehitettävistä asioista ammattilaisten näkökulmasta syntyi neljä. Ne nimettiin seuraavasti: kohti välittävämpää vanhustyötä, panostaminen ennakointiin ja ennaltaehkäisyyn, palvelujärjestelmän sujuvoittaminen sekä palvelutarjonnan ja kysynnän yhteensovittaminen. Kuviossa 4 esitetään kategoriajärjestelmä etsivän vanhustyön kehittämisen tarpeista Etelä-Karjalan hyvinvointialueella.

Kuvio 4. Kategoriajärjestelmä etsivän vanhustyön kehittämisen tarpeista.

Etsivää vanhustyötä voitaisiin Etelä-Karjalassa tehdä ammattilaisten näkökulmasta panostamalla välittävämpään vanhustyöhön, ennaltaehkäisyyn ja palvelujen tarjontaan sekä sujuvoittamalla palvelujärjestelmää.

6.2.1 Kohti välittävämpää vanhustyötä

Kysyttäessä, näkivätkö haastateltavat etsivän vanhustyön mainostamista tarpeellisenä, koko etsivän vanhustyön termi nähtiin epäilyttävänä, myös jopa jollain tavalla tuomitsevana. Se voidaan käsittää väärinkin, aivan kuin kaikki yksinäiset vanhukset olisivat niitä, jotka ehdottomasti tulee löytää. Vaikka niin olisikin, etsivä vanhustyö voitaisiin terminä inhimillistää niin, ettei se kuulostaisi tuomitsevalta.

En tiä, ehkä se tuo termi on aika hirveä. En tiä, mikä se voisi olla. Se voisi olla veikeempikin, jolloin siitä tulisi vähän luonnollisempikin asia.

Niin, just et ne kaikki on vaan siellä mökeissä, eivätkä koskaan tule ulos.

Nii, mulla tulee vähän sellanen käyttäjä-olo, et mennäks me käyttämään sen mummon elämää sinne, et vähän tää poliisin tehtävä. Et nyt sä et pärjää siellä elämässä, et lähepä meidän mukaan.

Ongelmana ei niinkään pidetty löytämistä, vaan toiminnan suuntaamista oikeita uria kohti. Vastauksissa näkyi ammattilaisten pohdinta yleisesti, miten toimia ikääntyneiden hyväksi parhaiten. Ammattilaisilla on halu ja tahto auttaa, mutta keinojen vähyyks tietyissä tilanteissa pohdituttaa. Etsimistä muutenkin vierastettiin. Enemmän pohdittiin syrjäytymisen vaikutuksia. Yksinäisyyden ja turvattomuuden tunne sekä tekemisen puute ovat useilla ikääntyneillä valitettavan yleisiä. Keinoja yksinäisyyden lieventämiseen ei välttämättä löydy.

Onkse ongelma löytäminen, vai onkse ongelma se, että mitä me heille tehdään? Et kumpi tässä on niin kuin suurempi?

Kun mehän puhutaan paljon niinku ammattitaidosta, puhutaan vastuuntunnosta, ja sellasesta niinku omatunnosta, joka sanoo sulle, et kun jollakin on hätä, niin sun pitää nyt jotain tehdä kun puhutaan omaisista, naapureista... uskalluksesta olla niinku. Niin lähtiskö jotenkin sitä kautta, et uskalla välittää siitä ikäihmisestä ennemminkin kuin lähde nyt etsimään jotain sieltä.

Tuli mieleen hirveen hyvä esimerkki tuon taloudellisen turvan kannalta, että sitä edunvalvontavaltuutusta saisi markkinoitua kaikille ihmisille...mutta se helpottais aivan älyttömästi, sitten kun tilanne on se, että ne raha-asiat lähtee käsistä.

Omaishoidettavalla puoliso, jota hän hoitaa, ja jolta ei saakaan enää sitä kohtaamista.

Turvattomuutta, ettei enää uskalla olla yksin.

Rohkeuden ja uskalluksen toivottiin kuuluvan tiiviimmin oman ammattiroolin toteuttamiseen. Olisi uskallettava puhuttava asioista niiden oikeilla nimillä, mutta tuomitsematta ja syyllistämättä. Tämä koskee kohtaamisia ikääntyneiden sekä heidän läheistensä kanssa. Puheeksiotto on huolen ilmaisemisen ohella keino saada asiakas ymmärtämään tilanteensa ja sen vaatimat toimenpiteet. Se voi olla myös kartoitusta hyvinvointiin liittyen, eikä sen tarvitse olla negatiivisesti ymmärrettävä asia. Oikein asetetut sanat ja ammattilaisen asenne voivat johtaa tyydyttävään lopputulokseen. Ammattilaisen olisi saatava asiakas ymmärtämään, että on tämän puolella.

Et rohkeesti otetaan se oma rooli. Uskalletaan sanoa asioita myös sille mein asiakkaalle, eikä pohdita vaan, et oisko tällä sitä ja sitä, oisko tää yksinäisyyttä. Vaan rohkeasti otetaan puheeks.

6.2.2 Panostaminen ennakointiin ja ennaltaehkäisyyn

Ennakointi ja ennaltaehkäisy kuuluu osana ammattilaisten näkemyksiin kehittää etsivää vanhustyötä. Tähän vaikuttaa muun muassa toimijoiden tunnistaminen, vapaaehtoisten parempi hyödyntäminen, koulutuksen rooli sekä siirtyminen tulipalojen sammuttelusta ennakoivaan toimintaan.

Toimijoiden tunnistaminen ennaltaehkäisevässä työssä nopeuttaa epäkohtiin reagointia. Valmis verkosto, sen toiminta ja sen hyödyntäminen auttavat saamaan avun nopeasti sitä tarvitsevalle.

Tällä hetkellähän tällä alueella kehitetään sitä yhdistysten järjestämää toimintaa...mutta sehän ei oo millään tavalla meidän hyvinvointialueen toimintaa.

Mut toisaalt, ei kaiken tarvii ollakaan. Rahat ei riitä, et kaikki ois meidän toimintaa. Mut just järjestöjen ja vaikka yksityisten tekemää, just vaikka porukassa mietittäis niitä asioita.

Itse asiassa kun mä mietin tota Hoksauta minut -korttia. Miten me digitalisoidaan tuo ammattilaisille? Jos me nyt tunnistetaan niitä toimijoita, niin yleensä se on se, että tarvitaan se tuki ja apu heti, kun ollaan siinä asiakaskontaktissa, ja ohjataan eteenpäin. Niin miten me tavoitetaan niitä yhdistystoimijoita, niin kuin tässä kortissa on, uudella tavalla, että se ei vie sen ammattilaisen aikaa ylen määrin?

...Ja saadaan se asiakas ohjattua seuraavaan paikkaan, että löydetään semmoisia tukitoimia, joita meillä ei ehkä omassa organisaatiossa ole. Toki omassa organisaatiossakin sen toisen ammattilaisen tavoittaminen.

Ja nimenomaan niin päin, että sieltä soitetaan, tai ollaan sinuun yhteydessä eikä toisin päin, että annetaan listaa, ja sinun pitää soittaa, tai sinä voisit soittaa.

Ikäntyneillä on yhtäläinen riski joutua lähisuhdeväkivallan uhriksi kuin muillakin väestöosilla. Väkivallan käsite sisältää myös taloudellisen hyväksikäytön ja riittämättömän hoivan. Esimerkiksi lähisuhdeväkivallan vastainen työ sisältää riskinarviointia ja ennaltaehkäisevää toimintaa.

Lähisuhdeväkivallan vastainen työryhmä (MARAK) on ainakii. Siin on joka yksiköstä jotain nimettyjä vastuuhenkilöitä, pitäis olla... mut siinä on ihan sellanen selkee toimintamalli.

Vapaaehtoisten rooli nähdään suurena ikääntyneiden rinnalla kulussa. Etenkin kotiutustilanteissa ja pidempien sairaalahoitajaksojen jälkeen ikääntyneiden ilmaisema huoli kotona pärjäämisestä on usein aiheellinen. Ikääntyneiden parissa työskentelevien ammattilaisten olisi tunnistettava näitä tilanteita ja toimijoita avuksi tällaisiin tilanteisiin. Järjestelmässä ei ole tarjota muuhun kuin akuuttiin tilanteeseen apua. Jos kyseessä ei kuitenkaan ole niin sanottu hätäta-paus, vaan yleinen huoli pärjäämisestä, ei ikääntyneelle ole tarjota palvelua kotiutustilanteissa. Näihin tilanteisiin tarvittaisiin vertaista rinnalla kulkijaa.

Ja vapaaehtoiset, et mikä voimavara meil vois olla, jos niitä käytettäis oikein. Et jos ajateltais sitä tarinaa, että kotiutuu sairaalasta, ja on se huoli ja hätä. Et mite saatais vapaaehtoinen rinnalle soittamaan, kysymään, käymään, just siin kohtaa kun sä oot kotiutumassa.

Somatiikan osastolta kotiutumisen yhteydessä tulee turvattomuuden tunnetta.

Koulutus nähtiin moniammatillisen työn oppimisen mahdollistajana, ja monialaisesti tehdyt yhteisprojektit tarpeellisena linkkinä opintojen ja työelämän välillä. Sote-alalla asiakkaan kokonaisvaltaisella arvioinnilla voidaan selvittää ikääntyneen tarvitseman tuen tarpeet ja muodot. Myös yleisesti kaikille sote-alan ammattilaisille nähtiin tarpeellisena tietynlaisen tiedon levittäminen, mihin ikäihmisten kanssa toimiessa kiinnitetään huomiota.

Sen pitäis lähtee sielt, et ois enemmän sitä monialaista. Kun ne opiskelijat, joita oon haastattanu, et onks teil jotain vaik yhteisii projektei vaik fyssarien ja sairaanhoitajien kanssa, niin ei. Saattaa olla jotain yhteisiä kursseja, mut neki on niiku luentopohjasii. Hyvin vähän on sellaista, että tehdään yhdessä, jotain case-pohjaisia juttuja.

Toki vois olla sellanen iskuryhmä, joka kävis työyksiköissä puhumassa, minkälaisia asioita nimenomaan ikäihmisten kanssa kannattais käydä läpi. Ihan laidasta laitaa työyksiköitä.

Myös niin sanotusta tulipalojen sammuttelusta oli toiveita siirtyä ennakoivaan toimintaan. Ammattilaiset toimivat kussakin tilanteessa tilanteen vaatimalla tavalla. Monesti kuitenkin joudutaan toimimaan jälkijunassa, ja tilanne on edennyt

pisteeseen, jossa asioiden selvittely on haasteellista ja vie kauan aikaa. Ennakoivilla palveluilla ja oikeanlaisilla toimilla tilanteet eivät kriisiytyisi.

Ja toisaalta se ennakointi. Varsinkin omaishoitoperheissä, varsinkin ikäihmistien kanssa työskentelyssä, että tavallaan se ennakointi, että löydettäisiin niitä kipupisteitä ja haastavia kohtia sieltä jo etukäteen.

Aattelen, et yks etsivän työn keino on vaikka se omaishoitajilla hyvinvointi- ja terveystarkastus, et siin on vaikka omaishoitajalla mahdollisuus avata sitä omaa tilannetta, joka voi ehkäistä sitä, et sielt tulee jaksamishaastetta- ehkä tulevaisuudessa. Että löydettäis ennakoivasti niitä tapoja auttaa.

Ja kyllähän terveyspuolella ainakin on tultu kohti sitä ICF-ajattelua, toimintakykyarviointia, että kun mulla on joku sairaus, tai haaste elämässä, jonka kanssa en pärjää, esimerkiksi diabetes, niin mikä voi estää sitä, että se diabetes ei tuu hoidetuksi. Siit löytyy taas sit näitä syitä, jotka voi liittyä vahvasti tähän etsivään vanhustyöhön.

6.2.3 Palvelujärjestelmän sujuvoittaminen

Palvelujärjestelmän kankeus ja ammattilaisten valmius puuttua epäkohtiin tuli ilmi haastateltujen puheenvuoroissa. Tämän kuvauskategorian alle muodostui alakategoriat nimeltä tiedonkulun sujuvoittaminen ammattilaisten välille, ammatteisille selkeät toimintamallit, sosiaalisen ammattiosaamisen lisäämistä sekä kohti yhteistä asiakas- ja potilastietojärjestelmää.

Tulokset osoittavat, että ammattilaisten oman roolin selkeyttäminen ja oman toiminnan vaikutus nähtiin oleellisena osana mietittäessä tulevaisuuden työnkuvaa. Tässä toivottiin esimerkiksi tiedonkulkua myös takaisin päin ammattilaiselle tilanteessa, jolloin jokin asia on laitettu vireille. Palaute asian etenemisestä vaikuttaisi jatkossa oman toiminnan suuntaamisessa asioihin, joihin sillä näyttäisi olevan vaikutusta. Yhteisen asiakas- ja potilastietojärjestelmän saaminen sote-puolelle on ammattilaisten toive, ja johon he itse eivät voi vaikuttaa. Myös nopeammat väylät ja linjat ammattilaisten välille hoitaa asioita olivat haastateltujen toiveissa.

Tää sote-erotus on ehkä meillä se suurin. Kun mä tein huoli-ilmotuksen, niin kyllä mä ihan hirveesti haluaisin tietää, ainakin jollain tavalla, että miten se juttu niin kuin eteni. Vaikka onko se asiakas vastannu puhelimeen... niin just sellanen tiedonkulku siinä.

Ja sit se työntekijäkin pystyisi tietämään, että kun mä teen näin, niin rupee tapahtumaan näitä ja näitä asioita, ja tää ainakin tulee hoidetuksi tai ne asiat tapahtuu tän jälkeen.

Ja sosiaalipalveluiden neuvontapuhelin...Mähän käytän sitä samaa puhelinta kuin asiakkaatkin, ja kuormitan sitä samaa linjaa koko ajan, kun kysyn jotain tai selvennän jotain.

Nyt on viranomaispuhelimien paikka.

Haastatellut ammattilaiset kokivat, että edelleen kirjausjärjestelmän suhteen on ongelmia. Sote-puolen yhteisen asiakas- ja potilastietojärjestelmän puuttuminen vaikeuttaa tiedonkulkua ja tiedonsaantia. Asiakkaan tietojen näkymättömyys sote-alojen välillä vaatii erinäisiä yhteydenottoja asioiden selvittämiseksi.

Alkaa tuntua, että aikalailta moniongelmaisia caseja alkaa olemaan enenevässä määrin, mikä luo sitten toisaalta haasteet siihen työhön, mutta toisaalta se on mielenkiintoista että saa oikein paneutua asiakkaan asioihin, ja etsiä niitä ratkaisuja. Toisaalta taas meidän järjestelmä on kankea, ja sellainen, että sitten ei meinaa löytyä niitä pelimerkkejä kaikkien kohdalla, että mikä sitten oikeasti auttaisi niissä tilanteissa.

Ammattilaisen työnkuva on monesti rajattu koskemaan vain omaa työtä, ja tähän kaivattiin vapautta ja valtuutusta toimia omaa ammattiroolia laajemmin. Selkeitä tapoja toimia peräänkuulutettiin varsinkin tapauksiin, joissa huomataan esimerkiksi asiakkaan huono hygieniataso tai jokin muu puuttumista vaativa tila tai tilanne. Etenkin varmuus asiakkaan asioiden hoitamisen etenemisestä olisi ammattilaiselle tärkeää, että tietäisi toimineensa oikein, ja ettei asia jäisi vain merkinnäksi johonkin järjestelmien välimaastoon.

Sit varmaan sitä sellaista, työtettä, ja lupaa käyttää aikaa siihen, että kuulee vähän laajemminkin, kuin mitä se oma pesti edellyttää. Ihan jokaises paikas, mis ihmisiä tavataan. Ja sit jotenkin sellainen selkeä toimintamalli. Jos oot hammaslääkäri, ja se asiakas on vaikka tosi epäsiisti, tai mitä tahansa. Että tasan tarkkaan tiedät, miten mä toimin, mitä mä sanon asiakkaalle, ja mitä sit seuraavaks tapahtuu.

Ei se oo varmaan siitä kiinni, et ihmiset ei osais tai ei kuuntelis tai heillä ei ois ammattitaitoo vaan et heil on lupa ja hein työnkuvaan kuuluu tää. Mut moni ajattelee, kun heillä on työnkuva, ja hyö saa siit työstä palkan, et jos se rupee rönsyilee, niin se teettää vaan lisähommia, niin ei ehi tehdä kaikkee.

Sen on ollut tapana kadota tollasen ajattelun, kun on työpaineita. Sit ruvettaa kaventaa ja kaventaa, ja rajaamaan, ja rajaamaan, et jotenkin sitä pitää tuoda – se pitää olla koko ajan läsnä se ajatus, että onko se sit esihenkilökoulutuksen, sieltä kautta tulla sit koko ajan vähän sillain muistutuksena.

Ja sen tulee olla rakenteissa ja kirjaamisen fraaseissa, ja mukana siin arjessa niin, et nää tulee huomioiduksi.

Ikääntyneiden palveluista kysyttäessä vastauksissa tuli ilmi puuttuvia palveluja. Etenkin kotiin saatavien palvelujen osalta tarve nähtiin suurena. Myös lakkautettujen tai supistettujen palvelujen takaisintuominen oli esillä, ja palveluja kaivattiin kotiaivustajien ja kodinhoitajapalveluiden lisäämisen ohella aina muistisairaiden henkilökohtaisen avun saamiseen. Näiden vastausten yhteys etsivään vanhustyöhön ja ennakointiin tuli ilmeiseksi.

Tarvittais kodinhoitajia ja kotiaivustajia.

Mein muistisairaille, kun vammaispuolella on tää henkilökohtainen apu ja avustaja, niin mein muistisairaille pitäis olla sellainen avustaja.

Ja kun ollaan puhuttu paljon täs, mitä on aikaisemmin ollu, ja mitä on tipahtanu pois, niin entistä enemmän varmast korostuu tää hereillä olo, et sie voit nähä asioita, et mihi vois ehkä joku väliinmeno olla paikallaa.

Ja että on aina se sama henkilö, tai melkein sama. Sekin on aika tärkeä ikäihmisille. Moni kommentoi, et kun kotihoidossa vaihtuu työntekijät, ni se on tosi iso miinus monen mielestä.

Kyl mie oon sitä mieltä, että päivätoiminnalle ois tilausta edelleen. Ryhmät ois täynnä, jos se ois tullu takaisin.

No se ohjattu senioriasuminen. Kuulostaa kyl ihan et miks ihmeessä se on lakkautettu. Kuulostaa edulliselta ja kustannustehokkaalta ja tosi järkevältä ratkaisulta.

Puhutaan päivätoiminnasta ja päivätoiminnasta...ennaltaehkäisyn näkökulmasta tietenkin halutaan niitä, jotka asuu yksin, ja sielt saa siihen yksinäisyyteen apua ja tukea. Mut toisaalta kun ajatellaan vaikka sen omaishoitajan näkökulmasta, järkevää ois saada niille omaishoidettaville sitä päivätoimintaa, et he pääsee sinne, jotta taas se omaishoitaja saa taas siihen arkeen sitä kaivattua lepoetkeä.

Myös sosiaalipuolen osaamista kaivattiin lisää. Geronomeille, avopuolen vanhus- ja ikäihmisten sosiaalityöhön ja ohjaukseen nähtiin tarvetta. Kyse on

varmasti resurssipulastakin, mutta panostaminen ennakoitiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin maksaisi itse itsensä takaisin.

Miusta meillä pitäisi olla sosiaalista kuntoutusta.

Just joku työntekijä, joka niissä elämän haasteilanteissa jonkin aikaa kul-
kis siinä rinnalla, ja saisi ihmisen nousemaan jaloilleen ja pärjäämään taas
itekseen.

Nii et kyl se näkyy tuol mein sairaalan potilaissakin, että tuota - heil on iha
hirveest, just sitä ohjauksen tarvetta on hirveesti, ihan kotikäyntejä.

Mutta sosiaaliohjausta se on, mitä kaivattais. Ja paljon.

6.2.4 Palvelutarjonnan ja kysynnän yhteensovittaminen

Etsivän vanhustyön kohdentaminen oikeisiin asiakas- ja kohderyhmiin on am-
mattilaisten näkemysten mukaan haasteellista. On ikääntyneitä, jotka eivät näy
missään, ja ikääntyneitä, jotka ovat jatkuvasti hakemassa jotain. Palvelutarpeen
sanoittamisen vaikeudesta on pitkä matka asiakkaalle yksilöllisesti tarjottaviin
palveluihin. Ensin olisi selvitettävä, mitä he hakevat, ja siihen tarpeeseen tulisi
vastata oikeanlaisilla palveluilla ja tuella.

Ikääntyneiden tarpeet, joita he eivät osaa itse sanoittaa ovat hyvin moninaisia.
Useimmiten taustalla on yksinäisyys ja kontaktien puute. Näin ei kuitenkaan ole
aina. Päivystykseen jatkuvasti hakeutuvat tai eri osastojen käytävillä harhailevat
ikäntyneet ovat yksi kohderyhmä, jolle täytyisi löytää oikea tukimuoto. Ammat-
tilaisen tehtävänä on sanoittaa tarve, ja tarjota tarvittavat palvelut. Toisin sa-
noen vastata tarpeeseen. Jos sopivaa palvelua ei ole, täytyisi suunnitella pal-
velu, jota tarjota asiakkaalle.

Että se on varmaan se meidän ongelma, että meiltä löytyy niitä ääripäitä
sieltä hyvinvoivista, ja sitten sieltä, jotka todellakin voivat pahoin. Että mi-
ten me osaamme vaikka kohdentaa sitä etsivää työtä sitten niihin oikeisiin
asiakasryhmiin.

En tiedä, että onko enää sellasta isoa porukkaa, jota ei näy missään, vain
onkse juuri nimenomaan ne paljon palveluita käyttävät, jotka jatkuvasti ha-
keutuu, niin etsivän työn kohderyhmä kuitenkin, että heille löytyis se oikea,
ettei tarvitsis koko ajan hakeutua johonkin.

Hyö ei itse lähde sieltä torpastaan mönkimään mihinkään keskustajaamiin hakemaan apua, että se todellakin olisi sitten sitä, että heidät täytyisi jostakin kaivaa.

Ja sit kaikil ei vaan valitettavast löydy mein palvelujärjestelmästä sitä oikeeta ja sopivaa palveluu, että hyö jäävät sit väliinputoajiks.

Useesti menee niinku palvelujen ehdoilla se palvelutarpeen arviointikin, et mitä meil on antaa.

Ois kyllä ihan makeeta, jos uskalletais kirjoittaa, että asiakkaan palveluntarve oli se ja se, mutta ei ole soveltuvaa palvelua. Koska nehän ei tuu näkyväks muualla kuin meidän teksteissä.

6.3 Tulosten kokoaminen yhteen

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ikääntyneiden parissa työskentelevät ammattilaiset kertoivat teemoitetussa ryhmähaastattelussa käsityksiään etsivästä vanhustyöstä. Haastattelun analyysin tulosavaruus koostuu käsityksistä etsivän vanhustyön tekemisestä sekä kehittämisen tarpeista Etelä-Karjalan hyvinvointialueella. Tulosavaruus kuvataan kuviossa 5. Sen luominen oli suhteellisen helppoa sen jälkeen, kun alakategoriat oli luokiteltu kuvauskategorioiden alle, ja kategoriajärjestelmä oli kokonaisuudessaan nimetty.

Kuvio 5. Tulosavaruus etsivästä vanhustyöstä Etelä-Karjalan hyvinvointialueella

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella etsivää vanhustyötä tehdään ammattilaisten käsitysten mukaan monella tavalla. Sitä tehdään vuorovaikutuksellisesti, mikä tarkoittaa tässä tapauksessa olemalla läsnä, rakentamalla luottamuksellista

suhdetta asiakkaaseen sekä antamalla tarpeeksi aikaa kohtaamisissa. Nimenomaan kohtaamiset ovat oleellisia. Kohtaamalla ikääntynyt arvostavasti, häntä ja hänen tarpeitaan kuunnellen on mahdollista päästä ongelmista ja haasteissa eteenpäin yhteistyössä hänen kanssaan.

Eroavaisuuksia näkemysten osalta löytyi eniten etsivän vanhustyön käsitteen kohdalla. Näkemysten kirjo oli suuri puhuttaessa etsivästä vanhustyöstä käsitteenä. Etsivää vanhustyötä tehdään tietoisesti ja tiedostamatta, ikääntyneiden haasteisiin pureutuen. Etsivä vanhustyö on työtä, jota tehdään ammatillisesti, ammatillinen työote säilyttäen ongelmien ja haasteiden tunnistamisessa, omaisten ja läheisten huomioimista unohtamatta.

Etsivä vanhustyö on moniammatillista verkostotyötä, ja sitä tehdään monitahoisesti eri toimijat tunnistaen ja heitä hyödyntämällä. Kansalaisten tekemät huoli-ilmoitukset ovat vain osa ilmi tulevista ikääntyneiden avun ja tuen tarpeista. Naapureiden, lähibaarien, omaisten ja läheisten rooli on tunnistaa herkemmin kanssakulkijoiden hätä ja avuntarve.

Etsivää vanhustyötä nähdään ammattilaisten näkökulmasta tehtävän tulevaisuudessa enemmän uskaltamalla välittää, ja näyttää välittäminen. Koulutukseen panostaminen alueen oppilaitoksissa on oleellista. Myös koulutuksessa monialaisen opiskelijayhteistyön nähtiin olevan tarpeellinen tulevaisuuden suuntaus. Työelämässä tehdään yhä enemmän moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, ja siihen tulisi valmistautua jo opintojen aikana esimerkiksi yhteisprojektein.

Ennakointi ja ennaltaehkäisy säästävät aikaa ja resursseja ja voivat siirtää raskaamman palvelun käynnistämistoimenpiteitä myöhemmäksi. Toimijoiden tunnistaminen hädän hetkellä ja oikeaan aikaan säästäisi ammattilaisten aikaa ja vaivaa. Tämä luonnollisesti vaikuttaisi ikääntyneen saamaan tukeen niin, ettei sitä tarvitsisi odottaa pitkiä aikoja. Selkeitä toimintamalleja toivottiin sote-palveluihin, ja lupaa toimia oman ammattiroolin rajojen yli tarvittaessa.

Palvelujärjestelmän kankeuteen toivottiin muutosta. Palvelujärjestelmää voisi sujuvoittaa ammattilaisten näkökulmasta. Ammattilaisten välinen tiedon

jakaminen ja tiedonkulkureitit tarvitsisivat uudistamista. Viranomaisyhteistyö nähdään tulevaisuudessa lisääntyvänä työmenetelmänä, eikä se ammattilaisten näkökulmasta saisi olla kiinni kankeasta järjestelmästä.

Kaiken ydin kuitenkin on palveluiden saatavuus ja saavutettavuus. Paras tilanne olisi, jos ikääntyneille voitaisi tarjota palveluja kysynnän mukaan. Palvelun tarjonta ja kysyntä eivät aina kohtaa, ja siihen olisi tehtävä muutos. Palvelujen tarjoaminen oikeille asiakasryhmille on haaste myös tulevaisuudessa. Ikääntyneiden määrä jatkaa kasvuaan, ja sen mukana lisääntyä tulevaisuuden tarve monipuolisille palveluille.

Etsivän vanhustyön ei tarvitse tulosten mukaan olla niin sanottua piiloista kaivamista tai hakemista jostain kaukaa. Etsittävät voivat löytyä läheltä. He voivat olla juuri niitä asiakkaita, jotka ovat lähteneet etsimään apua ja tukea. Heidät täytyy tunnistaa, ja tarjota heille sitä, mitä he ovat vailla.

7 Pohdinta

7.1 Tulosten tarkastelua ja johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa toimeksiantajalle Etelä-Karjalan hyvinvointialueen etsivän vanhustyön nykytilasta ja tarpeista. Opinnäytetyössä vastattiin tutkimuskysymyksiin, jotka olivat: ”Millä tavalla etsivä vanhustyö tunnistetaan ja ymmärretään Etelä-Karjalan hyvinvointialueella?” sekä ”Miten etsivää vanhustyötä voitaisiin kehittää Etelä-Karjalan hyvinvointialueella?”.

Tämän opinnäytetyön tulokset kertovat etsivän vanhustyön nykytilasta Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ikääntyneiden parissa työskentelevien ammattilaisten näkemysten pohjalta. Haastateltavien mukaan jokaisella vanhustyön ammattilaisella on niin sanottu sanoittamaton velvollisuus olla kiinnostunut ikääntyneen tilanteesta. Se kuuluu työhön, eikä sitä voida aina eritellä juuri etsiväksi vanhustyöksi. Ikääntyneiden parissa työskentelevän ammattitaitoon kuuluu haasteiden ja ongelmien selvittämistä, mutta sitä ennen on rakennettava

luottamusta ja kohdata ikääntynyt ihmisenä, jotta asiakkuussuhde voidaan luoda. Tämä tehdään vuorovaikutuksellisesti, olemalla läsnä ja kuunnellen. Mäkelän pohdinnassa tuli ilmi kokonaisvaltaisen kohtaamisen puutos, ja etsivän vanhustyö tarve toimia tulkkina ja tukena ikääntyneelle palvelujen löytämiseksi (Mäkelä 2022, 10). Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan todeta, että etsivää vanhustyötä tehdään tiedostamatta ja tiedostaen. Se on myös sitä, että etsitään asiakkaana olevan ikääntyneen kanssa yhdessä palvelua, joka vastaisi avun tarpeeseen.

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella etsivä vanhustyö on myös sitä, että tavoiteltaisiin ikääntyneitä, jotka eivät näy missään palveluissa. Hakemattomat tuet, tai niiden alikäyttö viittasivat osaamattomuuteen tai luovuttamiseen, myös itsensä vähättelyyn. Tästä voidaan päätellä, että palvelujen ja tukien ulkopuolelle jääminen voi johtua siitä, että kynnyks pyytää apua voi olla liian suuri. Tämän päivän ikääntyneet ovat tottuneet pärjäämään, ja avun pyytäminen voidaan ajatella heikkouden osoituksen merkinä. Myös kieltäytyminen palveluista nähdään pakotienä, kun ei haluta myöntää ongelmia ja omaa haavoittuvuuttaan.

Digitalisaation aiheuttamaan kuiluun ei ole löytymässä maassamme kaventavaa tekijää. Haastatellut kokivat, että osa Etelä-Karjalan ikääntyneistä tarvitsisi enemmän tukea ja apua lomakkeiden täyttämässä, ajan varaamisessa, tiedonhaussa ja palveluiden saannissa, niin kasvokkain kuin diginäkin. Vaikka hyvinvointialueilla on lakisääteinen velvollisuus yhdenvertaisuuden edistämässä, digitaalisten palvelujen kova kehittämistähti kiihtyy, ja monia kasvokkain saatavia palveluja rajoitetaan (Sahrio 2025, 39–40). Digitaalisia palveluja perustellaan sillä, että ne ovat kaikille saavutettavia asuinpaikasta riippumatta. Hyvinvointialueiden tilanneraportin mukaan kuitenkin joka viides yli 64-vuotiaista kaipasi opastusta palvelujen käyttöön (Vehko ym. 2025, 264).

Palvelujen saavutettavuudessa oli tämän opinnäytetyön tulosten mukaan parannettavaa. Palvelujen saavutettavuus on käsitteenä kaksijakoinen, kun puhutaan digitaalisista palveluista. Syrjässä asuville digipalvelut ovat yhdenvertaiset saavutettavuudeltaan, mutta jos ei ole koskaan käyttänyt digilaitteita muun muassa iän, koulutuksen tai heikon talouden takia, ovat digitaaliset palvelut vaikeammin saavutettavia. Digitalisaatio ei saisi syrjäyttää, mutta eriarvoisuus ja varsinkin

osalta ikääntyviä puuttuva uskallus käyttää digilaitteita voivat aiheuttaa palvelujen ulkopuolelle jäämistä (Valtiovarainministeriö 2019). Haastattelussa ilmeni kuitenkin, että Etelä-Karjalassa tarvitaan sekä kasvokkain toteutettavia että digitaalisia palveluja. Digipalveluja käyttävät ikääntyneet myös vapauttavat ammatillaisen aikaa niille, joilla on tarve kasvokkain tapahtuvalle ohjaukselle. Ehkäpä ikääntyneet tarvitsisivat lisää rohkaisua digiasiointiinsa. Valli ry:n tutkimuksenkin mukaan osa digiasioivista ikääntyneistä jopa toivoi lisää muun muassa etävas- taanottoja ja chatteja (Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry 2023).

Tulosten perusteella paljon apua hakevat sekä palveluihin hakeutumattomat ovat suurimmat etsivän vanhustyön kohderyhmät. Etsivää vanhustyötä toivottiin jatkossa tehtävän siten, että päästäisiin palvelutarpeiden sanoittamisen vaikeudesta tilanteeseen, jossa saadaan ikääntyneet oikeiden palvelujen piiriin. Tulokset kertoivat, ettei Etelä-Karjalassakaan ikääntynyt saa aina tarvitsemaansa palvelua, koska sellaista ei välttämättä ole tarjota. Tähän kiinnitti huomiota myös Mäkelä pohtiessaan ikääntyneiden palvelujen tarpeen ja tarjonnan kohtaamattomuutta (Mäkelä 2022, 10). Räsäsenkin mainitsemat rahoitusjärjestelyt ja palvelujärjestelmä ovat määränneet ikääntyneiden tarpeita, ja siihen olisi tultava muutos (Räsänen 2019, 36). Johtopäätöksenä voi todeta, että olisi osattava sanoittaa ikääntyneiden palveluihin hakeutuminen syyttä tai syystä, eli pukea sanoiksi ne asiat, joita he itse eivät osaa. Nämä asiat pitäisi konkretisoida tarpeiksi ja sen perusteella kehittää palveluja asiakaslähtöisesti, ja tarjota näin oikeita palveluja ikääntyneille. Räsäsen ja Valvanteen mainitsemien ennakoivien palvelujen luomisessa asiakasta hyödyttää palvelujen kohdentaminen, ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen hänelle parhaiten sopivilla menetelmillä (Räsänen & Valvanne 2017, 35). Yhdyspintatyön puolesta puhuu se, että hyvinvointialueen asukkaalle on suhteellisen samantekevää, kuka palvelun järjestää, kunhan vain saisi palvelua (Savolainen ym. 2025).

Haastateltujen mukaan ikääntyneiden palveluista kaivattiin takaisin muun muassa päivätoimintaa ja hyvinvointia edistäviä käyntejä yli 75-vuotiaille. Nämä olisivat tärkeitä ennaltaehkäiseviä palveluja. Kuten Tea-viisarin vertailutietokin kertoo, olisi Etelä-Karjalan hyvinvointialueellakin hyvä olla kyseisiä palveluja (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2025b). Kun 1.4.2025 lähtien ajokorttia varten vaadittavia lääkärinlausuntojakin joudutaan hakemaan yksityisiltä

palveluntarjoajilta, voi ikääntyneeltä jäädä tämä kokonaan tekemättä kasvaneiden maksujen takia. Ajokorttia uudistettaessa ikääntyneiden on esitettävä laajennettu ajokorttitodistus. Se vaatii yleislääkäritasoista laajennettua lääkärintarkastusta muisti- ja hahmotustesteineen. (Terveystalo 2025.) Tämä laajennettu lääkärintarkastus olisi etsivän työnkin kannalta hyvä paikka käydä läpi ikääntyneen tilanne.

Kysyttäessä ikääntyneiden yksinäisyydestä ilmeni, että osa ikääntyneistä tunsi yksinäisyyttä verkostoista huolimatta, kun taas osalla kohtaamisista puuttui läsnäolo. Yksinäisyys voi olla sosiaalista tai emotionaalista, eli yksinäisyys voidaan kokea eri tavoin, kuten yksinäisyyttä ryhmineen tutkinut Fakoya oli todennut (Fakoya, McCorry & Donnelly 2020). Haastateltavien mukaan etsivän vanhustyön yhtenä tavoitteena on, että paremmin tunnistettaisiin ja löydettäisiin sosiaali- ja terveystaloihin hakeutuvia yksinäisiä. Suomen Punaisen Ristin (2021) mukaan paljon terveystaloihin käyttäviin yksinäisiin liittyi yhteiskunnan toimintojen ulkopuolelle jääminen. Opinnäytetyön tulosten mukaan Etelä-Karjalassa haastavissa elämäntilanteissa olevat ikääntyneet ovat yhä useammin yksinäisiä ja moniongelmaisia. Niin olivat myös Eloisan etsivän työn löydetyt ikääntyneet, vaikka olivat kotihoidon piirissä (Pietilä & Saarenheimo 2017). Osallistujien Suomi -toimenpideohjelmankin mukaan yksinäisyys tulisi ottaa puheeksi jo peruspalveluissa, koska paljon sote-palveluja käyttävien ikääntyneiden terveysongelmien juurisyynä voi olla yksinäisyys ja ulkopuolisuus (Osallistujien Suomi 2025b, 17).

Ennaltaehkäisyyn kannalta mietityttää Stranbergin, Kivimäen ja Urtamon pohtima onnistunut vanheneminen, johon liittyy ihmisen koko elämänkaaren merkitys, ja että lapsuudessa haitallisiin tekijöihin puuttuminen ehkäisisi vanhuuden ongelmia (Strandberg, Kivimäki & Urtamo 2024). Ikääntynyt ei aina välttämättä ole kokenut lapsuuden tai nuoruuden traumoja, vaan vaihtuvat ja äkkinäiset elämäntilanteet voivat aiheuttaa kriisejä. Näitä voivat olla leskeksi jääminen tai sairastelu. Tällaisiin muutostilanteisiin pystytään kohdentamaan Pietilän ja Saarenheimon mainitsemaa tukea, mutta äkillinen tilanne huomioiden ei aina ennaltaehkäisevästi (Pietilä & Saarenheimo 2017, 52–53). Myös sosiaalinen osallistuminen liitetään onnistuneeseen vanhenemiseen. Mielestäni juuri tätä ikääntyneiden sosiaalista osallistumista olisi tuettava, ettei ajauduttaisi yksinäisyyteen ja

erakoitumiseen. Järjestö- ja vapaaehtoistoimintaan liittyminen voisi olla tässä hyvä vaihtoehto.

THL:n raportin mukaan työssäkäyvien käyttämät ennaltaehkäisevät palvelut vähensivät terveystalouden käytön tarvetta (Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitos 2024). Eriarvoisuuden ja sosioekonomisen aseman vaikutus ennaltaehkäisevien palvelujen käyttöön nousi esiin myös haastattelussa. Aikoinaan Etelä-Karjalassakin tehtiin hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä, joita useimmiten hyödynsivät ikääntyneet, joilla ei varsinaisesti ollut tarvetta niihin. Kotikäyntejä jättivät käyttämättä he, jotka olisivat niitä tarvinneet. Etsivä vanhustyö nähtiin tulosten perusteella ilmiönä, jota pitäisi tehdä ennakoiden ja ennaltaehkäisten, eikä jälkijunassa kulkien. Tämä tarkoittaa myös sosiaaliturvan ja sote-palveluiden piiriin pääsemistä (Leemann, Kuusisto & Hämäläinen 2015). Ongelmiin pitäisi päästä käsiksi ennen kuin ne kasaantuvat vaikeasti selvitettäväksi vyyhdiksi, eikä enää välttämättä ole voimavaroja niiden selvittämiseksi. Suuri ongelmarypäs voi johdattaa tuloksissakin ilmi tulleeseen luovuttamiseen, ja tuen hakeminen on entistä vaikeampaa.

Tulokset myös kertovat, että meidän kaikkien tulisi välittää enemmän ikäihmissämme. Ja ettei etsivää vanhustyötä saisi jättää esimerkiksi huoli-ilmoitusten varaan. Kaikilla Suomessa asuvilla ikääntyneillä ei kuitenkaan ole ketään, joka huolensa ikääntyneestä ilmaisisi. Iso-Britanniassakin huoli-ilmoitus-tyyppiset keinot perustuvat vanhuksen ystävien tai perheen ilmaisemaan huoleen, ja niin sanotut näkymättömät jäivät avun ulkopuolelle (MacIntyre, Collins & Stapleton 2023). Etelä-Karjalan hyvinvointialueen strategiassa aiemmin mainittujen turvaamisen, uskalluksen ja vastaamisen lisäksi mainitaan: Mie välitän (Rautio 2024b). Pohdinkin, olisiko meidän kaikkien aika alkaa välittää vähän enemmän.

7.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössä noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä, eli tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, joita eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan ovat rehellisyyden ohella yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen ja sen tuloksen arvioinnissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023a). Suomessa käytössä olevan itsesääntelyjärjestelmän mukaan yhtenä lähtökohtana on myös muun muassa tieteen avoimuus ja läpinäkyvyys (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2024).

Eettisyys ja ennakointi näkyy myös opinnäytetyössä tutkimusluvan hakemisella ennen kuin aineiston keruu aloitettiin. Myös arvostuksen osoitus kollegoita, tutkittavia henkilöitä ja kohteita kohtaan on opinnäytetyössä huomioitava hyvin. Voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä, salassapitovelvollisuutta, luottamuksellisuutta ja vaitiolovelvollisuutta noudatetaan. (Tutkimuseettinen lautakunta 2023b, 13.) Vaikka tämä opinnäytetyö tehtiin anonymiteettiä noudattaen, oli aineisto säilytettävä suojassa, eikä opinnäytetyöstä kerrottu kenellekään ohjaajia lukuun ottamatta. Aineisto hävitettiin opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyössä ei myöskään ilmene informanttien tunnistamiseen liittyviä taustatietoja, esimerkiksi ikää tai asuinpaikkaa.

Tutkimuksen luotettavuus perustuu läpinäkyvyyteen, eettisen kestävyuden ollessa tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli, ja se koskee myös tutkimuksen laatua. Raportoinnin on oltava hyvin tehtyä ja tutkijalla on oltava tietoisuus siitä, mitä on tekemässä ja millaisia lähteitä käytetään. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 149.) Tässä tutkimuksellisessa opinnäytetyössä tähän päästiin hyvällä dokumentaatiolla ja noudattamalla opinnäytetyöoppaiden ohjeistuksia analyysimenetelmästä. Jokainen työvaihe ja analyysin eteneminen on kerrottu ja esitetty kuvoin ja taulukoin.

Oleellista kuitenkin fenomenografisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa on, että tutkijan tulkinta on uskollinen käsitysten eroavaisuuksille, jotka aineistosta löytyy. Myös keskinäiset erot kategorioissa ovat oleellisia fenomenografian analyysissa. Analyysiprosessin läpinäkyvä raportoinnin kulku mahdollistaa lukijalle prosessin etenemisen ymmärtämisen. Jos kategorioita ei olla työstetty loppuun, toisin sanoen kategoriointi on jäänyt tasolle, jossa vain merkitysyksiköt on muodostettu alakategorioiksi, ei voida puhua fenomenografisesta

tutkimuksesta. Tulosten toistettavuutta on myös vaikea tehdä, kun kyseessä on laadullinen tutkimus. Myös tutkimuksen lukijalle olisi annettava mahdollisuus tehdä oma tulkintansa, koska laadullisessa tutkimuksessa sekä tutkijan että tutkittavien arvomaailmat yhdistyvät. Tällöin tutkijan raportointitarkkuus korostuu. (Huusko & Paloniemi 2006, 169–170.)

Laadullisen tutkimuksen oppaiden luotettavuustarkastelut voivat erota suuresti toisistaan. Ne myös voivat painottaa eri asioita. Laadullisessa tutkimuksessa havaintojen luotettavuus ja puolueettomuus olisi erotettava, varsinkin tutkijan ollessa tutkimusasetelman luojana ja tulkitsijana. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 158, 160.) Mielestäni on kuitenkin huomioitava fenomenografisen tutkimuksen osalta se, että vaikka tutkimuksen tulisi aina tuottaa objektiivista tietoa, subjektiivisuus nousee väkisin esiin kokemusperäistä tutkimustietoa kerätessä. Tutkimuksen toistettavuus ei ole oleellista tässä opinnäytetyössä, koska tutkittaessa käsitteitä, ja fenomenografista tutkimussuuntausta käytettäessä analyysi etenee tekijän omien valintojen ja valitsemansa tutkimusnäkökulman perusteella. Toistettaessa laadullista tutkimusta tulokset eivät voi olla täysin samoja, sillä jokainen tutkija tekee omat valintansa ja päätelmänsä. (Huusko & Paloniemi 2006, 169–170.)

Opinnäytetyöhön sovellettavaa eettistä normistoa sekä ammattialakohtaista eettistä normistoa on noudatettava (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2025, 8,14). Opinnäytetyön aloitusvaiheessa on tutustuttu Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiin suosituksiin (Arene ry) ja opiskelijan eettisiin ohjeisiin. Tietosuojalomakkeeseen liittyvät asiat on käyty läpi ohjaajien kanssa tutkimuslupaa haettaessa ja ennen aineistonkeruun aloittamista. Tietosuojalomake on täytetty ja lähetetty informanteille.

Eettisen lautakunnan lausuntoa ei tarvittu tähän opinnäytetyöhön, koska haastattelussa ei keskitytty etsivän vanhustyön yksilöityihin asiakkaisiin, vaan haastattelu tehtiin hyvinvointialueen työntekijöille ilmiöön, eli etsivään vanhustyöhön liittyen. Ikääntyneet asiakkaat mainitaan opinnäytetyössä yleisenä asiakasryhmänä. Haastatteluun osallistujille korostettiin anonymiteettiä. Myöskään viitekehystä varten suoritettussa tilastojen tutkimisessa Hoksauta minut -kortin tiimoilta ei ole käsitelty asiakkaiden henkilötietoja. Tilastoissa oli mainittu korttien

lähettäjän asuinpaikkakunta, sukupuoli, ja muutamassa lähettäjän ikä. Opinnäytetyöhön päätyi vain tilasto, jossa näkyi asuinpaikkakunta. Itse kortteja ei ole käsitelty millään tavalla.

7.3 Oppimisprosessi

Ensimmäistä kertaa haastattelua ja aineistolähtöistä analyysiä tehneenä onnistuin mielestäni vähintään kohtalaisesti. Valintana fenomenografinen tutkimussuuntaus laadullisen opinnäytetyön analyysimenetelmänä oli vaativa. Kesti jonkin aikaa päästä ymmärrykseen analyysimenetelmästä ja sen etenemisestä. Vaikka etenemisjärjestys oli looginen, ja edellisen vaiheen valinnat vaikuttivat seuraavaan, oli aineiston pariin palattava lukuisia kertoja. Myös menetelmäkirjallisuutta täytyi lukea uudelleen analyysiä ymmärtääkseni. Lähdekirjallisuutena ja oppaina olen käyttänyt muun muassa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirjaa (Tietoarkisto 2024), ja apuna ovat olleet myös Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä (2014) sekä Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (2018).

Opinnäytetyö yksin tehtynä oli haastavaa, sillä monia pulmakohтия oli pohdiskeltava ja pääteltävä ilman työparia. Menetelmäkirjallisuuteen oli myös palattava useasti, ja varmistettava asioiden oikea ymmärtäminen. Yksin työskentely kuitenkin antoi vapautta työstää opinnäytetyötä haluamallaan aikataululla. Vertaistuki ryhmäni muiden opinnäytetyötä tekevien osalta toimi, ja yhteydenottojen jälkeen sain aina uutta puhtia tekemiseen. Aiheen rajaus oli etukäteen tehty, mutta etsivä vanhustyö käsitteenä on niin laaja, että koko materiaali tuntui ensin liittyvän juuri tähän ilmiöön. Vaikeinta ei ollut löytää niitä merkitysyksikköjä, jotka analyysiin lopulta päätyivät, vaan jättää pois ne, jotka eivät sinne kuuluneet. Vaikka analyysi koostuukin opinnäytetyön tekijän valinnoista, on tekijän rajattava materiaalista tutkimuskysymyksiin vastaava näkökulma. Materiaalia analyysiin kertyi paljon, ja rajausta oli mietittävä useaan kertaan.

Käsitykseni opinnäytetyön tekemisestä sekä itse opinnäytetyömenetelmä muuttui useasti reilun vuoden aikana. Alun perin näin opinnäytetyöprosessin viiden toista opintopisteen tehtävänä, joka tehtäisiin muutaman kuukauden aikana

opintojen loppuvaiheessa. Prosessi oli kuitenkin ajallisesti paljon pidempi, ja suunnittelutyö sekä toteutus tapahtuivat rinnakkain muiden opintojen kanssa.

Opiskelujen toisena lukuvuotena aloitettu opinnäytetyöprosessi eteni suunnitelmavaiheessa mielestäni hyvin, ja sain nopeassa tahdissa tehtyä teoreettista viitekehystä etsivästä vanhustyöstä kevään 2024 aikana. Suunnitelmavaiheessa sekä sen jälkeen tutkimusmenetelmä muuttui kaksi tai kolme kertaa. Alkuperäinen mielenkiintoni Hoksauta minut -korttia kohtaan kyllä säilyi, mutta menetelmä muuttui. Aiempi aikomus tutkia korttien lähettäjien yhteydenottoopyyntöihin johtaneita syitä tai verkostoa Hoksauta minut -kortin ympärillä jäi taka-alalle. Määrällisestä ja tilastoihin perustuvasta tutkimuksesta menetelmä vaihtui kortin ympärillä toimivan verkoston toimintaan liittyväksi toiminnalliseksi opinnäytetyöksi, ja sen jälkeen kohderyhmä muuttui vielä kevään 2024 aikana ikääntyneiden parissa työskentelevien hyvinvointialueen ammattilaisten ryhmäksi.

Aihevalinta sai uutta suuntaa, kun toimeksiantajana toimineesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksiköstä ehdotettiin Etelä-Karjalan hyvinvointialueen etsivän vanhustyön nykytilaan perehtymistä, kuten tunnistetaanko etsivää vanhustyötä, ja onko sitä ollenkaan hyvinvointialueella. Tämä selkeytti työtä huomattavasti. Menetelmä muuttui kyselyksi, ja suunnitelma keskittyi kyselylomakkeen ympärille. Kysely oli tarkoitus lähettää hyvinvointialueen ammattilaisille, jotka työssään kohtaavat ikäihmisiä. Lähetin työelämäohjaajalleni laatimani kyselyn arvioitavaksi ja kommentoitavaksi. Toimeksiantajalta syksyllä 2024 tullut viesti muutti menetelmävalintaa vielä kerran. Etsivä vanhustyö ja sen tarpeiden kartoittaminen oli liian laaja aihe tutkittavaksi kyselyllä. Kysely vaihtui haastatteluksi, ja lopulliseksi aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui teemoitettu ryhmähaastattelu. Tämä hieman hidasti työn etenemistä, sillä minun tuli ensin tutustua haastatteluun tutkimusmenetelmänä. Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä kuitenkin vauhditti työtä, sillä pystyin tekemään haastattelun kerralla.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueella oli myös tarkat vaatimukset tutkimusluvan saamiseksi. Se kuitenkin helpotti tulevaa työtä, kun vaaditut asiat oli selitetty tarkasti suunnitelmassa, ja asiaan kuuluvat lomakkeet olivat liitteenä. Tutkimusluvan saaminen kesti viisi viikkoa, ja luvan saatuani pääsin aloittamaan haastattelun valmistelun. Opinnäytetyön menetelmällisenä valintana teemoitettu

ryhmähaastattelu oli onnistunut, ja nimenomaan vanhustyön ammattilaisten saaminen saman pöydän ääreen oli tärkeää. Jälkeen päin haastattelua purkaessani tuli mieleeni asioita, joita olisi voinut tehdä eri tavalla. Vaikka haastattelu sujuikin hyvin, olisin voinut kysyä jostain teemasta enemmän. Haastattelu osoitautui kuitenkin parhaaksi mahdolliseksi tavaksi saada syvempää tietoa ammattilaisten käsityksistä etsivästä vanhustyöstä, sekä kokemuksista työskentelystä ikääntyneiden parissa. Haastattelussa tuli ilmi asioita, joita en olisi osannut kysyä kyselyllä, vaikka kyselylomake olisikin ollut puolistrukturoitu, eli osaan kysymyksistä olisi ollut mahdollista vastata omin sanoin.

Työmäärältään koko opinnäytetyöprosessi meni jonkin verran yli siihen varatun tuntimäärän. Analyysivaihe ja tulosten auki kirjoittaminen vei aikaa huomattavasti suunniteltua kauemmin. Kokonaisuudessaan ajankäyttö oli kuitenkin hallittua ottaen huomioon, että pääsin tekemään haastattelun vasta helmikuun 2025 alussa. Melkein kevään jokainen päivä kului opinnäytetyötä työstäessä, mutta näin työskennellen asiat olivat koko ajan tuoreena mielessä. Kevääseen mahtui kuitenkin muutama lepopäivä. Nämä päivät olivat tärkeitä ajatustyön kannalta.

Opinnäytetyöprosessi oli opettavainen. Opin aikatauluttamaan työtäni paremmin. Opin myös työelämätaitoja lisää. En tehnyt elämäni ensimmäistä opinnäytetyötä, mutta tein ensimmäistä kertaa haastattelua ja analyysia. Laadullinen tutkimuksellinen työ, tutkimusluvan hakuprosessi, haastattelurungon laatiminen, itse haastattelu ja yhteistyö työelämäohjaajan kanssa oli kaikki uutta opintoihini liittyvää. Kirjoitusprosessi oli tuttua, mutta opinnäytetyön ollessa kyseessä työläs. Analyysi -osio vaati paljon, samoin tutkimustulosten auki kirjoittaminen. Nämä työvaiheet vaativat paljon ajattelutyötä sekä itsensä haastamista. Pääsin myös hyödyntämään saksan ja englannin osaamistani, sillä Saksan ja Iso-Britannian etsivän vanhustyön menetelmistä kertovat tekstit olivat saksaksi tai englanniksi.

Mielenkiintoni ikääntyneiden yksinäisyyttä ja syrjäytyneisyyttä sekä etsivää vanhustyötä kohtaan säilyi opinnäytetyön aihevalinnan alkumetreiltä lähtien. Ikääntyneet ovat aina olleet lähellä sydäntäni. Kun ajattelen geronomiopintojen sisältöä, ja vertaan niitä opinnäytetyön tuloksiin, löydän niistä paljon yhtäläisyyksiä. Geronomin työnkuvaan kuuluu olennaisena osana vuorovaikutus, luottamuksen

rakentaminen, ammatillisuus, ongelmien ratkaisu, ennakoiva ja moniammatillinenkin työ. Myös välittäminen ja ikääntyneen voimavarojen tukeminen ovat osa ikääntyneen arvostavaa kohtaamista. Tärkeintä on se, että ikääntynyt tuntee ammattilaisen olevan hänen puolellaan.

Geronomikoulutus opinnäytetyötä myöten on antanut monipuoliset eväät tulevaa työraani ajatellen. Työelämään tutustumiset harjoittelujen ja opinnäytetyön työelämän ohjauksen muodossa ovat tukeneet ammatillista oppimistani. Myöskään tämän opinnäytetyön teoriapohjassa peräänkuulutettu etsivän vanhustyön sisällyttäminen geronomi- ja sosionomiopintoihin ei olisi ollenkaan huono idea.

7.4 Jatkotutkimusideat ja hyödynnettävyys

Opinnäytetyön lähtökohtina oli selkeyttää etsivän vanhustyön käsitettä ja selvittää etsivän vanhustyön kehittämistarvetta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten näkemysten pohjalta. Tähänastisen palautteen mukaan työtä voitaisiin hyödyntää SerkKu-auton toiminnan ja muun yhdyspintatyön kehittämisessä. Opinnäytetyö toimitetaan toimeksiantajalle Etelä-Karjalan hyvinvointialueen kirjaamoon, ja tulokset esitellään HYTE-yksikölle heidän kokouksessaan alkusyksystä 2025.

Jatkossa voitaisiin tutkia tarkemmin esimerkiksi digitalisaation vaikutusta ikääntyneiden palveluihin Etelä-Karjalan hyvinvointialueella. THL:n raportti hyvinvointialueiden sote-uudistuksen alkuvuosilta on vasta julkaistu, joten hyvinvointialueiden korjaustoimenpiteiden vaikutukset saadaan selville vasta tulevaisuudessa. Jatkossa olisi hyvä seurata, mitä toimenpiteitä hyvinvointialueella pidetään tärkeinä ikääntyneiden palveluiden suunnittelussa palvelujen saavuttavuuden ja ennakkoinnin suhteen. Myös kartoitusta kaikkien yli 75-vuotiaiden hyvinvointiin ja terveyteen liittyen olisi hyvä saada. Hyvinvointia edistävät kotikäynnit ovat jääneet pois, mikä on harmi ennakkoinnin ja ennaltaehkäisyn kannalta.

Lähteet

- Aaltonen, M., Häsä, J., Heikkilä, R., Kakko, K. & Edgren, J. 2023. Yksinäisyys ja toive muualla kuin kotona asumisesta lisäävät kotihoidon asiakkaiden sosiaali- ja terveystalvelujen käyttöä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-218-1>. 21.3.2024.
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2025. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2025/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20PINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202025.pdf?t=1739803988>. 19.2.2025.
- Aufsuchende Altenarbeit. 2025. Aufsuchende Altenarbeit – Hausbesuche. <https://www.aufsuchende-altenarbeit.de>. 11.11.2024.
- Caritas Bremen. 2025. Aufsuchende Altenarbeit + (Plus). <https://www.caritas-bremen.de/spende-engagement/aufsuchende-altenarbeit/aufsuchende-altenarbeit>. 11.11.2024.
- Diakonissalaitos. 2020. Etsivän vanhustyön toimintamalli vaikuttavaan verkostotyöhön. Helsingin diakonissalaitoksen säätiö. <https://www.hdl.fi/wp-content/uploads/2020/10/Etsivan-vanhustyon-toimintamalli-vaikuttavaan-verkostotyohon-1.pdf>. 10.01.2024.
- Etelä-Karjalan hyvinvointialue. 2024a. Tietoa meistä. <https://www.ekhva.fi/hyvinvointialue/tietoa-meista/>. 1.9.2024.
- Etelä-Karjalan hyvinvointialue. 2024b. Kotihoito. <https://www.ekhva.fi/asiakkaalle/kanssasi/ikaantyneiden-palvelut/asumisen-vaihtoehdot/kotihoito/>.
- Etelä-Karjalan hyvinvointialue. 2025. Voi hyvin! <https://www.ekhva.fi/asiakkaalle/tarvitsetko-apua/voi-hyvin/>. 19.3.2025.
- Fakoya, O.A., McCorry, N.K. & Donnelly, M. 2020. Loneliness and social isolation interventios for older adults: a scoping review of reviews. BMC Public Health. DOI: 10.1186/s12889-020-8251-6. 1.9.2024.
- GOV.UK. 2023. Government’s work on tackling loneliness. <https://www.gov.uk/guidance/governments-work-on-tackling-loneliness>. 19.12.2024.
- HelsinkiMissio. 2023a. Kansallinen yksinäisyysstrategia tuo ratkaisuja kasvavaan yksinäisyyteen. <https://www.helsinkimissio.fi/uutinen/kansallinen-yksinaisyysstrategia-tuo-ratkaisuja-kasvavaan-yksinaisyyteen/>. 1.5.2024.
- HelsinkiMissio. 2023b. Mitä on yksinäisyys? <https://www.helsinkimissio.fi/mita-on-yksinaisyys/>. 1.5.2024.
- Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. https://www.researchgate.net/publication/347949020_Fenomenografia_laadullisena_tutkimussuuntauksena_kasvatustieteissa. 8.2.2025.
- Ikäinstituutti. 2021. Löydetyksi tuleminen – Elämänote-ohjelman toimintamalleja. https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2021/10/Loydetyksi_tuleminen_valmiit.pdf. 1.3.2024.

- Ikäinstituutti. 2024. Tutustu Elämänote -ohjelman hankkeisiin. <https://www.ikainstituutti.fi/elamanote-hankkeet/>. 1.3.2024.
- Innokylä. 2024. MAA- Maaseudulla asuvien ikääntyvien ihmisten toimintakyvyn ja hyvinvoinnin tukeminen. <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/maa-maaseudulla-asuvien-ikaantyyvien-ihmisten-toimintakyvyn-ja-hyvinvoinnin-tukeminen/kehittamisen-polku>. 11.4.2024.
- Jokinen, A. 2021. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Vuori, J. (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-nakokulmat/>. 1.4.2024.
- Juhila, K. 2021. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Vuori, J. (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>. 1.4.2024.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2017. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansallinen Senioriliitto ry. 2024. Artikkeleita ja tietoa Rohkeasti seniori -hankkeesta. <https://www.senioriliitto.fi/rohkeastiseniori/artikkeleita-ja-tietoa-rohkeasti-seniori-teemasta/>. 11.3.2024.
- Karelia-ammattikorkeakoulu. 2024. Karelian opinnäytetyön ohje: Opinnäytetyö ammattikorkeakouluopinnoissa. <https://libguides.karelia.fi/c.php?g=679019&p=4838866>. 11.4.2024.
- Kettunen, J. 2021. Fenomenografia. Teoksessa Vuori, J. (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/fenomenografia/>. 12.5.2024.
- Kirkkopalvelut ry. 2017. Hoksauta minut. Etsivän ja osallistavan vanhustyön toimintamalleja. <https://kotimaanapu.fi/wp-content/uploads/2017/04/hoksautaminutikaarvokaskevyttnetsivuittain2017.pdf>. 27.01.2024.
- Koskinen, S. 2021. Elinajanodote. Duodecim Terveyskirjasto. Artikkelidlk01025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01025>. 11.4.2025.
- Kuikka, A. 2015. Etsivä työ on tuttua nuorisotyössä. Etsivä vanhustyö meillä ja muualla. Raportti suomalaisista ja eurooppalaisista käytännöistä. Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisuja 1/2015. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry (Valli). https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2019/11/Etsiva_vanhustyo-raportti_2015.pdf. 1.3.2024.
- Kuikka, A. 2015. Etsivän vanhustyön kehittäminen jatkossa. Etsivä vanhustyö meillä ja muualla. Raportti suomalaisista ja eurooppalaisista käytännöistä. Kehittyvät vanhuspalvelut julkaisuja 1/2015. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry (Valli). https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2019/11/Etsiva_vanhustyo-raportti_2015.pdf. 1.3.2024.

- Kvist, E. 2022. Olemme etsivän työn ytimessä, kun etsimme yhdessä ratkaisuja sekä asiakkaiden että ammattilaisten tarpeisiin. Teoksessa Aalto, S. & Sutinen, H. (toim.). Puheenvuoroja etsivästä vanhustyöstä. Diakonissalaitos. 15–18. <https://www.hdl.fi/wp-content/uploads/2022/02/Etsiva-vanhustyo.pdf>. 21.3.2024.
- Laitila, M., Nikkonen, M. & Pietilä, A-M. 2012. Fenomenografinen lähestymistapa hoitotieteellisessä tutkimuksessa: asiakkaiden käsityksiä osallisuudesta mielenterveys- ja päihdetyössä. Artikkelii. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128250/77373>. 1.4.2025.
- Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019.
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista 980/2012.
- Lappeenrannan ev.lut. seurakunnat. 2024. Hoksauta minut! <https://www.lappeenrannanseurakunnat.fi/hoksautaminut>. 09.01.2024.
- Lappeenrannan ev.lut. seurakunnat. 2024. Sinulle ikäihminen! Tulostettava yhteydenottokortti. <https://www.lappeenrannanseurakunnat.fi/documents/d/lappeenrannanseurakunnat.fi/hoksauta-minut-tulostettava-yhteydenottokortti-2024-2>. 28.4.2025.
- Lappeenrannan seurakunnat. 2025. SerkKu-auto täydentää Lappeenrannan haja-asutusalueiden palveluja. <https://www.lappeenrannanseurakunnat.fi/serkku>. 11.8.2024.
- Laurila, R-K. 2020. Toimijuus ikääntyneillä – hyvinvointia lisäävänä tekijänä. Pro gradu -tutkielma. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202003299583>.
- Lause, S. 2025. Einsamkeit im Alter. Caritas Bremen. <https://www.caritas-bremen.de/beratung-hilfe/aktuelles/einsamkeit-im-alter-2352b830-6437-4459-9d04-2a692ffc2de2>. 11.11.2024.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. <https://urly.fi/3wCN>. 11.5.2024.
- Lempiö, L. 2022. MEREOn Etsivä vanhustyö. <https://www.innokyla.fi/fi/toimintamalli/mereon-etsiva-vanhustyo>. 1.3.2024.
- Leppäaho, S., Kehusmaa, S. & Havakka, P. 2022. Vanhuspalvelujen asiakastyytyväisyys vuonna 2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-985-6>. 1.4.2024.
- Liljas, A.E., Walters, K., Jovicic, A., lilliffe, S., Manthorpe, J., Goodman, C. & Kharicha, K. 2019. Engaging "hard to reach" groups in health promotion: the views of older people and professionals from a qualitative study in England. Public Health Article. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-6911-1>. 9.9.2024.
- MacIntyre, H., Collins, A. & Stapleton, J. 2023. Outreaching to find and engage older people "no-one knows": a necessary element of work to address social isolation and loneliness. DOI:101108/WWOP-07-2022-0031. 4.12.2024.
- Mielenterveystalo. 2024a. Ikääntyminen ja elämänmuutokset. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/ahdistus/ikaantyminen-ja-elamanmuutokset>. 28.4.2024.
- Mielenterveystalo. 2024b. Mitä yksinäisyys on? <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/yksinaisyyden-omahoito-ohjelma/mita-yksinaisyys>. 11.5.2024.

- Mobile Altersarbeit MoA. 2023. <https://www.gesellschaft-aarau.ch/alter/mobile-altersarbeit-moa.html/1005>. 11.2.2025.
- Myllymäki, E. & Huuhka, E. 2017. Hoksauta minut. Etsivän ja osallistavan vanhustyön toimintamalleja. Kirkkopalvelut ry. <https://www.kirkkopalvelut.fi/wp-content/uploads/2018/04/hoksautaminutikarvokaskevytneitsivuittain2017.pdf>. 6.5.2024.
- Myllymäki, E. 2022. Hoksauta minut -yhteydenottokortti. Innokylä. <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/hoksauta-minut-yhteydenottokortti>. 12.2.2024.
- Mäkelä, A. 2022. Ammattilaisten on pidettävä rohkeasti ääntä hoivapolitiikan tuottamista palvelukatveista. Teoksessa Aalto, S. & Sutinen, H. (toim.). Puheenvuoroja etsivästä vanhustyöstä. Diakonissalaitos, 9–14. <https://www.hdl.fi/wp-content/uploads/2022/02/Etsiva-vanhustyo.pdf>. 21.3.2024.
- Nivala, E. 2021. Osallisuuden moninaisuus. <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/osallisuuden-moninaisuus/>. 23.4.2025.
- Osallistujien Suomi. 2025a. Mistä on kyse? <https://osallistujien suomi.fi>. 11.1.2025.
- Osallistujien Suomi 2025b. Kansallinen osallisuuden vahvistamisen ja yksinäisyyden vähentämisen toimenpideohjelma. <https://osallistujien suomi.fi/wp-content/uploads/2025/04/Osallistujien-Suomi-toimenpideohjelma-141124.pdf>. 11.1.2025.
- Oulun löytävä vanhustyö. 2024. <https://www.ouulunloytavavanhustyo.fi>. 1.5.2024.
- Oulun seurakunnat. 2025. Hoksauta minut -hanke. <https://www.ouunseurakunnat.fi/osallistu/hoksauta-minut-hanke>.
- Parviainen, L. 2024. Etelä-Karjala: tulevaisuuden sote-keskus. Arviointi: tuotokset ja tulokset. <https://innokyla.fi/fi/kokonaisuus/etela-karjala-tulevaisuuden-sote-keskus>. 21.5.2024.
- Pietilä, M. & Saarenheimo, M. 2017. Yksinäisyys tilanteena - Psykososiaalisen hyvinvoinnin tukeminen etsivässä vanhustyössä. Ilmeikäs arki. Tutkimus ikääntyneistä ihmisistä järjestöjen kehittämistoiminnassa, 51–55. <https://vtkl.fi/wp-content/uploads/2019/07/Ilmeikäs-arki.pdf>. 1.3.2024.
- Pietilä, M. & Saarenheimo, M. 2018. Löydettyinä: Etsivä vanhustyö ja ikäihmisten psykososiaalinen hyvinvointi. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137892/YP1805-6_Pietilä%26Saarenheimo.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 1.4.2024.
- Pressestelle des Senats. 2019. Zehn Jahre Aufsuchende Altenarbeit: Einstiges Modellprojekt hat sich etabliert. <https://www.senatspressestelle.bremen.de/pressemitteilungen/zehn-jahre-aufsuchende-altenarbeit-einstiges-modellprojekt-hat-sich-etabliert-314364>. 29.12.2024.
- Rautio, A. 2024a. HYTE-kärkiohjelmat. <https://www.ekhva.fi/wp-content/uploads/2024/01/HYTE-karkiohjelmat-2024-2025-Avustusinfot-2024.pdf>. 11.9.2024.
- Rautio, A. 2024b. Hyvinvointialueen ja kuntien laadukas yhdyspintatyö haasteineen. Etelä-Karjalan hyvinvointialue. https://liikuntaneuvonta.fi/wp-content/uploads/sites/3/2024/04/Rautio_Aija_19032024-.pdf. 2.1.2025.

- Räsänen, R. 2019. Elämänlaadun monipuolinen huomiointi ja tukeminen käytännön vanhustyössä. Teoksessa Kulmala, J. (toim.). Hyvä vanhuus. Menetelmiä aktiivisen arjen tukemiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 18–40.
- Räsänen, R. & Valvanne, J. 2017. Vanhustyö tarvitsee uudenlaista johtamista – tavoitteeksi asiakkaan hyvä elämänlaatu. Teoksessa Kulmala, J. (toim.). Parempi vanhustyö. Menetelmiä johtamisen kehittämiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 20–42.
- Sahrio, A. 2025. Yhdenvertaisuuden huomioiminen palvelujen järjestämisessä. Raportissa Tynkkynen, L-K., Paatela, S., Aalto, A-M., Keskimäki, I., Nykänen, E., Peltola, M., Sinervo, T., Tammi, T. & Viita-aho, M. (toim.). Tilannekuvia hyvinvointialueilta – muutokset palvelujärjestelmässä sote-uudistuksen alkuvuosina. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 3/2025, 37–43.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/151017/RAP2025_003_Tilannekuvia%20hyvinvointialueilta_s.pdf?sequence=10&isAllowed=y. 19.3.2025.
- Savolainen, N., Kilpeläinen, K., Wiss, K., Tasala, T., Ylitörmänen, T. & Kauppinen, T. 2025. Hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatio ja edellytykset yhdyspintatyölle. Raportissa Tynkkynen, L-K., Paatela, S., Aalto, A-M., Keskimäki, I., Nykänen, E., Peltola, M., Sinervo, T., Tammi, T. & Viita-aho, M. (toim.). Tilannekuvia hyvinvointialueilta – muutokset palvelujärjestelmässä sote-uudistuksen alkuvuosina. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 3/2025, 87–93.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/151017/RAP2025_003_Tilannekuvia%20hyvinvointialueilta_s.pdf?sequence=10&isAllowed=y. 19.3.2025.
- Sivistysala ry. 2025. Väestöennuste. <https://www.sivista.fi/vaestoennuste-2024/>. 1.4.2025.
- Soivio, R. & Hyry, J. 2025. Yksinäisyysbarometri 2025. Suomen Punainen Risti. Verian Group. <https://urly.fi/3Pon>. 1.4.2025.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2024. Etsivä ja löytävä vanhustyö. Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:4.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165460/STM_2024_4_J.pdf?sequence=1. 10.4.2024.
- Stalder, L. 2022. Aufsuchende Altersarbeit – Ein Pionierprojekt mit nationaler Ausstrahlung. Sozialinfo.
<https://www.sozialinfo.ch/wissen/aufsuchende-altersarbeit-ein-pionierprojekt-mit-nationaler-ausstrahlung>. 28.12.2024.
- Strandberg, T., Kivimäki, M. & Urtamo, A. 2024. Onnistunut vanheneminen – mitä se on ja miten sen saavuttaa?
<https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo18154.pdf>. 20.3.2025.
- Strandell, A. & Nyberg, E. 2023. Asukasbarometri 2022. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 29/2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5597-0>. 5.5.2024.
- Suomen Caritas. 2025. <https://www.caritas.fi>. 28.12.2024.
- Suomen Punainen Risti. 2021. Yksinäisyys on räjähtänyt Suomessa – Punainen Risti on huolissaan tilanteesta.

- <https://www.punainenristi.fi/uutiset/2021/yksinaisyys-on-rajahtanyt-suomessa/>. 1.5.2024.
- Suomi Sanakirja. 2025. <https://www.suomisanakirja.fi/Käsitys>. 10.3.2025.
- Tackling loneliness hub. 2023. The state of loneliness 2023: ONS data on loneliness in Britain june 2023. <https://tacklinglonelinesshub.org/wp-content/uploads/2023/07/The-State-of-Loneliness-2023-ONS-data-on-loneliness-in-Britain.pdf>. 19.12.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024. Eriarvoisuus hyvinvoinnissa ja terveydessä on paheneva ongelma. Hyvinvointi- ja terveyserot. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot>. 29.4.2024.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2025a. Vanhuspalvelujen tila (Vanpal). <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/vanhuspalvelujen-tila-vanpal->. 11.4.2025.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2025b. Osallistumis- ja vaikuttamistavat: Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2024. Teaviisari. <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?view=HVAOsaA&y=2024&r=HVALUE11&r=KOKOMAA&chartType=pointer&cmp=r>. 6.4.2025.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2025c. Ikääntyneen väestön palvelut: Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2024. Teaviisari. <https://teaviisari.fi/teaviisari/fi/tulokset?view=HVAYdiB&y=2024&r=HVALUE11&r=KOKOMAA&chartType=pointer&cmp=r>. 6.4.2025.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2025d. Esimerkkejä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä alueilla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. [https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistämisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/esimerkkeja-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisesta-alueilla](https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/esimerkkeja-hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisesta-alueilla). 1.2.2025.
- Terveystalo. 2025. Laajennettu ajokorttitodistus. <https://www.terveystalo.com/fi/palvelut/laajennettu-laakaranlausunto-ajokyvysta>. 1.4.2025.
- Tieteen termipankki. 2025. Toimijuus. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:toimijuus>. 23.4.2025.
- Tietoarkisto. 2024. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>.
- Tiittula, P. & Lauhde, T. 2023. Valtakunnallisen etsivän vanhustyön koordinointi. Etsivä vanhustyö auttaa katveeseen jääneitä ikäihmisiä. VALLI ry, etsivän vanhustyön verkostokeskus. https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2023/12/Etsiva-vanhustyo_julkaisu-2023_VALLIry.pdf. 13.2.2024.
- Topo, P., Ahosola, P., Backman, S., Niemi, M. & Vuorela, M. 2024. Ikääntyneiden asema ja oikeuksien toteutuminen – tilannekuva korjausehdotuksineen. Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle. <https://urly.fi/3Pom>. 9.2.2025.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Aineiston hankinta ja määrä laadullisessa tutkimuksessa. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 83–102.
- Turja, T. 2023. Yksinäisyysbarometri 2023 Suomen Punainen Risti. Tutkimusraportti. Taloustutkimus Oy.

- https://www.punainenristi.fi/globalassets/13.-uutiset/2023/yksinaisyys-koskettaa-yha-useampaa-suomessa/spr_yksinaisyysbarometri_2023_raportti.pdf. 1.5.2024.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2023a. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>. 10.5.2024. +
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023b. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. 10.5.2024.
- Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta (TENK). 2024. Hyvä tieteellinen käytäntö. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>. 10.5.2024.
- Uljens, M. 1989. Fenomenografi – forskning om uppfattningar. Studentlitteratur. https://www.researchgate.net/publication/320930512_Fenomenografi_-_forskning_om_uppfattningar. 5.3.2015.
- Urtamo, A. 2021. Näkymiä ikääntymisen tulevaisuuteen. <https://www.ikainstituutti.fi/vanhuus/nakymia-ikaantymisen-tulevaisuuteen/>. 28.4.2024.
- Valtiovarainministeriö. 2019. Digitalisaatio ei saa syrjäyttää. Digitaalinen Suomi – Yhdenvertainen kaikille. Digi arkeen – neuvottelukunnan toimintakertomus. Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2019:23. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 25–29. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161486/VM_2019_23_Digitaalinen_Suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 1.5.2024.
- Valtiovarainministeriö. 2019. Julkisessa keskustelussa huoli yhdenvertaisuudesta. Digitaalinen Suomi - Yhdenvertainen kaikille. Digi arkeen – neuvottelukunnan toimintakertomus. Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2019:23. Helsinki: Valtiovarainministeriö, 13–14. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161486/VM_2019_23_Digitaalinen_Suomi.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 1.5.2024.
- Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry. 2023. Etsivän vanhustyön verkostokeskus. <https://www.valli.fi/tyomuotomme/verkostokeskus/>. 09.01.2024.
- Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry. 2023. Yli 75-vuotiaiden kokemukset digitaalisista sosiaali- ja terveystalvuluista. <https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2023/10/Yli-75-vuotiaiden-kokemukset-digitaalisista-sosiaali-ja-terveystalvuluista.pdf>. 10.3.2025.
- Vanhustyön keskusliitto. 2024. Sateenkaariseniorit näkyviksi. <https://vtkl.fi/toiminta/hankeet/sateenkaariseniorit>. 12.10.2024.
- Vehko, T., Kärkkäinen, E., Kaihlanen, A-M., Virtanen, L., Kainiemi, E. & Heponiemi, T. 2025. Digitaaliset palvelut hyvinvointialueilla. Tilannekuvia hyvinvointialueilta – muutokset palvelujärjestelmässä sote-uudistuksen alkuvuosina. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Raportti 3/2025, 264–272. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-459-8>. 19.3.2025.
- Väisänen, H. 2019. Hoksauta minut! Tarinoita Elämänotteesta: osa 8/21. <https://www.ikainstituutti.fi/osallisuus/hoksauta-minut/>. 4.4.2024.

Hyvä vastaanottaja,

Opiskelen Karelia-ammattikorkeakoulussa geronomiksi, ja teen opinnäytetyöni etsivästä vanhustyöstä. Toimeksiantajana opinnäytetyölläni on Etelä-Karjalan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö (HYTE). Teen opinnäytetyöni laadullisena tutkimuksena, teemoitettuna ryhmähaastatteluna. Tavoitteena on saada tietoa Etelä-Karjalan hyvinvointialueen etsivän vanhustyön nykytilasta ikääntyneiden parissa työskentelevältä sote-alan ammattihenkilöstöltä. Opinnäytetyö valmistuu kevään 2025 aikana.

Elinajan odote on pidentynyt, ja sen myötä vanhusväestön määrä on nopeassa kasvussa. Vanhusten yksinäisyys on yleistä - noin joka kolmas vanhus kokee yksinäisyyttä. Etsivän vanhustyön tarkoituksena on ikääntyneen mielekkään ja ihmisarvoisen kotona asumisen tukeminen ja yksinäisyyden ja turvattomuuden kokemusten ehkäiseminen (Diakonissalaitos 2024.) Etsivä vanhustyö on myös henkilökohtaista ohjausta ja tukea kaikkein haavoittuvimmissa tilanteissa oleville. On tärkeää löytää ja auttaa tarvitsemansa avun ulkopuolelle jääneitä. Mielen terveyden edistäminen, ongelmien ehkäisy ja avun tarjoaminen vaikeissa tilanteissa toimii myös ennaltaehkäisevästi. (Pietilä & Saarenheimo 2017.)

Haastattelu etenee teemoittain (työskentely ikääntyneiden parissa, etsivän vanhustyön käsite, ikääntyneiden palvelut ja etsivän vanhustyön kehittäminen). Ammattilaisten antama tieto on arvokasta, ja tukee mahdollisuutta kartoittaa hyvinvointialueen etsivän vanhustyön nykytilaa. Haastatteluun on haettu tutkimuslupa. Aineisto käsitellään anonymisti. Haastattelun arvioitu aika on 2–3 tuntia. Teitä on etukäteen informoitu, ja kysytty mahdollisuudestanne osallistua haastatteluun. Teille lähetetään etukäteen suostumuslomake ja haastattelun runko. Allekirjoittamalla suostumuslomakkeen annatte luvan haastatteluun. Sekä nauhoite että puhtaaksikirjoitettu paperinen materiaali säilytetään tutkijan kotona suljetussa kaapissa. Aineistoa käsittelee vain tutkija sekä työelämän ohjaaja toimeksiantajan puolelta. Tutkimuksen valmistuttua aineisto tuhotaan toukokuussa 2025. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja siitä on aina mahdollisuus vetäytyä pois. Tulokset raportoidaan hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti valmiissa opinnäytetyössä. Kiitän osallistumisestanne etsivän vanhustyön tilan kartoittamisessa Etelä-Karjalan hyvinvointialueella!

Ystävällisin terveisin Karelia-ammattikorkeakoulun geronomiopiskelija
Jonna Sepponen
050 329 4276
jonna.sepponen@edu.karelia.fi

**Kysymysrunko teemoitettuun ryhmähaastatteluun etsivästä vanhustyöstä
Etelä-Karjalan hyvinvointialueella**

Teema 1: Työskentely ikääntyneiden parissa

- nykyiseen työhönne hakeutuminen
- ikäntyneiden yksinäisyys ja elämäntilanteet

Teema 2: Etsivän vanhustyön piirteitä

- työssä kohdattu etsivä vanhustyö
- Hoksauta minut -kortin ja SerkKu-auton tunnettuus

Teema 3: Ikääntyneiden palvelut

- ikäntyneiden palvelujen saatavuus tai puute
- syitä, ettei olla palvelujen piirissä

Teema 4: Etsivän vanhustyön kehittäminen

- millaista etsivää vanhustyötä tarvitaan
- etsivän vanhustyön kehittämisen tarpeellisuus
- koulutusmahdollisuus?

Tietoon perustuva suostumus –lomake / haastattelulupa

Olen Karelia-ammattikorkeakoulussa opiskeleva geronomiopiskelija. Teen opinnäytetyötä Etelä-Karjalan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikölle (HYTE).

Laadullisessa opinnäytetyössäni kerään Etelä-Karjalan hyvinvointialueella ikääntyneiden parissa työskentelevien ammattilaisten kokemuksia ja näkemyksiä etsivästä vanhustyöstä teemoitetulla ryhmähaastattelulla. Kerään tietoa ammattilaisten kokemuksista ja näkemyksistä ikääntyneiden kokemasta yksinäisyydestä, ikääntyneiden palveluista ja niiden mahdollisesta tarpeesta sekä ennaltaehkäisevästä tavasta toimia ikääntyneiden hyväksi. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää etsivän vanhustyön nykytilaa sekä mahdollista tarvetta sen kehittämiseksi.

Haastattelu toteutetaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä noudattaen, anonymiteetti säilyttäen. Haastattelu nauhoitetaan. Tulokset tallennetaan, esitetään ja raportoidaan tarkasti. Materiaali tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua.

Allekirjoittamalla annan suostumukseni haastatteluun.

Allekirjoittamalla annan suostumukseni haastattelun nauhoittamiseen.

---

allekirjoitus

---

paikka ja päiväys

---

tutkijan allekirjoitus

---

paikka ja päiväys

Jonna Sepponen
Geronomiopiskelija
Karelia-ammattikorkeakoulu
050 329 4276
jonna.sepponen@edu.karelia.fi